

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

WWW.CORBIS.COM

Хто народны?

У цяперашняй Беларусі? Старонкі 2, 26.

Бацькі й дзеці

справы «Партнэрства». Старонка 4.

ЮЛІЯ ПАРАШКЕВІЧ

Да каліноўцаў

Ліст Паўла Севярынца. Старонка 8.

Там возера Сьвіцязь...

...якое належыць Беларускай чыгунцы. Рэпартаж Сяргея Харэўскага. Старонка 14.

Пра Сьвёнтка, бальшавікоў

і манаха-нацыяналіста

Пётра Рудкоўскі адказвае Анатолю Сідарэвічу. Старонка 10.

Да бамбёжак звычайна, як да ранішняй кавы

Андрэй Чухунін піша блог па-беларуску пад выбухі ракетаў «Хізбаль». Старонка 18.

АД РЭДАКЦЫІ

Хто народны?

Памёр Брыль. Няма Быкава, Шамякіна, Танка. Народных пісьменьнікаў Беларусі засталася трос: Іван Навуменка, Рыгор Барадулін, Ніл Гілевіч. За Лукашэнкам званьне Народнага не прысуджалася. Гэта помста ўлады літаратурнаму цэху, які так і не ўдалося прыручыць. Відавочна хочучь, каб гэты інстытут зьвёўся. Адно гэта выклікае жаданьне яго захаваць. Але як? У сытуацыі, калі права надаваць гэтае званьне мае толькі прэзыдэнт?

На пачатку 90-х інстытут Народнага пісьменьніцтва многія лічылі спараджэньнем народніцкае ідэалёгіі, узятым на ўзбрасеньне савецкай сыстэмай з мэтай падпарадкаваць творцаў уладзе. Аднак калі ў сярэдзіне 90-х нацыя засталася бяз сымбальнага, выйшла так, што менавіта Народныя пісьменьнікі натуральным чынам сталі выконваць прадстаўнічыя функцыі — яны адкрывалі народнае веча, калі незалежнасьць была пад пагрозай у 1996-м, яны ішлі папераду Чарнобыльскіх шляхоў, іх прымалі як паўнамоцных прадстаўнікоў Беларусі кіраўнікі іншых краінаў, якія не прызнавалі легітымнасьці афіцыйных уладаў. Слова Народных пісьменьнікаў было важкім у сытуацыях палітычнага выбару. На пачатку 2000-х здаецца, што нацыя адаптавала інстытут Народнага пісьменьніцтва, накінуты ў 30-я, і на пачатак новага тысячагодзьдзя Народныя пісьменьнікі сталі такімі ж нацыянальнымі сымбальмі, як сыяг ці Мірскі замак.

Сапраўды, паўставаньне беларускага адпаведніка Францускае акадэміі — вартуныкоў мовы і літаратурнае традыцыі — напрошваецца ў сытуацыі, калі мова й нацыянальная літаратура патрабуюць абароны. І нашы Народныя пісьменьнікі — чым не адпаведнік?

Просім адказаў усіх чытачоў «НН» на пытаньне: хто зь беларускіх літаратараў годны званьня Народнага пісьменьніка? Разам з гэтым просім прапаноўваць: хто, на вашу думку, павінен мець права надаваць званьне Народнага пісьменьніка ў цяперашняй сытуацыі?

Вынікі чытацкага галасаваньня мы перадамо ў Таварыства беларускай мовы, Саюз пісьменьнікаў, Беларускі ПЭН-Цэнтар, Раду БНР і іншыя арганізацыі, якія, зыходзячы зь лёгкіх, маюць права ў гэтай справе.

Калі пераважыць думка, што інстытут Народнага пісьменьніцтва аджыў сваё ці вартых кандыдатураў няма, гэта таксама будзе важкі вынік.

Чакаем вашых лістоў з пазнакай «Народны пісьменьнік» на капэртах і ў электронных лістах. У наступных нумарах мы запытаемся пра гэта і ў Народных пісьменьнікаў Беларусі.

Перш чым звярнуцца да вас, мы адрасавалі гэтае пытаньне сарака беларускім інтэлектуалам. Вынікі апытаньня адкрываюць жнівеньскі літаратурны сшытак «НН» — старонка 26.

камэнтары

Аляксандар Фядута. Маці новых рэвалюцыянераў, ці Даруй, Максімавіч 4

Фольксваген. Акно ў Эўропу. Дай Бог пралезьці 19

Аляксандар Класкоўскі. Мэтаддохлага пацука 24

люстра дзён

Апошні раскат сакавіцкіх выбараў 6

Рэкорды жніва: «канфідэнцыйнасьць гарантуем» 13

Да бамбёжак звыкаеш, як да ранішняй кавы 18

Спачатку свабода, пасля вясельле 20

10 сутак як мера вартасьці ... 21

Пятае перавыданьне цытатніка Лукашэнкі 21

Эвангельле для Надсана 21

Разанаў, яйкі і МТС 22

Вітаўт заговорыць па-расейску 22

Пленэр у Бычках 22

Хроніка 23

рэакцыі

Да каліноўцаў. Ліст Паўла Севярынца 8

Пётра Рудкоўскі. Пра Сьвэнтка, бальшавікоў і манаха-нацыяналіста 10

рэпартаж

Там возера Сьвіцязь... 14

музыка

Мартыненка і Мьяльгуй: «Касмапалітызму — не!» 40

Дыскаграфія 42

набыткі

Маманты юравіцкія 44

У нумары

«Наша Ніва» шукае на працу вярстальніка на поўную стаўку

Ахвотныя хай дасылаюць зьвесткі пра сябе на электронную пошту nn@promedia.by.

Асаблівы дзякуй за шчодрыя ахвяраваньні

Андрэю Ю. з Дрыбінскага раёну.

Шчыры дзякуй

Валерыі Х., Галіне Г. з Дзяржынскага раёну.
Вячаславу С., Алесю Б., М.Н. з Баранавічаў.
Аляксандру П. з Глыбоцкага раёну.
Ганьне Б. з Пастаўскага раёну.
В.С. з Радашкавічаў.
С.З. з Воршы.
Станіславу Л. з Мастоўскага раёну.

Веры А., М.Я. з Жодзіна.
Станіславу Б. з Лунінца.
Генадзю С. з Жлобіна.
Зьмітру К. з Мастоў.
Ёсіфу К. з Шаркаўшчынскага раёну.
Аляксандру Т., Вячаславу Б., М.Т., Івану Р., Г.Л., Ганьне К., Тамары М., Альбіне С., Аляксандру А., Аляксандру С. з Горадні.
Гелене Б. з Воранаўскага раёну.
Вользе Р., Алісе К. з Бабруйска.
Віктару К., Канстанціну К. з Рэчыцы.
Андрэю Г., Г.М. з Наваполацка.
Зьмітру П. з Ваўкавыска.
В.З., Барысу Ф., К.Р. з Гомеля.
К.К. з Браслаўскага раёну.
Ганьне К., Раісе А. з Віцебска.
Ю.Ю., Тацяне Я. з Маладэчна.
Мікалаю Ж. з Мазыра.

Сяргею А. з Магілёва.
Уладзімеру П. з Аршанскага раёну.
П.Ц., Трахіму З. зь Ліды.
А.С. з Полацка.
Сьвятлане Б. з Астравецкага раёну.
І.К., А.С., Вячаславу Б., А.Л., Барысу Ш., Інэсе Б., Міхаілу Ж., Маргарыце Х., Мікалаю М., В.К., Вадзіму М., Т.П., Міхаілу Ш., А.Т., Любові Ш., А.А., Веры С., У.П., Алене В., В.Г., Ч.Г., М.Б., М.Х., Алене К., С.З., Івану К., Юр'ю Ш., Алегу Ф., Г., Кацярыне Я., Элеаноры С., Міхаілу Ч., Яўгеніі Я., Ю.М., Ганьне К., Віктару П., П.К., А.К., В.П., Альбэрту С., Мікалаю А., А.Б., Анатолю Р., Д.Ш., Дар'і К., Н.Б., А.Н., П.Н., Ігару М., Аляксандру Ф., Алегу А., Юр'ю М., Д.В., Уладзімеру К., Паўлу Д., Сьвятлане В., Віктару

К., Аляксандру Г., А.Л., Аляксандру П., Сяргею Л., Канстанціну Ш., Вользе Х., Ірыне М., Ксені Ф., Міхаілу А., Аляксандру Г., Эдуарду П., Н.К., Алегу Т., Маргарыце Х., Тамары Ц., Анатолю Я., Вандзе К., Віктару Ж., М.Т., Віктару М., Міхаілу А. зь Менску.

Сп. М.В.Е.
з вуліцы
17 верасня,
удакладніце адрас.

Сп. С.В.А.
з Радашкавічаў,
дашліце дакладны
адрас.

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распаўсюджваць газету:

1) просім усіх ахвотных чытаць газету паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.
Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84; e-mail: dastauka@tut.by; паштовы адрас: а/с 537, 220050, Менск;

2) просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на рахунак газеты ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газеты. У бланку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адрас.

0402280179
ИЗВЕЩЕНИЕ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
получатель платежа
МГДААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764
наименование банка

Счет по-лучателя **3015 212 000 012** Лицевой счет

(фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Ахвяраваньне		
	Пеня	
	Всего	

Кассир _____ Плательщик _____

КВИТАНЦИЯ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
получатель платежа
МГДААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764
наименование банка

Счет по-лучателя **3015 212 000 012** Лицевой счет

(фамилия, имя, отчество, адрес)

Вид платежа	Дата	Сумма
Ахвяраваньне		
	Пеня	
	Всего	

Кассир _____ М.П. _____ Плательщик _____

Гашэнік № 02330009637 ад 27.03.2004 УП «УСЛЮГА» Зас. 3504 тир 50 000

Маці новых рэвалюцыянараў, ці Даруй, Максімавіч!

У Горкага яны амаль што ўсе сьвятых — чытаюць, п'юць чай, распаўсюджваюць незалежную прэсу... Піша **Аляксандар Фядута**.

У бласлаўленыя гарбачоўскія часы я выкладаў расейскую літаратуру ў роднай Горадні. Школу №20 уважалі за адну з найлепшых — калі казаць пра гуманітарную адукацыю. Вучні былі добрыя: у клясах сядзелі ўперамежку дзеці рабочых і афіцэраў, інтэлігенцы і партыйных чыноўнікаў. Так, дарэчы, я пазнаёміўся зь Сямёнам Домашам — ён быў бацькам двух маіх выпускнікоў, не найгоршых.

Працаваць было лёгка і прыемна. Часы былі сапраўды бласлаўленыя: ужо можна было казаць тое, што ты думаеш, і за гэта — усё яшчэ — плацілі грошы.

Цяжкасьці ўзьнікалі тады, калі малады настаўнік сутыкаўся з асновамі камуністычнага выхаваньня, увасобленымі ў тэкстах «выбітных майстроў мастацкага слова». Напрыклад, з Чарнышэўскім. Найнуднейшы раман — «Што рабіць?» — я і сам ня мог дачытаць да канца. А як жа было дзецям?!

І мы разам прадзіраліся скрозь нетры прапрачытанага тэксту.

А трэба ж было пісаць сачыненні, аналізаваць вобразную сыстэму і г.д., і т.п.! І гэта — не чытаючы раманау!

Так было, пакуль я не задаў сакрамэнтальнае пытаньне: «А чаму Вера Паўлаўна аддала перавагу Кірсанаву замест Лапухова? Бо яны ж — аднолькавыя!»

Сапраўды. Абодва — маладыя занудныя рэвалюцыянары, прыклад для падрастаючай моладзі. З гэтай мэтай яны і ў школьную праграму былі ўстаўленыя — каб ведалі, як пісаў другі пралетарскі клясык, «з каго рабіць жыццё».

Паднялася Лілечка Дзяргаўка і сказала:

— Аляксандар Восіпавіч, а вы не чыталі раманау! Якія ж яны аднолькавыя? У Кірсанова дома растуць кветкі, а ў Лапухова — не. І яшчэ. Кірसानаў зь Верай размаўляе па вечарох, а Лапухоў усё заняты сваімі справамі.

Пяць балаў. Зараз, падаецца, гэта зна-

чыць «трапіць у дзясятку». Злавіла настаўніка.

І зрабіць гэта Лілечцы было проста. Я чытаў «Што рабіць?» як раман пра рэвалюцыю — і ён быў мне цяжкі і нудны. А яна прачытала яго як раман пра каханьне. І ён ёй спадабаўся. І яна зразумела яго глыбей, чым усялякі Ленін, які Чарнышэўскага, даруй яму, Божа, «пераараў».

Але была яшчэ адна кніжка, страпная, як экзаменацыйны білет. За ёй цягнуўся шлейф «патрэбнасьці» і «сучаснасьці». Яе належала лобіць і асобныя старонкі ведаць ці не на памяць.

...Ну?!

Старэйшае пакаленьне чытачоў схамянулася, узгадаўшы асому недаспелых яблыкаў, скрадзеных з суседзкага саду і зьедзеных сілком — з-пад бацькаўскай палкі. Раман Горкага «Маці»!

... Сківіцу сыяла!

Я сам здаваў уступны іспыт на гарадзенскі філфак — і выцягнуў білет «Рэвалюцыйная інтэлігенцыя ў рамана Горкага «Маці». Я ведаю гэты смак прачытанага з-пад настаўніцкага пугаў тэксту. Трыста старонак — немажліва дачытаць!

Таму што — пра рэвалюцыю!

А тое, што чытае кніжкі — дык хай чытае! У сына зьявілася ідэя, дзеля якое ён гатовы жыць, — гэта галоўнае.

Цяпер час перамяніўся. На зьмену асобе позьняга застою і першых перабудовачных гадоў, праз надзеі і расчараваньні «раньняга сувэрэнітэту» прыйшло пачуцьце непазьбежнасьці пераменаў. Вырасла новае пакаленьне. Тое, якое заснавала намэтавае мястэчка на плошчы Каліноўскага.

Беларускае тэлебачаньне малявала ягоны партрэт звыклымі штампамі: выпіўка, парнуха, дзевачкі.

Ці памятаеце вы, што набыў сабе Павал Уласаў зь першага заробку?! Крухмальную кашулю, боты са скрыпам і новы гармонік! Гэта ж не працоўны

юнак — нейкі ідэал лукашэнкаўскае моладзі! Толькі што пад Баскава не сыявае!

Апублікаваная ў 1990 годзе ў «Ведасьнях ЦК КПСС» дырэктыва вядомага палкоўніка Зубатава загадала актывістам «Рабочага саюзу» клеймаваць бальшавікоў як спрэс п'яніцаў і распусьнікаў, ня здатных пракарміць уласнае сям'і. Ня ведаю, як яно там было з бальшавікамі насамрэч, але ў Горкага яны амаль што ўсе сьвятых чытаюць, п'юць гарбаты, распаўсюджваюць незалежную прэсу.

...Іх жа і хапалі на падыходах да Плошчы не з бутэлькамі барматухі ў руках (гэта пакінем «электратату»), а з тэрмасамі гарачае гарбаты і хатнімі бутэрбрэдамі, прыгатаванымі жонкамі і мацяркамі.

Ды ішлі яны на Плошчу не з пісталетаў, а з аркушамі паперы, на якіх потым пісалі вершы.

А супраць іх выходзілі іх аднагодкі — з дручкамі, узброеныя ўтэўненасьцю ва ўласнай беспакаранасьці і хлусьнёю: маўляў, мацоголіся яны, галубчыкі, мацоголіся, а зусім не рэвалюцыю спрабавалі рабіць!

...А ў наш жа час — дый у лобы другі які час — рэвалюцыянары і жандары дык і зусім маглі сядзець за адной школьнай партай. І чытаць адны і тыя ж кніжкі. І ў жандара за веданьне рамана Горкага цалкам магла быць найвышэйшая адзнака па літаратуры: жандары ўвогуле лёгка засвойваюць рыторыку рэвалюцыйнае барацьбы — як палкоўнік Зубатаў.

...На адным з маіх урокаў — акурат пра «Маці» — у клясе сядзела цудоўная і вельмі сьветлая жанчына — Лілія Аверка. Мы пазнаёміліся ў чарзе ў кнігарню: я быў школьнік, яна настаўніца. Потым працавалі ў адной школе і нават у адным кабінэце. Лілія Антонаўна моўчкі правярала спыткі і слухала, як мы аналізавалі вобраз Пелагеі Нілаўны. Пасьля званка дачакалася, пакуль вучні выйдучь, і спытала, глядзячы паверх акулараў:

— Сашанька, а чаму ты не сказаў ім, што гэта натуральна для маці — раставаць у сваім дзіцяці, ісьці за ім, падхопіваць яго штандар? Яны ж ужо дарослыя. У іх будуць свае дзеці...

Яўгенія Астрэйка ля агароджы суду.

— Ім жа гэта не спатрэбіцца, Лілія Антонаўна! У нас жа ня будзе рэвалюцыі... Ніколі.

— А хіба справа толькі ў рэвалюцыі?

Выйшла, што так. Справа ўсё яшчэ ў рэвалюцыі.

Першая расейская рэвалюцыя захлынула зусім не 9 студзеня, не крывёю гапонаўшчыны. Яна тады пачалася. Параза нараджае рэвалюцыю. Таму што менавіта тады, на знак пратэсту супраць гэтай паразы, зьяўляецца ў Гісторыі новае пакаленьне Паўлаў Уласавых, якія ідуць пад сваімі — сёння пад бел-чырвона-белымі — штандарамі «за нашу і вашу свабоду». Так, як яны яе разумеюць.

Старая Нілаўна? Якая яна старая? Паўду трохі болей за 22 гады — значыцца, яна мая аднагодка, ёй крыху за сорак. Пелагея Нілаўна Ўласава ўбачыла ў рэвалюцыйных сябрах сына крыніцу добра. Зь ім не сап'ецца, не абкурываецца дурманам наркатыкаў. А тое, што чытае кніжкі — дык хай чытае! Хай. У сына зьявілася ідэя, дзеля якога ён гатовы жыць, — гэта галоўнае. Ня хочацца яму бессэнсоўнага расьліннага жыцця.

На плошчу Каліноўскага ў сакавіку 2006 году выйшлі ўнукі шасьцідзясятні-

каў, дзеці «гарбачоўцаў». Цяперашнія Нілаўны самі пасталелі за часоў бурных пераменаў. Яны памятаюць сьвежае паветра бласлаўленага гарбачоўскага часу. Яны адкрывалі для сябе Салжаніцына, Гросмана, Дудзінцава. Яны хадзілі на спектаклі «Майстроўні». Яны кахалі пад паэзію Анатоля Сыса. Час быў такі.

Сёння яны ходзяць на суды над сваімі дзецьмі. Іх не пускаюць у залі. Яны кідаюцца да кожнага Мілінкевіча як да апошняй надзеі: мо ён раптам здолее дапамагчы, спыніць гэтае бязладзьдзе, гэтую пльню маны й паклёпу?.. І Мілінкевіч, як доктар Айбаліт, суцяшае чужы боль, бо ні на што іншае ў гэтай сытуацыі ён проста ня здатны.

Але ў іх, у мацярок новых рэвалюцыянераў, не ўзьнікае ні хвіліны сумневу ў слухнасьці справы сваіх сыноў і дачок. Яны не задаюць самі сабе і навакольным самага страшнага пытаньня: а наагул — ці мела ўсё гэта сэнс?! Чаму менавіта мой сын ці мая дачка музілі былі вольныя, а не ахвяраваць сабою дзеля высокага, але такога няўдзячнага мэты?! Бо маглі ж бы жыць і бяз гэтага, вучыцца, рыхтаваць сябе да прыўкраснага будучыні ў вольнай і дэмакратычнай Беларусі?!

Не задаюць. Таму што цяпер, каб яны яго задалі, гэта было б здрадай. А маці ня можа здрадзіць сыну, нават калі ў душы ёй ня хочацца адпуськаць яго ў Рэвалюцыю.

І яны ходзяць на суды, верачы ў Правасудзьдзе. Урэшце, думаюць яны, у жандараў і судзьдзяў таксама ёсьць сыны і дачкі. І судзьдзі, і жандары мусяць жа паставіць сябе на нашае месца.

Менавіта таму мацярок усё радзей пускаюць у залі суду. Гэта адзіная катэгорыя наведнікаў, якой судзьдзі баяцца глядзець у вочы. Ня столькі баяцца, даруйце, колькі саромеюцца.

І менавіта таму ў маці сёння няма іншага мажлівасьці падтрымаць свайго асуджанага Паўла, толькі хіба падняўшы пакінуты ім штандар. У тым ліку і ў літаральным сэнсе. Як зрабіла нядаўна Тацяна Севярынец.

Кніжка нападўняецца новым сэнсам тады, калі яе героі зьяўляюцца на Плошчы. І тады яна становіцца вельмі патрэбная і сучасная.

Зрэшты, даруйце мне, Аляксей Максімавіч!

Апошні раскат сакавіцкіх выбараў

Справа «Партнэрства» падаецца адным вялікім «празрыстым намёкам». Каму? І чаму менавіта лёсамі чатырох юнакоў? Такое ўражаньне, што мы яшчэ доўга не даведаемся ўсяе праўды.
Піша Тацяна Сьнітко.

У пятніцу вынесены прысуд у гучнай «справе назіральнікаў»: актывісты незарэгістраванага «Партнэрства» атрымалі розныя тэрміны зьнявольеньня, папоўніўшы сьпіс беларускіх палітвязьняў. Энры Браніцкай і Аляксандру Шалайку судзьдзя Леанід Ясяновіч адмераў па паўгоду арышту. Цімох Дранчук атрымаў год, а Мікалай Астрэйка — два гады калёніі агульнага рэжыму. Пры ўсім гэтым, як адзначаюць адвакаты, у апошні момант быў перакваліфікаваны пункт артыкулу абвінавачаньня, фармулёўка якога стала гучаць крыху мякчэй: ч.2 арт.193 заменена на арт.193-заўв. Гэткім чынам, актывісты «Партнэрства» асуджаныя толькі за нерэгістрацыю сваёй арганізацыі, але не за шкоду законным інтарэсам і правам грамадзянаў. Хоць наўрад ці камусьці ад гэтага сёньня лягчэй...

Прысуду давялося чакаць пад праліўным дажджом і моцным ветрам. Частка журналістаў і прадстаўнікоў грамадзкасьці прамокла і зьмерзла, але гэта ні на колькі не зьмякчыла жорсткасьці загаду «не пускаць» людзей у будынак суду альбо нават пад казырок над уваходам. Карэспандэнт «НН» амапаўцы ў цывільным не далі схвацца ад дажджу пад дах, матывуючы гэта зага-

дам зверху і мажлівасьцю адсюль прарвацца на працэс. Некалькіх чалавек, што чакалі часу абвяшчэньня прысуду на лаўцы ў двары, акаціў вадой з лужыны кіроўца міліцэйскай машыны, які адмыслова набраў хуткасьць і праехаў па найглыбейшай частцы «вадаёму».

Нягледзячы на абяцаньне пусьціць на выніковую частку прысуду сваякоў, сяброў і прэсу, усіх ізноў падманулі, як у першы дзень суду над Казуліным. Спачатку амапаўцы абвесьцілі, што чакаюць рашэньня старшыні Цэнтральнага суду, потым запусьцілі 22-х сваякоў па сьпісе, у апошняю хвіліну — амбасада-

«...ня білі, абыходзіліся ветліва. На судзе зачыталі два камплекты маіх паказаньняў: напісаныя ад рукі і набраныя на кампутары».

раў некалькіх эўрапейскіх дзяржаваў. Пасьля гэтага звыкла спасаліся на адсутнасьць месцаў у залі. Застаецца толькі парадавацца хоць бы таму, што малады бацька Цімох Дранчук упершыню змог пабачыць праз краты свайго 4-месяч-

нага сына Платона.

Падтрымаць партнэраўцаў прыйшло шмат актывістаў моладзевых рухаў, лідэраў дэмакратычных партыяў. Некалькі разоў на працягу працэсу зьяўляўся Лявон Баршчэўскі — Ц.Дранчук і М.Астрэйка былі ягонымі вучнямі ў знакамітым Беларускам ліцэі.

Удзельнікі намётавага мястэчка, жыхары розных гарадоў, пазнавалі каля суду адзін аднаго. Калі чацьвёрку асуджаных назіральнікаў у апошні раз павезьлі ад суду ў аўтазаку, людзі пачалі скандаваць: «Свабоду! Свабоду!» Прамоклая да ніткі моладзь раскідала на шляху аўтазака кветкі — белыя і чырвоныя гваздзікі — і рыхтавалася пакласьціся пад колы проста ў лужыны альбо перагарадзіць рух жывым ланцугом. Але тут турэмная машына спынілася, разьвярнула і хутка зьехала з двара празь іншы праезд. Акцыя была сарваная. Толькі Хрысьціна Шацікава яшчэ доўга стаяла, абгорнутая вялікім бел-чырвона-белым сыягам, які прывязала да сябе. Назаўтра моладзь з намётавага мястэчка напіша больш за 20 віншавальных паштовак на імя 25-гадовага юбіляра Цімоха Дранчука. Энры Браніцкая сьвяткавацьме гэтую дату 31 жніўня.

Ад імя ўсіх, каго не пусьцілі ў залю, павіншаваць

обаіх пасьпеў журналіст і праваабаронца Валер Шчукін, які змог прайсьці праз амапаўскія кардоны. 6 жніўня сьвяточны пікет у гонар Дня нараджэньня Ц.Дранчука правяла на Нямізе і моладзь з «Бунту». Лепшым падарункам для хлопца і ягоных таварышаў была б воля. Зрэшты, многія прысутныя каля Цэнтральнага суду на працягу шасьці дзён працэсу верылі, што назіральнікам дадуць па некалькі месяцаў турмы і адпусьцяць — цяпер ці праз пару тыдняў. Раз так ня здарылася — значыць, гэтая чацьвёрка, тры маладыя праўнікі і адзін журналіст, сапраўды былі настолькі небажальныя для існага ладу! Чым менавіта — можна здагадавацца.

Такое ўражаньне, што пра справу «Партнэрства» мы яшчэ доўга не даведаемся ўсяе праўды. Адвакаты ня могуць казаць пра падрабязнасьці працэсу, бо іх могуць пазбавіць ліцэнзіяў. Пры гэтым, паводле словаў аднаго зь іх, падпіскі пра неразгалошаньне зьвестак пра хаду працэсу дзейнічаюць пажыцьцёва. Павал Сапелка, які абараняў Цімоха Дранчука, лічыць, што вынесены прысуд «вельмі жорсткі» і не адпавядае ўчыненаму. Але застаецца невядомым, пра што канкрэтна на працягу шасьці дзён ішла гаворка

Актывіст «Партнэрства» Цімох Дранчук сваёй віны не прызнаў. Міліцыянт перашкаджае фатографу «НН» здымаць яго.

падчас судовага разьбіральніцтва і чаму ўсё ж яно было закрытым. Чаго гэтак збаяўся рэжым? Што насамрэч здолеў прадухіліць КДБ, які з зайздроснай апэратыўнасьцю загадзя «вырубіў» назіральнікаў і вывеў іх з выбарчай гульні? Якімі гэта было зроблена мэтадамі? Ці была нейкая альтэрнатыва «Партнэрству» ў назіраньні за сакавіцкімі выбарамі, і калі была, то чаму тады 19 сакавіка ў апазыцыі не было на руках рэальных звестак пра галасаваньне?

Мяркуючы па нешматлікіх звестках, атрыманых ад сведкаў па працэсе, прадметам разгляду былі найперш дакумэнтальныя матэрыялы — справаздачы нейкіх арганізацыяў. Таксама гаварылася пра нейкія

сустрэчы і грошы. Прапісталет і мех сотавых тэлефонаў, паказаны па тэлебачаньні ў роліку пра «пераварот», ня згадвалі: першы быў калярытным аздабленьнем тэлекарцінкі для электарату, у другіх знайшоўся гаспадар, які нібыта пакінуў сваю маёмасьць на захаваньне ў аднаго з людзей, блізкіх да «Партнэрства». Сьведкі кажуць, што іхнія паказаньні неміласэрна скажаліся. Вось што распавёў адзін зь іх: «Я ведаў, што мяне могуць даставіць у суд прымусова, і хаваўся ў свайго знаёмца. Але ў панядзелак мяне знайшлі і ашостай ранку, калі я выйшаў з пад'езду, затрымалі і павезьлі на працэс. Ня білі, абыходзіліся нармальна, ветліва. На судзе зачыталі два камплекты маіх пака-

заньняў: напісанья ад рукі і набранья на кампутары. Маёй рукой было напісана, што я ведаю аднаго з падсудных, мы разам бавім вольны час. Там не было сказана нічога такога. А ў надрукаваным тэксьце ад сьледзтва гаворыцца, што я разам з гэым чалавекам сустракаўся зь нейкімі замежнікамі. Калі гэта зачыталі, я спытаў судзьдзю: а хто гэта такія?» Сьведка кажа, што другі варыянт паказаньняў маглі замест яго напісаць кадэбісты.

Пакуль ясна толькі, што вакол «Партнэрства» некалькі месяцаў ішла нейкая гульня, і судовая справа — вяршыня айсбэрга. Прынамсі, са словаў блізкіх да грамадзянскай ініцыятывы актывістаў апазыцыі, на некаторых зь іх пасля спробы

зарэгістраваць «Партнэрства» аказваўся ціск з боку спэцслужбаў з мэтай прымусяць працаваць на КДБ. І мы наўрад ці хутка даведаемся, чым скончылася справа ў некаторых з гэтых выпадкаў (як, дарэчы, і пра сам факт некаторых такіх выпадкаў).

Як сказаў адзін са знаёмых праўнікаў, «калі КДБ сказаў «а», то няхай бы казаў і «б» і працягваў далей адкрыта абвінавачваць гэтых маладзёнаў — гэта было б, прынамсі, больш лягічна і зразумела для ўсіх». У варыянце, які меў месца, прысуд «абясшкджаным» гэбістамі назіральнікам пасья непразрыстага суду больш падобны на празрысты намёк. Відаць, для тых, хто сам разумее, што яму...

Ліст Паўла Севярынца да каліноўцаў

Дарагія каліноўцы!

І ў Беларусі, і ў Польшчы звацца *каліноўцамі* — гэта гонар. Сымбалічна, што Беларусь і Польшча, Беларусь і Эўропа, Беларусь і дэмакратыя надалі вашай праграме салідарнасьці імя Каліноўскага. Кастусь Каліноўскі і для беларусаў, і для палякаў — змагар «за нашу і вашу свабоду», супраць тыраніі, дзеля нацыянальнага вызваленьня. Менавіта Каліноўскі абвясціў знакаміты прынцып: «Не народ для ўраду, а ўрад для народу!» Менавіта Каліноўскі — аўтар паролю, што найбольш проста і ёміста фармулюе нацыянальную ідэю: «Люблю Беларусь!» Менавіта імя Каліноўскага назваў беларускі народ цэнтральную менскую плошчу ў сёлетнім сакавіку.

Каліноўцы... Многія з вас упершыню сустрэліся й пазнаёміліся там, на Плошчы.

Чын плошчы Каліноўскага стаўся сьведчаньнем мужнасьці й веры беларускай моладзі. Але вы ведаеце: Плошча была ня проста эмацыйным парывам, не адно ўсплэскам пратэсту, а вынікам цвёрдае волі, вялікага цяпеньня й маральнай трываласьці: згадайце правілы, усталяваныя ў намётавым мястэчку. Жалезная дысцыпліна. Ніякага сьпіртнога й іншага дурману. Ніякага броду й блуду. Пачарговая варта. І пакуль вакол шалела гэбоўская нечысьць, увесь сьвет бачыў: беларуская моладзь, як і беларуская будучыня, — моцная, чыстая, годная. Праграма імя Каліноўскага — гэта *працяг плошчы Каліноўскага*. Тыя студэнцкія аўдыторыі, дзе вы вучыцеся, тыя інтэрнацкія пакоі, дзе вы жывяце, тыя вуліцы, па якіх вы ходзіце — усё тая ж плошча Сумленьня й Адказнасьці.

Студэнты-каліноўцы!

Кастусю Каліноўскаму было столькі ж, колькі й вам, калі ён абдумваў і рыхтаваў нацыянальна-вызвольнае паўстаньне. Ён быў такі самы студэнт, які таксама вучыўся за межамі Беларусі — бо на радзіме, як і цяпер, панаваў жорсткі рэжым. Яму было ўсяго 23, калі ён узначаліў беларускі рух. І споўнілася толькі 25, калі яго, выдадзенага здраднікам, забілі акупанты.

Студэнт Каліноўскі ахвяраваў сваім асабістым жыцьцём дзеля Радзімы. Студэнт Каліноўскі здолеў арганізаваць шматтысячны супраціў рэгулярнай расейскай арміі й наладзіць закансьпіраванае падпольле пасьле разгрому паўстаньня. Студэнт Каліноўскі заклікаў адрадыць веру бацькоў, марыў пра перамогу Беларусі пад бел-чырвона-белым сьцягам Хрыста і сьцьвярджаў: «Бог стварыў чалавека, каб ён карыстаў з вольнасьці справядлівай». Мужнасьці, цяпеньня й веры студэнта Каліноўскага сьмяротна баялася імпэрыя — і так чакала краіна...

Каліноўцы!

Вашая супольнасьць цяпер — гэта фарпост вольнае Беларусі на Захадзе. Усю тысячагадовую гісторыю нам даводзілася ня толькі несці асьвету, свабоду, дэмакратыю й талеранцыю на дэспатычны, цемрашальны Ўсход, але й надаваць ідэалізму, цяплівасьці, веры й хрысьціянскай духовасьці задужа прагматычнаму, тэхналягічнаму Захаду. Вялікія беларускія апосталы гэтай беларускай місіі на Захадзе — Тадэвуш Касьцюшка, Адам Міцкевіч, Ігнат Дамейка, Станіслаў Манюшка, Генрых Сянкевіч. Усе гэтыя вялікія беларусы ўжо ў маладасьці мусілі пакінуць Радзіму; большасьць зь іх, як і вы, вучыліся ў Польшчы, і кожнага зь іх ня толькі Беларусь, але й Захад прызналі маральнымі лідэрамі свайго часу.

Калі ўсяго некалькі беларускіх студэнтаў у Польшчы XIX стагодзьдзя здольныя былі зьдзейсьніць духоўны перавароты ў цэлых краінах, які тады патэнцыял у некалькіх соцень беларускіх студэнтаў у Польшчы ў III тысячагодзьдзі!..

Дарагія каліноўцы!

Будзьце ж годныя імя Каліноўскага й найменья «беларускія студэнты ў Польшчы». За вамі, як авангардам Новае Беларусі, назірае ўвесь сьвет. Вы — будучая эліта, якая ў свой час зьменіць Беларусь, а магчыма, і ўсю Эўропу. Таму сярод вас няма месца хцівасьці, разбэшчанасьці й нацыянальнаму бяспамятству.

«Каму многа дадзена — з таго шмат спытана будзе», кажа Біблія.

Вядома, адразу складана аглядзецца й асвоіцца на чужыне, у краіне свабоды, дзе няма цензуры, ідэалёгіі й «Лініі Сталіна» — і адначасна процьма спакусаў. Але ж вы не паасобку. Як і на Плошчы, вы разам, і ў гэтым вашая сіла.

Таму галоўная задача, якая стаіць перад вамі цяпер — не «пакаштаваць усяго, чаго няма ў Беларусі», не давесьці, што «мы таксама ўмеем вяселіцца й гуляць па-славянску». Галоўная ваша задача — *самаарганізавацца*. Як тады, на Плошчы.

Першае, што для гэтага трэба рабіць — часьцей зьбірацца.

Выкарыстоўвайце выходныя, даты беларускага календара й умовы арганізатараў.

Другое — дамоўцеся пра супольныя мэты, прынцыпы й правілы вашага жыцьця ў Польшчы. Праграма Каліноўскага — гэта не «шчасьлівы білет на Захад», а пакуль толькі аванс, які дае вам Беларусь і салідарная Эўропа.

Трэцяе — абярыце Раду адказных за выкананьне дасягнутых вамі дамоўленасьцяў. Арганізуйце дружыну, якая будзе сачыць за парадкам і несці варту ў інтэрнатах. Стварыце ўласную інфармацыйную й юрыдычную службы, культуровыя й спартовыя інцыятывы, каб у кожнага студэнта-каліноўца была магчымасьць для самарэалізацыі й разьвіцьця. Усталойце кантакты зь беларускай дыяспарай у Польшчы, з

Павал Севярынец прымае Аляксандра Мілінкевіча ў Малым Сітне. Люты 2006.

«салідарнасьцёўцамі», зь мясцовымі ўладамі, з тымі, хто дапамагае дэмакратыі ў Беларусі. Беларусь чакае ад вас актыўнасьці й дзеяньня.

Чацьвертае — трымайцеся беларускасьці! Сёньня мы ня маем права выракацца роднай мовы й культуры. Размаўляйце паміж сабой па-беларуску. Адзначайце памятнаы дні ды сьвяты. Разам чытайце беларускую незалежную прэсу, слухайце беларускую музыку, глядзіце беларускія фільмы. Памятайце пароль Каліноўскага: «Люблю Беларусь!»

Нарэшце, пятае. Ведайце, што посьпех Чэхіі, Прыбалтыкі, Сэрбіі, Грузіі й самое Польшчы вызначала духовая моц хрысьціянскага абуджэньня. Беларусам нельга надалей заставацца ў цемры камуністычнай дыктатуры й «праваслаўнага атэізму». А той, хто верыць у Бога і любіць Беларусь — як Каліноўскі, Дамейка, Касьцюшка — бярэ на сябе маральны абавязак аднаўдаць.

Трымайцеся гэтак, каб Беларусі не было за вас сорамна.

Ня проста завіцеся «каліноўцамі» — будзьце каліноўцамі!

Жывеце па-беларуску — бо толькі так ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

Павал Севярынец,
в.Малое Сітна

ПОШТА РЭДАКЦЫІ

Каліноўскі адказаў бы так сама

Польшча — першая краіна, якая прапанавала выдаленым пасья сакавіцкіх падзей студэнтам працягнуць навучаньне. Палякі ўважаюць гэта за маральны абавязак — дапамагаць суседзям: ня так даўно ў іх панавалі камуністычны рэжым з тымі ж арыштамі, штрафамі...

Прадстаўнікі польскіх ВНУ і сп.Мілінкевіч запачаткавалі праграму імя Кастуся Каліноўскага. Выдаленым праз палітычны матывы студэнтам беларускіх ВНУ і дзецім рэпрэсаваных актывістаў працягнуць навучаньне на Захадзе. Гэта значыць — пакінуць Радзіму, скончыць змаганьне за Вольную Беларусь... Цікава, што б сказаў сам Кастусь Каліноўскі пра гэтую праграму і тых, што зьехалі...

Большасьць з тых, хто пакінуў Беларусь, вы ня знойдзеце ў спісах затрыманых. Большасьць зь іх пасіўна брала ўдзел у выбарчай кампаніі...

Таму беларускі моладзевы рух не губляе ў іх асобах карысных людзей.

Спраўдныя змагары за Свабоду лепш застаюцца на Радзіме ў такі час. Кожны зь іх шчыра можа адказаць на пытаньне «Чаму ня зьехаў?»: «Хто, калі ня я, а калі ня я — тады хто?»

Думаецца, Каліноўскі адказаў бы так сама.

Ёсьць жа магчымасьць навучацца завочна, як салігорца Павал Батуеў, выдалены пасья «адседкі». Ці ня мітам ёсьць «чорны сьпіс», у які нібыта трапляеш пасья некалькіх затрыманьняў, а трапіўшы — ня зможаш паступіць? Мой знаёмы С., які праходзіць сьведкам у крымінальнай справе супраць «Маладога фронту». Ён пасьпяхова здаў іспыты і зараз будзе навучацца ў БДУ. Ён таксама меў магчымасьці навучацца ў Польшчы. Залежыць ад чалавека: ці смела хадзіць з нацыянальным сьцягам па Варшаве на Дзень салідарнасьці, ці стаяць твар у твар з амонаўцамі ў Менску, быць Патрыётам ці беларускім палітычным эмігрантам. Мы патрэбныя Радзіме так жа, як Яна патрэбная нам! Застаеся!

Віктар Радзько, Салігорск

Дзьве рацыі

Віктар Радзько мае рацыю. Пакуль ёсьць такія лодзі, як ён ці ягоны знаёмец С., усё ў парадку з намі.

Аляксандар Мілінкевіч і Іна Кулей, якія прабілі навучаньне беларускіх студэнтаў на Захадзе, таксама маюць рацыю. Трэба беларускай моладзі эўрапейская адукацыя, адэкватная часу. Чаму, вы думаеце, рэпрэсіі супраць студэнцтва прыцілі? Бо ведаюць: кожны адлічаны знойдзе альтэрнатыўнае месца навучанья. («НН» друкавала інфармацыю пра негалосны цыркуляр: затрыманых на Плёшчы асьпірантаў і выкладчыкаў званьняў, студэнтаў не чапаць.) Ускосным доказам карыснасьці Праграмы Каліноўскага — і рэакцыя тэлебачанья. Ліць гэтулькі бруду на рэч нявартую і бясьпечную рупар ідэалёгіі ня стаў бы. Парадаксальна, у заходніх унівэрсытэтах беларусам прасьцей будзе гартаваць беларускасьць. У мясцовых расейскамоўных і падкантрольных ВНУ трэба быць моцным, як Віктар ці ягоны знаёмы, каб атрымаць добрую адукацыю і не русіфікавацца. Мы маем адзінкавыя прыклады, калі людзі дэзэртуюць праз Праграму Каліноўскага, але сотні прыкладаў, калі людзі капітулююць і прыстасоўваюцца да амаральных правілаў гульні ўнутры краіны, трацячы гонар і сумленьне.

З заходнімі унівэрсытэтамі ёсьць іншая небясьпека. Зь першае хвалі студэнцтва, якая выяжджала вучыцца на Захад у пачатку 90-х, вярнуўся, лічы, адзін палітоляг Віталь Сіліцкі. Бо меў на момант выезду сфармаванае нацыянальнае пачуцьцё. Мо лепей было б арганізоўваць навучаньне ва Ўкраіне, а ня ў Польшчы? З удзельнікаў магістранцкіх і асьпіранцкіх праграмаў ранейшых гадоў, што вучыліся ў Кіеве, не вярнуліся адзінкі. З абсалвэнтаў польскіх унівэрсытэтаў — працэнт істотны.

Пэўны працэнт упырхлікаў — непазьбежны. Калі беларусы вучыліся ў 20-я ў Празе, сярод іх таксама хапала прахадных лодзей. Але ж вывучыліся Янка Геніюш і Ігнат Дварчанін, Ян Станкевіч і Вінцэнт Жук-Грышкевіч. Таму галоўная задача каардынатараў Праграмы Каліноўскага — рабіць такі адбор, пры якім на вучобу ехалі б тыя, хто мае пакліканьне вярнуцца. Па гэтым крытэры можна рабіць ацэнку вышкаў падобных праектаў.

Барыс Тумар

Пра Сьвёнтка, бальшавікоў і «манаха-нацыяналіста»

Пётра Рудкоўскі адказвае Анатолю Сідарэвічу.

«Не сьпяшаймася перабольшаць», — заклікае «Нашу Ніву» і яе чытачоў вядомы беларускі гісторык Анатоль Сідарэвіч (№23 за 23 чэрвеня). Перабольшаньнем ёсьць, на ягоную думку, прэзэнтаваньне Казімера Сьвёнтка як «вялікага кардынала» і цьверджаньне, што ён беларусізаваў Каталіцкую царкву. Дый саму тэзу пра «беларусізаваньне» РКЦ Сідарэвіч успрымае як яўнае перабольшаньне, доказам чаго ёсьць для яго «гісторыя дыяцэзійнай Гарадзенскай духоўнай сэмінарыі, якую біскуп Аляксандар Кашкевіч ператварыў у цытадэль польскасьці». А каб падмацаваць сваю тэзу пра Гарадзенскую сэмінарыю, спадар Сідарэвіч прыводзіць прыклад аднаго клярыка, якога «ў 1996 годзе» «адлічылі «за беларускі нацыяналізм». Юнак паехаў у Польшчу, там вывучыўся, стаў манахам, а сваімі артыкуламі здабыў вядомасьць у беларускіх інтэлектуальных колах. Цяпер ідзе пагудка, што манаху «нацыяналісту» забаронена адпраўляць імшу і ўдзяляць сьвятыя сакрамэнты на тэрыторыі ўсяе Беларусі».

Можа, пачну сваю рэпліку ад пэўных удакладненьняў наконт «манаха-нацыяналіста». Мяркуючы па гістарычна-біяграфічнай характарыстыцы згаданага клярыка, пазьнейшага публіцыста, падасца, што гаворка ідзе менавіта пра

мяне. Праўда, сэмінарыю я пакінуў не ў 1996-м, а ў 1999 годзе, мяне не адлічылі, а я сам адышоў, ну, а тое, што гэты адыход быў спрычынены выразным ціскам з боку прапольска настроеных сэмінарыяных уладаў і што мне тады націпілі бірку «беларускага нацыяналіста» — гэта факт. Гэта даволі сумная гісторыя, якая сапраўды даводзіць слухнасьць Сідарэвічавай тэзы наконт Гарадзенскай сэмінарыі як «цытадэлі польскасьці».

Фэномэн польскага традыцыяналізму

Праблема, аднак, у тым, што Аўтар расказаў гэту гісторыю з «разбуральніцкімі» намерамі, а менавіта каб аспрэчыць тэзу пра станоўчую ролю Сьвёнтка ў беларусізацыі Каталіцкае царквы ў Беларусі. Але якое дачыненне меў кардынал да Гарадзенскай дыяцэзіі ўвогуле і сэмінарыі ў прыватнасьці? Так, Сьвёнтка быў мэтрапалітам «ўсяе Беларусі», але гэта мае ўсяго толькі сымбалічнае значэньне. *Рэальную* ўладу ён меў толькі на сваіх тэрыторыях — Меншчыне, Магілёўшчыне, Гомельшчыне і Берасьцейшчыне. Крытыкаваць і спрачацца з Кашкевічам падчас паседжаньняў Канфэрэнцыі каталіцкіх біскупаў Беларусі? Цалкам магчыма, што Сьвёнтка падчас гэтых паседжаньняў цікавіўся моўным пытаньнем на Гарадзеншчыне, але ў адказ найпраўдападобней чуў, што польская мова ў касьцёлах — гэта воля вернікаў, што бе-

ларуская мова ня толькі не прыцягвае, а нават адштурхоўвае, ну, а для невялічкай жменькі беларусафілаў ёсьць адна імша ў Горадні, таму моўнай праблемы наагул няма. І на гэтым разгляд моўнага пытаньня, хутчэй за ўсё, заканчваўся. А пра тое, што маладыя людзі часьцяком баяліся хадзіць да споведзі, бо ксёндз патрабуе ад іх, каб спавадаліся па-польску, або што якісь пробашч мог часам назваць людзей «дэбіламі» за тое, што хочуць сьпяваць беларускія рэлігійныя песьні — пра гэта ніхто Сьвёнтку, вядома ж, не казаў. Фэномэн польскага традыцыяналізму на Гарадзеншчыне, вытокі якога сягаюць канца XIX — першай паловы XX стагодзьдзя, — гэта вельмі складаная праблема, якую трэба разглядаць асобна. А вырашэньне гэтай праблемы, напэўна, не належала да кампэтэнцыяў і магчымасьцяў кардынала Сьвёнтка.

Кардынал і беларусізацыя

Тым часам тое, што зрабіў кардынал на сваіх тэрыторыях, даволі красамоўна сьведчыць пра яго пазыцыю. Беларускамоўныя імшы ў касьцёлах Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі ды ў Пінскай дыяцэзіі ня толькі даступныя для ўсіх ахвотнікаў, але і ўтвараюць выразную «дамінанту» (імша і набажэнства на другіх мовах, у тым ліку й польскай, існуюць як дадатковыя, другарадныя). На (былых) тэрыторыях Сьвёнтка выдаюцца зь яго бласлаў-

леньнем спрэс беларускамоўныя часопісы, як «Ave Maria» ды «Наша вера», арганізуецца сьціжма культурна-рэлігійных беларускамоўных мерапрыемстваў і заснавана беларускамоўная Вышэйшая духоўная сэмінарыя ў Пінску. Гэта кардынал у свой час катэгарычна забараніў вывешваць польскія сьцягі на касьцёлах і неаднойчы «даваў адпор» польскім нацыяналістам, якія зацята працівіліся ўвядзеньню беларускай імшы ў касьцёлах. Пераклад на беларускую мову новага выданьня Рымскага імшалу (арыгінальнае выданьне — лацінамоўнае) стаўся першым у сьвеце (*sic!*) перакладам на нацыянальную мову. Думаю, не было б усяго гэтага, калі б кардынал не спрыяў беларусізацыі.

Спадар Сідарэвіч бярэ пад увагу многія зь пералічаных тут фактаў, але імкнецца надаць ім такую інтэрпрэтацыю, каб любой цаной прынізіць ролю Сьвёнтка. Ужо ў самім факце намінаваньня Сьвёнтка (замест Кандрусевіча) на мэтрапаліта Сідарэвіч бачыць нейкія своеасаблівыя інтэнцыі «папы-паляка». А тое, што кардынал дапусьціў беларусізацыю, Аўтар тлумачыць звычайным прагматызмам: ксяндзы «пераканаліся, што па-польску моляцца толькі старыя, што польскамоўная Царква ў Беларусі ня мае будучыні. <...> Такім чынам, заслуга мэтрапаліта Сьвёнтка ў тым, што ён больш-менш рэалістычна ацаніў моўна-культурную сытуацыю ў Беларусі». Але ў канчатко-

Юлія Даралікевіч

Кардынал Сьвѣнтак у Горадні.

вым пляне не кардыналу і не каталіцкім ксяндзам павінны падзякаваць беларусы за ўратаваньне ад палінізацыі, а... бальшавікам. «Так, бальшавіцкай уладзе», — адмыслова, каб не было ніякіх сумненняў, падкрэсьлівае Сідарэвіч. Чаму так? А таму, што менавіта яны, бальшавікі, пасля вайны не адкрывалі польскіх школаў, зачынялі касцёлы — «важны інструмэнт палінізацыі» — і гэтак чынам адарвалі маладое пакаленьне ад польскай мовы і культуры...

Тут ажно хочацца ўсклікнуць услед за адным з герояў Караткевіча: «Божа, ратуй нас ад такога ўратаваньня!» Вось цікава, у чым Сідарэвіч бачыць сваю беларускасьць? У тым, каб патаптаць і задушыць суседнюю культуру? Каб пазбавіць носьбітаў іншай культуры права на асьвету ва ўласных традыцыях і на ўласнай мове?

Тое, што рабілі з нацыянальнымі культурамі бальшавікі — гэта *наш супольны* боль. Мы ўсе: беларусы, палякі, літоўцы, расейцы —

сталіся ахвярамі гэтай барбарскай стыхіі, якая так моцна пакалечыла чалавечыя душы і паралізавала разьвіцьцё цэлых культураў. Няўжо наша культура мала пацярпела ад бальшавіцкай навалы, каб цяпер прыпісваць ёй якуюсь «ратавальную» ролю? Хіба што кагосьці так надта цешыць думка, што хай сабе і мы пацярпелі, але затое і «ім» (палякам) дасталося. Мысленне ў такім стылі сьведчыла б адно толькі пра духоўны прымітывізм, а не пра наяўнасьць нацыянальнага гонару.

Ксэнафільскі нацыяналізм

Мой нацыянальны гонар сфармаваўся пад уплывам талерантнага (нават «ксэнафільскага») нацыяналізму Караткевіча, які цураўся такога мысленьня: «Чужое гора — наша шчасьце». Чужое гора — гэта і наша гора, асабліва калі яно побач. Боль тых палякаў, якія страцілі магчымасьць разьвіваць сваю культуру ў Беларусі пасля прыходу бальшавікоў, — гэта таксама й

наш боль. Я не хачу, каб на нашай беларускай зямлі зачыняліся школы іншых нацыянальнасьцяў, а тое, што ў свой час хтосьці ад нашага імя праводзіў антыпольскую палітыку, лічу адной з найболей цёмных плямаў нашае гісторыі...

Спадар Сідарэвіч непісьменна чытае гісторыю. Праблема ня ў тым, што на Беларусі зьявіліся астраўкі польскай культуры. Тое, што яны ёсьць, — вельмі добра. Ім трэба гарантаваць усе ўмовы свабоднага разьвіцьця. Праблема ў тым толькі, што *некаторыя* прадстаўнікі гэтай культуры абралі незьтычны мэтад адстойваньня сваёй культуры — барацьбу зь беларускасьцю — і пачалі супрацьпастаўляць сваю культуру нашай як «вышэйшую» «ніжэйшай». Але — падкрэсьліваю — гэта датычыць толькі *некаторых*. Інакш сьвярджаюць сваю польскасьць Тадэвуш Кручкоўскі ці ксэндз Юзаф Ганьчыц, а інакш Анжаліка Борыс ці Тадэвуш Гавін. *Frequenter distingue* — кажа лацінская мудрасць.

Наконт «заслуг бальшавікоў» пакуль хопіць. Цяпер пару словаў адносна рашэньня «папы-паляка» (чаму Сьвѣнтак, а не Кандрусевіч?) і пра сугераваны Сідарэвічам «прагматычны разьлік» кардынала.

Сьвѣнтак, Кандрусевіч, Ян Павал II

Па-першае, разьмеркаваньне: «Кандрусевіч — Расся, Сьвѣнтак — Беларусь» тлумачыць трэба ня столькі нейкімі нацыянальнымі прэфэрэнцыямі, колькі звычайнай, кожнаму зразумелай лёгкай: кіраваньне Каталіцкай царквой у Расеі — гэта заданьне не для 80-гадовага чалавека. У Расею трэба было паслаць кагось маладзейшага. А дзейсны, ініцыятыўны, харызматычны і адносна малады Кандрусевіч, бадай, найлепш пасаваў на гэту ролю. Па-другое, ня думаю, што моўна-культурная палітыка Кандрусевіча, калі б ён быў на пасадзе мэтрапаліта Менска-Магілёўскага, была б адрознай ад Сьвѣнтакавай. Безумоўным плюсам было б, канечне ж, тое, што Кандрусевіч, у адрозьненне ад Сьвѣнтка, даволі добра валодае беларускай мовай, але, апрача гэтага, «квантум беларускасьці» быў бы прыкладна такім, што і пры Сьвѣнтку. Па-трэцяе, «не сьпяшаймся перабольшваць» — зьвяртаюся цяпер да Сідарэвіча ягоньмі ж словамі — «фактар польскасьці» папярэдняга папы. Кожны, хто хоць трохі знаёмы з духоўным складам Яна Паўла II, ведае таксама яго прынцыповую адкрытасьць, што да розных культураў і нацыянальнасьцяў; ён любіў сваю Айчыну, але прапагандаваньнем польскасьці не займаўся. Я быў аднойчы вельмі ўражаны, калі, гартаючы «Acta Apostolicae Sedis» (афіцыйны орган Ваты-

Працяг на старонцы ???

Пра Сьвёнтка, бальшавікоў і «манаха-нацыяналіста»

Працяг са старонкі ???

канскай дзяржавы), натрапіў на прамову папы рымскага, скіраваную да біскупаў Беларусі з нагоды іх афіцыйнага візыту *ad limina*: прамова Яна Паўла II (папы-паляка) да беларускіх герархаў (біскупаў-палякаў) была... па-беларуску!

Ня колькасць, а адкрытасць

Ці за беларусізацыяй, якую дапусьціў Сьвёнтэк, хаваецца выключна прагматычны разлік? Колькасць людзей у касцёлах — гэта марны крытэр эвангелізацыйнага посьпеху, і ня думаю, што ўстаноўка выключна на колькасць падштурхнула кардынала да «беларусізацыі». Заданьнем пастыра ёсьць гарантаваць *максымальную адкрытасць* Царквы да прадстаўнікоў розных моваў, культураў і нацыянальнасьцяў. Такой адкрытасці забракта, на жаль, на Гарадзеншчыне, але на (былых) тэрыторыях кардынала зь ёю праблемаў, па-мойму, няма. Больш за тое, тыя працэсы, якія былі запачаткаваныя пры Сьвёнтку, у значнай ступені незваротныя. Нават калі б Менска-Магілёўскую мэтраполію ўзначаліў якісь польскі традыцыяналіст, то хвала беларускасьці хутчэй бы паглынула яго, чым ён здолеў бы палянізаваць Каталіцкую царкву ў Беларусі.

«Манах-нацыяналіст»

Вярнуся цяпер да «манаха-нацыяналіста», які, здаецца, тосны з маёй асо-

бай. Ня вельмі хочацца гаварыць пра сябе ў артыкуле, прысьвечаным іншай тэме, але ўся справа ў тым, што Сідарэвіч выкарыстаў маю асобу, каб дадаткова кінуць цень на вялікасьць кардынала. Ён спасылаецца на нейкую «пагудку», што згаданаму «манаху-нацыяналісту» забаронена адпраўляць імшу і ўдзяляць сьвятых сакраманты на тэрыторыі ўсяе Беларусі». Так, адпраўляць імшу я не магу ані ў Беларусі, ані па-за Беларусьсю, але з той простаай прычыны, што ня маю сьвятарскіх пасьвечаньняў. А ўдзяляць сакраманты згодна з санама дьякана я магу беспраблемна паўсюль, нават у «цытадэлях польскасці». Ніхто мне гэтага не забараняў і, як здаецца, не зьбіраецца забараняць.

Хочучы, аднак, застацца шчырым і перад чытачамі «НН», і перад самім Сідарэвічам, мушу ўказаць на генэзу згаданай «пагудкі». Некалькі месяцаў таму я атрымаў сыгнал, што Сьвёнтэк неспрыхільна ставіцца да перспэктывы маёй магчымай душпастырскай дзейнасьці на тэрыторыях, якія яшчэ тады былі пад яго юрысдыкцыяй. Галоўнай прычынай такой пазыцыі герарха былі, як можна здагадацца, некаторыя мае крытычныя выказваньні, асабліва публічная крытыка распараджэньня Сьвёнтка адносна Зьвязу маладых каталікоў. Крытыкуючы распараджэньне кардынала датычна ЗМК, я павёў сябе згодна са сваім сумленьнем і дагэтуль лічу, што былі падставы для

крытыкі, але пры гэтым ня бачу нічога дзіўнага ў тым, што 92-гадовы чалавек, які нарадзіўся й выхаваўся ў зусім іншай эпосе, ня змог мяне зразумець. Таму я далёкі ад таго, каб ацэньваць асобу і ролю кардынала праз прызму гэтага «казусу». Ва ўсялякім разе, гэты «казус» паўстаў зусім незалежна ад маёй прабеларускай устаноўкі.

«Сумленьне» і «аўтарытэт»

Стасунак паміж «сумленьнем» і «аўтарытэтам» вельмі часта бывае напружаны і драматычны, і вельмі важна ня стацца ахвярай дзьвюх скрайнасьцяў — «аўтарытарызму» і «замкнёнага індывідуалізму». Я не люблю аўтарытарнага дыскурсу, які будзеца на прынцыпе безумоўнай маральнай перавагі якога-кольвечы (духоўнага ці сьвецкага) аўтарытэту над адзінкавым сумленьнем. Але не люблю таксама індывідуалісцкага дыскурсу, які абсалютызуе адзінкавае сумленьне і проціпастаўляе яго «варожаму» аўтарытэту. Выйсьце, якое я знайшоў для сябе ў гэтай няпростай сытуацыі, такое: я пераважна іду за голасам свайго сумленьня, але пры гэтым даю маральнае права іншым (у тым ліку і аўтарытэтам) крытычна ацэньваць мае дзеянні. Умець слухацца свайго сумленьня — вельмі важна, але ня менш важна пакінуць сваё сумленьне адкрытым на крытыку, а нават магчымыя санкцыі. Ісьціна зьявіцца тады, калі сумленьне прой-

дзе (або ня пройдзе) гэтыя «тэсты». Часьцяком гэты працэс бывае балючы, але ж ніхто не сказаў, што ісьціна павінна нараджацца бяз болю і без напружаньня.

* * *

Так, Сьвёнтэк ня ёсьць аўтарам выбітных багаслоўскіх ці гістарычных працаў, можа, ён ня ёсьць палымным прапаведнікам (хоць, прызнаюся, што калі яшчэ падчас майго навучаньня ў сэмінарыі ён прыбываў туды і прамаўляў, то гэта было для мяне як «глыток сьвежага паветра»), ну, а наконт сьвятасці, дык трэба пагадзіцца зь Сідарэвічам — «час пакажа». Але ці гэта падстава, каб адмаўляць яму ў званьні «вялікага»? Ці тыя крытэры вельмікасьці, якія падае паважаны гісторык, не занадта павярхоўныя?

Кожны чалавек па-свойму вялікі. Гэта датычыць і Сьвёнтка, і Коласа, і Быкава, і нядаўна памерлага Брыля, і многіх людзей, якія цяпер жывуць побач з намі... Але ёсьць пэўныя нагоды і акалічнасьці, каб гэту вялікасьць адмысловым чынам падкрэсьліць. А заканчэньне пэўнага этапу жыцьця, як гэта ёсьць у выпадку нашага кардынала, ёсьць менавіта такой нагодай. Сьвёнтэк — гэта аддадзены Богу і людзям сьвятар, вязень сталінскіх лягераў, маральны аўтарытэт і чалавек, які застаўся самім сабой.

Вялікі кардынал.

Падзагалоўкі
ад Рэдакцыі

Рэкорды жніва: «канфідэнцыйнасьць гарантуем»

У пагоні за патрэбнымі паказчыкамі ў асобных гаспадарках Гомельшчыны па загадзе з раёнаў збожжа пачынаюць убіраць пры вільготнасьці 30%. Піша **Сямён Печанко**.

Дзіўна, але гомельскія гаспадаркі маюць праблемы з абнаўленьнем састарэлай мэральна і фізычна ўборачнай тэхнікі. І гэта пры тым, што ў Гомелі размяшчаецца «Гомсельмаш».

Прычына — нястача грошай. Падрыхтаваць камбайн да жніва абыходзіцца ў 10—15 млн рублёў, сярэдня гаспадарка мае 5—6 камбайнаў. Мэханізатары наракаюць на якасьць рамонт — вельмі часта камбайн спыняецца праз 2-3 дні пасля рамонтна на «Гомсельмашы», бываюць выпадкі, калі замест новых дэталюў ужо на месцы знаходзяць старыя. Савецкія «Донь», самыя маладыя зь якіх зробленыя ў 1990 г., можна выкарыстоўваць у якасьці сеялак. Сытуацыю ратуюць мясцовыя адмыслоўцы, якія дэманструюць цуды майстэрства. Яны знайшлі арыгінальны спосаб мінімізаваць страты: пчыліны і дзіркі заляпляюць будаўнічай ізаляцыйнай пенай. Камбайнэры маюць тут вялікую зацікаўленасьць — толькі ў сэзон уборкі можна сур'ёзна зарабіць, бо тона ўраджаю дае да 40 тыс. руб. заробку.

«Тэлевізар нам дапаможа»

Бывае і так: спраўны камбайн прастойвае ў самую гарачую пару ў полі, бо няма паліва. Дакладней, грошай, каб яго набыць у дастатковай колькасьці. Гэтак і з угнаеньнямі і сродкамі аховы, якія набываюць не тады, калі ў іх ёсьць патрэба, а калі надара-

ецца выпадак абарваць які крэдыт ці выбіць грошы ў раёне. Як кажуць мясцовыя спэцыялісты, дапамогі ад дзяржавы яны амаль не адчуваюць. «Яе можна ўбачыць толькі ў тэлевізары», — кажуць яны. І ня раіць давярць убачанаму з акна аўтамабіля: «Асноўнае фінансаваньне ідзе ў прыдарожныя палеткі, а праездзь на УАЗе далей, па палявых дарогах, і ўбачыш, што тут робіцца». Дырэктар аднаго з КВСПаў разводзіць рукамі: «Зямля ўрадлівая, «Гомсельмаш» пад бокам, а мы ніяк ня выб'ёмся з пазыкаў».

Рагатыя гарантыі

Ці не адзіная крыніца прыбыткаў — малако. Грошы ад яго продажу ідуць на выплату заробкаў і нарыхтоўку кармоў на зіму. Рагулі ў некаторых гаспадарках робяцца закладнікамі крэдытнай палітыкі дзяржавы. Адзін з кіраўнікоў падзяліўся такім сакрэтам: «Працую другі год і ўжо другую вясну закладаю статак у якасьці гарантыі вяртаньня крэдыту. Крэдыт жа ня вернеш, але які банк паедзе да мяне, каб спагнаць гэты «рагаты доўг»? І да мяне так колькі год рабілі».

Вадкія лічбы

Шмат хто з кіраўнікоў аграпрадпрыемстваў скардзіцца на татальны ўціск: «Мы ўсе працуем на лічбы». На ўзроўні асобнай гаспадаркі гэта выглядае наступным чынам: з раёну загадваюць падрыхтаваць адпаведную спра-

ваздачу — на які ўраджаі разлічвае дадзена гаспадарка. З раёну вяртаецца заданьне. Часам яно улічвае рэальны стан гаспадаркі, але гэта хутчэй вынятак — як правіла, ад кіраўніка патрабуюць, як мінімум на 30% звыш магчымага.

У пагоні за патрэбнымі паказчыкамі ў гаспадарках па загадзе з раёнаў збожжа пачынаюць убіраць пры вільготнасьці 30%. Яго потым плішчаць і аддаюць на корм быдлу. Раён жа мае з кожнай тоны ўмалоту 150 кг дадатковых паказчыкаў, а насамрэч — звычайнай вады. І цякуць тыя паказчыкі ў аддзелы статыстыкі па 5—6 тонаў у суткі з кожнае гаспадаркі — колькі здолее ператравіць жывёла і не западозрыць дзяржкантроль. У хваленьня мільёны тонаў трэба залічыць ня толькі вільгаць, але й немалы адсотак дамешкаў, а пры ўборцы «Донамі» яны складаюць да чвэрці масы. З таго, што ачысьціцца і прасушыцца, першагатункавага збожжа, якое пойдзе на харчовыя мэты, застаецца ў найлепшым выпадку 50%. Таму ня варта й сумнявацца, што Гомельшчына дасць сёлета свае 950 тыс. тонаў хлеба.

Прывілеі для радзімы прэзыдэнта

Калі параўнаеш умовы, у якіх працуе Гомельшчына і суседняя з ёй датаваная з самых разнастайных фондаў Магілёўшчыны, міжволі падзівіўся, як гэта яна ніяк ня выйдзе на запаветны мільён. Вось і сёлета радзіма прэзыдэнта атрымала заданьне на 850 тыс. т. А станавіцца з тэхнікай, камплектуючымі і палівам тут якасна іншае. Тут не працуюць «Донь», старэйшыя за 10—12 гадоў, — іх сьпісваюць на запчасткі ці

прадаюць гамельчукам. Парк уборачнай тэхнікі увесь час абнаўляецца як за кошт айчынных вытворцаў, так і за межнай тэхнікай. Не ўзьнікае тут праблемаў і з атрыманьнем крэдытаў, хоць зь іх вяртаньнем справы ў гэтым рэгіёне аніяк ня лепш, чым у суседзях.

На пытаньне, чаму ж пры такім спрыяньні вобласць ніяк не нагоніць па паказчыках астатніх мясцовыя асыярожна разважаюць аб тым, што людзей такая апека разбэшчвае: «Занадта лёгка ўсё гэта даецца, няма адказнасьці, дадайце сюды савецкую спадчыну — тады павынішчалі гаспадароў, цяпер жа на гэтую пустэчу пруюць найлепшую тэхніку. Дый паказуха гэтая тлуміць галаву — працуем на паказчыкі».

Канфідэнцыйнасьць гарантуем

Каб даведацца пра паказчыкі, патрэбна непасрэдная згода кіраўніка той ці іншай гаспадаркі. Блянкі для статыстычных зьвестак бухгалтар атрымлівае ў адпаведным адзеле ў раённым упраўленьні сельскай гаспадаркі. На тым блянку стаіць цікавы штамп: «Канфідэнцыйнасьць Вашых зьвестак гарантуем». Запоўнены блянк з подпісамі кіраўніка і бухгалтара гаспадаркі вяртаецца ў раён, дзе, як жартуюць у калгасах, яго перад адпраўкай у вобласць патрэбным чынам дапрацоўваюць.

Вось так і ваююць на ўсходзе Беларусі ўдзельнікі штыкоўных «бітваў» — у няроўных умовах і з прыкладна аднолькавым вынікам. Суцяшае хоць тое, што патэнцыял у нашай вёсцы ёсьць. Застаецца дачакацца іншых умоваў для працы.

Сямён Печанко

*Што гэта за хлопец з поглядам шчасным
Поруч са стройнай дзяўчынай
Крочыць павольна пад месяцам ясным
Берагам Сьвіцязі сінэй?*

Адам Міцкевіч,
«Сьвіцязянка»

Там возера Сьвіцязь...

...якое належыць Беларускай чыгунцы. Рэпартаж Сяргея Харэўскага.

Падарожнічаць у сьпёку — цяжка. Густое задушнае паветра морыць. Сэрцы штомоцы пампуюць у нас жыцьцё. Таму выбірацца ў адпачынак ці на пошук прыгодаў, калі на дварэ гарачыня, — памылка. Але калі летні сквар часам адступіць

— пачуцьці ўспыхваюць у нас новымі фарбамі. Нездарма нашыя продкі лічылі за добрую прыкмету дождж у дарогу. Аднаго пахмурнага дня, злавіўшы перапынак між сонечнымі прамняспадзі, здзейсніў выцечку на Захад, да Сьвіцязі.

Сьцёртая мяжа

Што ні кажы, розьніца між Заходняй Беларусыяй і колішняй БССР ужо даўно сьцёртая. Гэтае сьціраньне за часы незалежнасьці паскорылася неймаверна. За акном — Койданава. За Койданавым — Стоўпцы.

«Г.п.» поўнае што там, што там. Шклопакеты, танны бэтонны брук, танная мэталадахоўка. Ніякай індывідуальнасьці. Усё сьцёртае. Помнікі часоў сацыялізму, адноўленыя, нібы толькі ўчора, храмы.

Новая культурная сытуа-

цыя ўжо даўно надышла. Тое, што робіцца з нацыянальным даробкам цяпер, прадвызначыць далейшы лёс нашае культуры на стагодзьдзе наперад.

Лялянае стаўленьне, напрыклад, да помнікаў часоў савецкай і расейскай акупацыі перарасло ў іншае вымярэнне. Ва ўласна мастацкае. Маўляў, бязь іх будзе пуста ці непрыгожа. На самрэч, каму ўжо справа да помнікаў Леніну ды Дзяржынскаму, калі ніхто, нават са старэйшых, не распавядае ўцямна пра іхнія заслугі перад Беларусіяй? Што праўда, не распавядуць ні дзе ўцямна і пра Соф’ю Слуцкую ці пра Скарыну. Не растлумачыў мне ніхто ў Навагарадку, хто такі Міндоўг і чаму курган носіць яго імя!

Паўсюдныя нягеглыя помнікі землякам і вызваліцелям, аднолькава казённыя, як і кіпы штучных вянок у плястыкавых стужках, ужо даўна нікога не краваюць. Пустапарожні фармалізм. І чым далей, тым ўсё болей недарэчнасьць гэтых стандартных манументаў са стандартнымі кветкамі дае падставаў для абьякавасьці. У старасьвецкім Міры гэта навідавоку.

Мірскі мазар

Былая мэмарыяльная капліца Завадзкіх перад замкам выглядае як шапік зь півам ды гумкамі. Зрэзаны старажытныя дубы й вербы, праз што гэтак быў расчараваны Янка Запруднік, наведваўшы родныя мясціны дзясятка гадоў таму. Былое Бэрнардынскае возера цяпер убранае ў бэтон, як у любым мікрараёне. Паўсюдна замест сапраўднага бруку назойлівая штучная плітка, як і ў Баранавічах ці ў Магілёве. Колішняя таямнічасць руінаў, што вярэдзіла фантазію, выпетрылася незваротна...

А дзе ж праўдзівасьць? На тутэйшых могілках. Каб трапіць на мусульманскі мазар, трэба зрабіць добры кілямэтар з гакам пешшу. Паўз выганы і палі, на высокі курган, парослы старадаўнімі соснамі. Здалёк ён і глядзіцца лапікам дзікага старога лесу. Азірнуцца адсюль на Мір — любата. Усё мястэчка як на далоні. Хіба толькі адсюль, куды не даятае рэха паказушнага тлуму, можна летуценіць пра мірскую колішнясьць і марнасьць усяго людзкога.

На сам жа старажытны мазар сёньня не прадзёрціся празь дзікія зарасьнікі хмызу й крапівы. Там, у гушчары, хаваюцца даўнія надмагільныя камяні, спавітыя арабэскамі. Па краі безліч старых помнікаў перамешваюцца з крушняю, што ўпарта навальваюць сюды з калгасных палеткаў. Новыя магілы тут кладуць з самага краю, дзе пад соснамі сьвятлей. Аніякае агароджы няма. І трактары штогод робяць разоры чым бліжэй пад татарскія магілы. У засені вялізарных дрэваў мазару, ведама ж, нічога вартага ня вырасьце, але, пэўна, пра нешта ж думае калгаснае начальства... Няма каму бараніць. Што ж зробіш — мусульманаў у Міры цяпер вобмаль, а са сьвету не наездзісься.

Што ні цяў — то дзіра

Але як растлумачыць, чаму да Георгіеўскай царквы, што на праваслаўных могілках, трэба прадзірацца празь былёнэг купінаў? Празь выродлівыя рэшткі зварных мэталаканструкцыяў з прамысловых адкідаў? Скрозь хлуд зь недарэчнымі штучнымі кветкамі. Недагледжаныя, гэтыя могілкі наводзяць на несучальныя высновы. Выглядае, нават багатае гістарычнае асяродзьдзе не прычыс-

Працяг на старонцы ???

У Міры — мір.

Як бы нам красіўшэ...

Усе дарогі Міру ідуць да замку.

Там возера Сьвіцязь...

Працяг са старонкі ???

вае сьвядомасьці тубыль-цаў Міру.

Некалі расейскі патрыярх Аляксій I прасіў не насіць у храм штучных кветак, бо яны лжывыя. Калі глядзіў праз могількавы бур'ян на штучнае харашто Міру, уся лжывасьць нашае эпохі разумеецца як найлепей. Лжывасьць і штучнасьць цяперашняга «парадку на зямлі», што трымаецца адно загандай сілаю. І, адпаведна, ягоная нетрываласьць ды эфэмэрнасьць.

Ужо сёньня рассыпаецца тая навіоткая цэгла, якую сьпешна кладуць на мury замку, расыцярушваецца ўсюдысная бэтонная плітка, лупіцца фарба, якой у аўральным парадку паквэцалі былі тузін дамкаў вакол рынку. «Майстар зь Міру: што ні цяў — то дзіра!» Тым часам проста пасядзец за філіжанкаю кавы тут няма дзе.

Тонкія матэрыі

Сёньня ўжо ніхто ня згадвае, што кансэрвацыйныя работы ў замку пачаліся ажно ў 1969 годзе, а ў сьпіс Сусьветнае спадчыны ЮНЭСКО ён быў улучаны яшчэ ў 1994 г. Да Лукашэнкі! Дзя цяперашняй беларускай улады гэтка тонкія матэрыі, як несавецкая гісторыя нашага краю, непадуладныя. Рэжым проста ня ведае, як распарадзіцца гэтай спадчынай. Ну не праходзіла тут лінія Сталіна! Хіба ж ім, напрыклад, прыйдзе ў галаву павяртаць тут усё людзям, чыя бацькі-дзяды гэта й бу-

Куточак Шатлянды ў Райцы.

давалі? Ці вярнуць жыдам славу тэа тутэйшых сынагогі? Гэтая ўлада ніколі не зразумее, што помнікі тэа й той асяродак мусяць належаць найперш тым, хто там жыўе, а ня ёй, уладзе. І пагадоў не выпадковым разьвакам-турыстам.

Цікавосткі Карэлічаў

Дый што рабіць з замкам, гэтыя ўлады проста ня ведаюць! Убогі музей там варты жалю. А спробы беспадстаўна адбабахачь тут шалёны музычны фэст, агаласіўшы калгасныя ваколіцы расейскай папсаю, ня вартыя на-

ват абмеркаваньня. А паколькі ў Міры гэтак і не стварылі аніякага асяродку хоць якой культуры, як, зрэшты, і побытавага сэрвісу, то рабіць тут больш няма чаго. Апроч тузіну фатаздымкаў. Зрэшты, прасьцей набыць у Менску папгоўкі. Як іх у самім Міры ня знойдзеш.

Дарога на Сьвіцязь ад Міру — даволі аднастайная. Паўсюль ворыва, дагледжаныя палаткі. Даўно зьведзеныя тут балоты. У гэтым куце нават лес — рэдкасьць. Трапляе ў вочы вялікая колькасьць дзедзі. Дзедзі бойка гандлююць пры дарозе яга-

дамі-грыбамі. Не па-дзіцячому хвацка таргуюцца. Нават вялікія тамтэйшыя статкі быдла пасьвяць улётку пераважна дзедзі. Мінаем Карэлічы — колішні цэнтар ткацтва ды шклярства, слынны на цэлы сьвет. Вельмі ахайнае й чыстае мястэчка. Але няма за што воку зачашіцца, як ні ўзірайся. Хіба што за прыдарожныя знакі. Ну, яшчэ касцёл 1938 г. пабудовы, што глядзіцца як учора па-стаўлены, ды царкоўка-мураўёўка, дзе, праўда, можна ўбачыць цудоўныя стара-сьвецкія абразы XVIII ст.

Тут вучыўся Брыль

Сьмелая дзяўчынка конна гоніць табун ад шапы. Усё большая колькасьць коней у вясковых гаспадарках — таксама знак найноўшага часу. Ёсьць каму іх купляць.

Здалёк па-над акругаю пануюць купалы Турэцкае царквы. У мястэчку Турэц нарадзіліся сама меней два вядомыя беларускія літаратары — Сяргей Дубінскі ды Анатоль Дзяржач. Тут вучыліся Янка Брыль і Барыс Кіт. Сёньня тут, як паўсюль: тузін калгасных бэтонных дамоў, дзясятка квадратных мэтраў памянёнай бэтоннай пліткі, бэтонны помнік землякам-ваярм ды лядашчыя драўляныя халупы па краях, далей ад дарогі. Турэцкая царква, што гэтак імпазантна глядзіцца здалёк, у набліжэньні выглядае ляпавата. Вежы, цыбуліны ды какошнікі зробленыя з простае бляхі, шматкроць шматколерна шматфарбаванай. Падробка. Затое на краі цывінтара зь зямлі расьце старажытны каменны крыж. Ён, бадай, сапраўдны...

Кавалак Шатлянды

А на колішніх жыдоўскіх могільках, між замшэлых надмагілляў, пасецца сабе быдла. Пэўна ж, недзе тут і брацкая магіла сотняў расейскіх жаўнераў часоў першае вайны. Ані знаку.

Ня ведаю, як і хто вызна-

Даўні крыж ля Турэцкай царквы.

чаў межы раёнаў, але адразу ж адчуваецца, што ўехаў на Навагарадчыну: горы, пакрычастыя дарогі, хуткаплынныя ручаі, старыя дрэвы.

Мала хто збочвае з дарогі ў Райцу. А дарма. Паблукаць тут пакрычастымі стромымі сьцежкамі варты. Надзіва добра захавалася старасьвецкі парк Раецкіх з прыгожымі старадаўнімі дрэвамі з розных куткоў сьвету. Тутсама й бюст Гастэлы працы клясыка беларускай скульптуры Бембеля. Зьбераглася тут і капліца-пахавальня Раецкіх 1817 г., на высачэзным пагорку ў вельмі арыгінальным рэспэктывуна-гатычным духу. Сваім кшталтам гэтая спаруда больш нагадвае Шатляндцыю, чым наш бедны, бедны край...

Наверсе касьцельнай вежы некалі стаяла мармуровая скульптура Маці Божай. Пасля паўстаньня Каліноўскага тут стала Спаса-Пра-

абражэнская царква, пры гэткай архітэктуры цалкам недарэчная, ды Маці Божай тут ужо няма. На стромай гары ў засені вялізарных старажытных дрэваў схаваныя магутныя аскабалкі капліцы-замку... Разбураная за савецкім часам царква цяпер аднаўляецца. Будаўнікі адкінулі вялізарныя кавалкі старасьвецкіх мураў ды лепяць на свой цям што хочучь. Выклалі над апсыдаю сьцікатнай цэглаю па чырвонай: «2002». Яшчэ адна беларуская хвароба часу: татальная прафанацыя. Хто ўмее абыходзіцца з кампутарам — ужо вэб-дызайнэр, хто можа класыці цэглу — ужо архітэктар. Помнікі нявечацца прафанацыяй незваротна. У агляднай пэрспэктыве гэта ня выправіцца. Пагатоў варты пасыяпацца ў Райцу, пакуль «эўраарамонтам» тут ня выпетрылі рэшткі былое велічы. Пакуль яшчэ ў цвінтарнай браме сустракае жалезная Лебедзь — герб Раецкіх.

Самая чыстая

А вось і Сьвіцязь. «Як шывіна лёду, ляжыць паміж дрэваў цяністых...» Асфальтавыя дарогі абнялі яе з усіх

бакоў. Некалі дзікі лес набыў выгляд закінутага лесапарку, месцамі ажно па калена закіданага побытавым сьмецьцем. Лішне казаць, што абсталяваных прыбіральняў тут няма зусім. У выходны дзень над рэшткамі колішніх лясоў уздымаецца густы водар смажанага мяса. Тут паўсюдна нехта нешта гатуе саматужна. Брудны посуд мыюць проста ў сьвіцязьнянскай вадзе. Агонь кладуць на жывое карэньне, а дзеля браку дроваў сякуць усё, што трапляе пад руку: і гнілыя лаўжы, і зялёнае дубовае гальлё. «Гушчар лесу пахне чаборам і мёдам, жывіцы настоем смалістым...» Умельцы аўтамабілісты прымудраюцца праехаць праз усю церні й перашкоды да самай вады. Каб слухаць сваё з аўтамабільных дынамікаў проста пры возеры. І самі памьюцца, і любімае аўто абмьюць. Застаецца дзівіцца сіле сьвятых водаў Сьвіцязі, што ўсё голяць і голяць гэтыя раны.

Я паспрабаваў быў высветліць у тамтэйшых тубыльцаў, чаму гэтак стала. Бо ж яшчэ ў 1960 г. тут быў створаны адмысловы заказьнік, каб зьберагаць рэліктавую ўнікальную тутэй-

шую прыроду. У свой жа час у *перастройку* нямала было пакладзена высілкау, каб зьберагчы гэты легендарны край і возера ад савецкіх чыноўнікаў.

Высьвятляецца, што возера Сьвіцязь, разам з аднайменным пансіянатам, належыць... Беларускай чыгунцы. Слыны Віктар Рахманько, пакуль быў галоўным чыгуначнікам краіны, заклочыў дамовы з Наваградзім райвыканкамам і лягасам на 10 гадоў пра арэнду і возера, і навакольнага лесу. Разгарнуліся тут салідна: зьбяёдалі паўмільёна даляраў на абсталяваньне базы адпачынку. Але... Рахманька пасадзілі, Баранавіцкае аддзяленьне чыгункі ад усяго гэтага добра аджагналася і... Апегі выбітнымі пэнтамі край паданьняў і чараў апынуўся кінутым на вытвор лёсу. Паколькі спадзявацца на культуру беларускіх турыстаў — справа марная, то няцяжка спрагназаваць, чым усё тут скончыцца... На нашых вачох гіне ці ня ўсё, да чаго кранецца рука беларускага Чыноўніка. Сьветлая памяць!

**Фатаздымкі
Веранікі Дзядок**

Турэцкая царква дамінуе над навакольлем.

PHOTOBYMEDIANET

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Да бамбёжак звыкаеш, як да ранішняй кавы

У блогу Андрэя Чухуціна можна па-беларуску чытаць пра жыццё пад агнём Хэзбалы.

Андрэй Чухуцін шэсьць гадоў жыве ў Ізраілі, а родам ён з Гомелю. У 2000 годзе вырашыў адведаць сваякоў на зямлі абяцанай, паглядзець, як там яно на гістарычнай радзіме маці. І вырашыў застацца. Адслужыў у войску. Паступіў на біямэдычны факультэт Хайфскага ўнівэрсытэту, ён будзе займацца распрацоўкай мэдычнай апаратуры: ультрагукавыя прыстасаванні, рэнтген, імплантанты. Андрэй не шкадуе аб выбары, бо лічыць, што рэалізаваць свой патэнцыял у Ізраілі значна прасцей, чым у Беларусі. У ягонай кішэні ляжыць ізраільскі пашпарт, але ён удала спрабуе не згубіць і сваю беларускую тоеснасьць.

Андрэй вядзе ў Інтэрнэце блог на беларускай мове. Асабліва цікава яго чытаць цяпер, калі на Блізкім Усходзе ізноў неспакойна. Што думае, як рэагуе на вайну наш зямляк, які апынуўся воляй лёсу ў небясьпечнай зоне?

З прычыны баявых дзеянняў ва ўнівэрсытэце перанеслі іспыты на верасень, і Андрэй скарыстаў магчымасьць, каб па турыстычнай візе, коштам у сто даляраў, адведаць бацькоў. Зайшоў і ў «Нашу Ніву».

«Як ні дзіўна, але да бамбёжак пачынаеш прывыкаць, як да штодзённасьці, як да выпітага ранкам кубка кавы, — кажа Андрэй. — Гэта ня так жахліва ўнутры, як падаецца звонку.

Нягледзячы на тое, што лібанскія ракеты падаюць на Хайфу ня першы ты-

дзень, урад не сьпяшаецца абвясчаць вайсковае становішча, але ў горадзе не працуюць банкі, крамы, іншыя ўстановы. Нам кажучь: калі завьёць сырэнны, то мы павінны хавацца ў бамбасховішчах, але гэта папросту раздражняе, калі па пяць-дзесяць разоў на дзень трэба туды спускацца. Апошнімі разамі я нікуды не ішоў, а спрабаваў схавацца ў глухім кутку».

Андрэй кажа: жыццё ў Ізраілі — заўсёды рызыка. «Нават у адносна мірны час ты можаш проста зайсьці ў аўтобус і стаць ахвярай тэракту; трэба быць гатовым да ўсяго».

Для Андрэя жыццё ў баявой зоне не ў навіну. Ён служыў у войску ў Сэктары Газа. «Ходзіш цэлы дзень, выглядаеш, кантралюеш нейкую палестынскую вёску, а ўвечары адтуль чуюцца стрэлы. Ты таксама бярэш кулямёт і тупа пачынаеш страляць проста ў той бок. Вельмі сумняюся, што я каго там падстрэліў».

Шмат хто зьехаў з паўночных тэрыторыяў на поўдзень. Там увогуле не адчуваецца, што ідзе вайна. Дарэчы, я добра сплю па начох, бо ў гэты час ракеты не лятуць на Хайфу».

У жыцці ізраільцянаў Андрэя ўразіла тое, што яны ўважаюць сябе за паўна-вартасных эўрапейцаў, хоць і жывуць у пустэльні між арабаў. «У нейкім сэнсе яны бліжэйшыя да Эўропы, у нейкім — беларусы. З Ізраілю вельмі проста сесці на самалёт і быць дзе-небудзь у Бэрліне.

Беларусы ж мэнтальна і гістарычна заўсёды былі часткай агульнага эўрапейскага кантэксту». Гэта самае пра Ізраіль некалі казаў пісьменьнік Этгар Керэт.

«У Ізраілі зусім мала ведаюць пра Беларусь. Нават падчас сакавіцкіх выбараў па мясцовых каналах амаль не паказвалі Беларусь. Кажу, што краіна знаходзіцца між Польшчай і Расеяй. Польшча — так, ведаем, Расея — так, Беларусь — ня ведаем. Пра Лукашэнку таксама нічога ня чулі. Хоць зь Беларусі паходзіць шмат ідэолягаў сьцізізму».

У Хайфе няма з кім падтрымліваць сувязі па-беларуску, перакінуцца парачкай словаў. «Паступова, натуральна, пачынаеш нешта забываць. Часам лягчэй сказаць слова па-габрэйску, чым па-беларуску. У маім унівэрсытэце ёсьць некалькі выхадцаў зь Беларусі, але яны заселі ў ізраільскіх рэаліях нашмат крапчэй за мяне», — кажа Андрэй.

Ён ня можа ўцямна адказаць на пытаньне: кім па нацыянальнасьці ён сябе лічыць. Габрэм? Беларусам? Ці, можа, кім яшчэ? Ён ня ведае, пры якіх умовах гатовы вярнуцца жыць і працаваць у Беларусь, як ня ведае, ці хоча застацца жыць назаўсёды ў Ізраілі. Яго разьдзіраюць між сабой дзьве Радзімы. Але беларуская мова ў Андрэя бездакорная.

Зьміцер Панкавец

Блог Андрэя Чухуціна
end_product.livejournal.com

Акно ў Эўропу. Дай Бог пралезьці...

Ці памятаеце вы, быў такі эўрапейскі тэндэр на вяшчаньне на Беларусь, які выйгралі нейкія расейцы, якія пачалі вяшчаць нападоб «акна ў Эўропу» на канале RTVi? Блогер **Фольксваген** пра новыя праекты Эўракамісіі.

Шмат хто памятае, асабліва таму, што RTVi пасля гэтага амаль паўсюдна выдалілі з кабэльных сеткаў. А што вы думалі, нашыя ўлады — лохі нейкія? У адрозьненьне ад некаторых, хто раздае тэндэры, і ад тых, якія ня могуць пралічыць на два крокі наперад.

А дык жа яшчэ Інтэрнэт ёсьць!!! Ну, так, там сыягваць ролікі, кліпы. Ну — Інтэрнэт — гэта добра. Гэта будучыня, нават калі ў Беларусі ім карыстаюцца дагэтуль няшмат. Трэба забіваць прастору. Вось і Эўрапейскае радыё гэта робіць, і радыё «Свабода», і некаторыя іншыя. Тэарэтычна, кампутары і

mp3-плэеры ў моладзі ёсьць, заходзь, сыягвай, слухай, які ў нас дрэнны бацька. Той моладзі збольшага палітыка да с***кі, але ўсё роўна справа важная, і яе трэба разьвіваць — хоць і на будучыню.

Дык вось, акно ў Эўропу. У іх нават старонка па-беларуску! Глядзіце самі: www.belarus-europe.com. А што там? Чытаем:

«Тэлеперадачы і радыёпраграмы для Беларусі накіраваныя перадусім на тое, каб судзейнічаць яшчэ больш шчыльнаму збліжэньню грамадзян гэтых краінаў з эўрапейскімі суседзямі праз шырэньшы доступ да незалежных крыніц інфармацыі і навін. Гэтыя праграмы будуць свабоднымі, аўтарытэтнымі і аб'ектыўнымі крыніцамі інфармацыі для беларускіх грамадзян, што асабліва важна для маладога пакаленьня беларусаў».

Крута. Мяне асабліва прыкалола «яшчэ больш шчыльныя». Ну, у прынце, куды ж менш...

На бачыне два падразьдзелы: TV і радыё. Так, нават кліпы вісяць, зараз паглядзім... Замест

«паглядзім» атрымліваецца тое, што сказаў гулец зборнай Расеі па футболе Вадзім Яўсееў валійскаму тэлебачаньню. Тлумачу: праграма для Беларусі. Мінімальны памер роліку ў нізкакасным выкананьні — 40 мэгабайт. Цяпер: чым заняцца беларусу, пакуль ролік будзе загрузацца? Можна шмат чым. Напрыклад, можна праглядзець поўны выпуск «Панарамы», пасля чаго на варожае інтэрнэт-TV ужо ня хопіць ідэальна хісткасьці.

Дык для каго робяцца гэтыя праекты? Вось мне ў Злучаных Штатах добра. Можна глядзець тое ж RTVi. Можна і ролік сыягнуць — у мяне ён загрузаецца, прыкаліцца, за шэсьць хвілінаў — сорака мэгаў! Толькі вось мне гэтага ня трэба. Ну, зрабеце што-небудзь для беларусаў, а не для амэрыканцаў, нарэшце. Што, нарэзаць на кавалкі розуму не хапіла?! Загрузіць такую махіну большасьці рэальна толькі ў інтэрнэт-кавярнях, ды яшчэ заплаціць за гэта мінімум даляр.

Пра Беларусь у праграме было тры хвіліны з дваццаці шасьці, ды яшчэ хвілінаў шэсьць — камэнтар экспэрта пра ваяж Уга Чавэса, у тым ліку ў Беларусь. Пра Конга распавядалі амаль столькі ж... Праграма, у прынце, цікавая, але, хутчэй за ўсё, час, грошы, нэрвы і кампутарную памяць большасць выдаткуе на штосьці іншае...

www.tolblogs.org/belarus/by

Саколкі гатовыя: чорныя і белыя

Чытачы «НН» вырабілі майкі (цішоткі) да стагодзьдзя газэты.

Замовы прымаюцца на e-mail: zamova2006@tut.by і тэл. (029) 649-08-88. Пазначаць трэба імя, кантакт (мэйл ці тэлефон), колькасць і памер.

Каштуе такая саколка 15 тыс. рублёў.

Юлія Дарашкевіч

Зьмітру Дашкевічу 25 гадоў.
Зь іх паўгоду ён адсядзеў
на «сутках».

20 ліпеня сваё 25-годзьдзе адсвяткаваў адзін зь лідэраў незарэгістраванага «Маладога фронту» Зьміцер Дашкевіч. «Наша Ніва» не магла абмінуць такое даты й прымеркавала гутарку са Зьмітром да ягонага юбілею.

«НН»: Зьміцер, найперш хачу павіншаваць цябе ад імя ўсёй рэдакцыі зь юбілеем.

Зьміцер Дашкевіч: Дзякуй.

«НН»: Што для цябе значыць гэта дата ў 25 гадоў?

ЗД: Па шчырасьці, нават не было часу, каб адсвяткаваць народзіны, ня тое, што задумвацца аб значнасьці падзеі. Сустрэў юбілей як шараговую падзею, без залішняй пампэзнасьці і філязофскіх размыслаў.

«НН»: Ці думаў, калі ў 2000 годзе ўступаў у «Малады фронт», што праз чатыры гады станеш адным зь лідэраў арганізацыі?

ЗД: Найхутчэй не. Бо нейкае кіраўніцтва для мяне ніколі не было самамэтай. Але так склалася, і я ні аб чым не шкадую.

«НН»: Зьміцер, сёньня для вялікай колькасці моладзі ты неаспрэчны аўтарытэт у многіх пытаньнях. Ці адчуваеш адказнасьць за гэтых маладзёнаў?

ЗД: Канечне. Спрабуеш не расчароўваць іх. Узважаеш кожнае сваё слова і ўчынак.

«НН»: Ці шкадаваў калі, што звязваў сваё жыццё з «МФ»?

ЗД: Ніколі! І нават не задумваўся аб гэтым. Я ўдзячны Госпаду, што ён прывёў мяне ў гэтую арганізацыю.

«НН»: Хто для цябе Севярынец?

ЗД: Найперш сябар і паплечнік, які ведае, як табе дапамагчы ў складаны момант. Таксама настаўнік, ён шмат чаму навучыў мяне ў жыцці. А яшчэ Севярынец — эталён беларускага палітыка. Такіх самаахвярных палітыкаў, як Папа, болей бы.

«НН»: Ці не баіся трапіць на «хімію» ці ў турму, як той жа Севярынец ці Фінькевіч?

ЗД: А чаго тут баяцца? Я не напружваюся наконт гэтага; калі так трэба, то сяду. Я ўжо думаў, што буду сядзець пасля выбараў. Сьледчыя КДБ зьбіралі матэрыял на мяне, каб перадаць у пракуратуру. У нашай краіне кінуць чалавека за краты не праблема,

«Спачатку свабода, пасля — вясельле»

КОЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

але, пакуль я на волі, буду працягваць змаганьне.

«НН»: Ці спыняць улады крымінальны перасьлед «маладафронтаўцаў»?

ЗД: Не хачу нічога загадваць па гэтым пытаньні. Гэта ўсё вельмі балюча, але я спадзяюся на лепшае.

«НН»: Хутка зьезд «МФ». Ці гатовы да таго, што цябе не пераабяруць на старшынёўства?

ЗД: Кіраваньне ня ёсьць для мяне самамэтай, але ў мяне ёсьць канкрэтная праграма дзейнасьці арганізацыі, і, я думаю, удзельнікі зьезду падтрымаюць мяне.

«НН»: Колькі часу ад першага арышту ў 2002-м ты сумарна адсядзеў на сутках?

ЗД: Журналісты падлічылі, што дзесьці паўгоду. Канечне, стаміўся жахліва, але калі сяджу, значыць, гэта некаму трэба.

«НН»: Нядобразычліўцы закідаюць «МФ» празьмерную рэлігійнасьць. Што ты адкажаш на такія закіды?

ЗД: Скажу, што адзін чалавек, які стаіць на падмурках Хрыста, зробіць нашмат болей за тысячу бунтароў, які ня ведаюць, чаго яны хочуць і на якіх маральных каштоўнасьцях яны ста-

яць. Я сам стаў вернікам адносна нядаўна. Хаджу ў пратэстанцкую царкву, вывучаю Біблію. З гэтага часу я шмат чаго зразумеў.

«НН»: Зьміцер, ці апраўданыя лобія сродкі змаганьня дзеля дабра Бацькаўшчыны?

ЗД: Не. Як напісана ў Бібліі, ніколі не пераможаце, калі будзеце змагацца незаконнымі сродкамі. Наша барацьба і ёсьць моцнай дзякуючы свайму маральнаму асэкту.

«НН»: Ці ўважаеш ты сябе за шчырага палітыка?

ЗД: Я імкнуся да гэтага. Не бывае беззаганных людзей, і я тут ня вынятак. Але спрабую выправіць свае памылкі. Не крыўдую на крытыку і заўвагі.

«НН»: Якія ў цябе зацікаўленасьці, апроч палітыкі?

ЗД: Так склалася, што «МФ» для мяне ўсё. Я цалкам аддаюся арганізацыі і змаганьню. На астатняе, акрамя вучобы, папросту не застаецца часу.

«НН»: Зьміцер, а ці ня думаеш яшчэ жаніцца?

ЗД: Пакуль што не. Трэба спачатку свабоды для краіны дамагчыся, а ўжо потым і пра вясельле думаць.

Гутарыў
Зьміцер Панкавец

10 сутак як мера вартасьці

8 жніўня суд Бярозаўскага раёну асудзіў арганізатара летніка «Рух добрай волі», кіраўніка Берасьцейскай абласной арганізацыі Партыі БНФ Юрася Губарэвіча на 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Падстава — выкарыстаньне незарэгістраванай сымболікі.

Летнік праходзіў 3—6 жніўня. Пяць дзясяткаў хлопцаў і дзяўчат зладзілі вандроўку па маляўнічых мясцінах Бярозаўшчыны. Для аднаго з азераў яны і паставілі наметы.

Мэтаю вандроўкі было інфармаваньне людзей пра сытуацыю ў краіне (мы рас-

паўсюдзілі 1000 асобнікаў выдання «Газета для вас») і добраўпарадкаваньне мясцін Белаазёршчыны», — патлумачыў Ю.Губарэвіч.

Перад удзельнікамі летніка выступіў бард Зьміцер Бартосік і гурт «Парасон», былі наладжаны розныя спартовыя спаборніцтвы і сяброўскія вечарыны, прыяжджаў Сяргей Сокалаў-Воюш.

Міліцыя імкнулася перашкодзіць удзельнікам летніка. Празь дзень у іх былі перапісаныя пашпартныя зьвесткі, не пусьцілі ў летнік моладзь БНФ, што хацела далучыцца да вандроўнікаў.

Для
дэпутата
Губарэвіча
вандроўка
скончылася
ў міліцэйскім
«козьліку».

Юрася Губарэвіча затрымалі ў суботу 5 жніўня і адвезлі ў суд. Але там ён за патрабаваў адваката, і разгляд справы перанеслі на 8 жніўня. «Я думаю, што яны проста хацелі пасадзіць мяне на пару сутак», — выказаў

журналістам здагадку Ю.Губарэвіч. Ён памыліўся: суд адмераў 10 сутак. Пра гэтам паведамля расхваляваная жонка Юрася. Калі мы затэлефанавалі, яна рыхтавала мужу перадачу.

АГ

Пятае перавыданьне цытатніка Лукашэнкі

Выйшла ў сьвет новае перавыданьне цытатніка «Кулі прэзыдэнта», які зьмяшчае крылатыя выразы першага кіраўніка Беларусі.

Уладзімер Падгол кажа, што ідэя сабраць афарызмы Лукашэнкі пад адной вокладкай узнікла ў 2002 г. у Вашынгтоне. Аўтар убачыў зборнічак «бушызмаў» і падумаў: «цытаты тутэйшага правадыра будуць круцейшыя».

У.Падгол мяркуе, што ў кнігу ўвайшлі ня проста моўныя ляпы Лукашэнкі, але фразы, здольныя фармаваць бела-

На прэзэнтацыі першага выдання «Кулі...» прысутнічаў Цімох Дранчук.

рускія нэаархетыпы. Гэтыя нэаархетыпы, са словаў Падгола, важныя для вывучэньня мэнталітэту нацыі. Лукашэнка выступае ў іх у ролі Абаронцы, Ула-

дара, Цудатворцы, Змагара, нават панганскага бога: «Я даў табе дождж!» (с.3).

З кнігі чытач можа даведацца, што Лукашэнка ўжо ня ў стане стаць султанам (с. 31) ці што на Беларусь моляцца нават у далёкім Таджыкістане (с. 42). У кнізе ёсьць і ня дужа «тыражныя» выразы, і проста хрэстаматычныя, як, скажам, пра Скарыну і Піцэр (с. 61).

«Кулі» выйшлі, як пазначана ў выходных зьвестках, у тыпаграфіі школёўскага ідала, а анансаваны наклад роўны 9 мільёнам асобнікаў. Тым, хто любіць добра пасьмяяцца, «Кулі прэзыдэнта» — ідэальнае чытво.

ЗП

Эвангельле для Надсана

На 80-годзьдзе а.Аляксандра Надсана віленскае выдавецтва «Наша будучыня» зрабіла шыкоўны падарунак юбіляру, выдаўшы ў адзіным экзэмпляры кнігу нядзельных і сьвяточных Эвангельляў па-беларуску.

На развароце кнігі напісана: «Айцу Надсану на

ягонае 80-годзьдзе дзеля духоўнага пажытку верных на славу Бога ў Тройцы Адзінага».

Кнігу аздобілі штучнымі пэрлінамі Алена і Марыя Ткачовы. Эвангельлі, як у час Скарыны, маюць загалюўныя «красныя» літары і жаўтаватыя старонкі.

У кнізе зьмешчаны пераклады Эвангельляў самога а.Надсана, а таксама Лукаша Дзекуця-Маляя з Антонам Луцке-

вічам і а.Лява Гарошкі. Апрацавала тэксты багаслоў Ірына Дубянецкая. Усю кнігу ўклаў грэка-каталіцкі дыякан Сяргей Стасевіч.

8 жніўня Ірына Дубянецкая мусіла асабіста падараваць а.Аляксандру Эвангельле. Наўрад ці шанюны сьвятар атрымае на Дзень нараджэньня больш арыгінальны падарунак.

Зьміцер Панкавец

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ, ФОТА З АРХІВУ «НН»

Разанаў, яйкі і МТС

Паэт Алесь Разанаў, які цяперака жыве ў кляштары Ордэну капуцынаў у швайцарскім горадзе Цуг, 4 жніўня ў Менску ў фальварку «Добрыя мыслі» прэзентаваў сваю чарговую кнігу «Каб мелі шчасьце ўваскрасаць і лётаць». Як і дзьева папярэднія разанаўскія кнігі, гэтая выйшла ў выдавецтве Ігара Логвінава.

«Каб мелі шчасьце...» — працяг канцэптульнага праекту паэта з мастаком Віктарам Маркаўцом «Яйкаквадраты», які быў запачаткаваны ў далёкім 1993 годзе. На гэты раз на вокладцы белае яйка ў чырвоным квадраце. Ёсьць яшчэ тры карціны з гэтае сэрыі, таму Разанаў паабяцаў працяг сваіх паэтычных кніжак.

У гэты зборнік увайшлі як ужо добра вядомыя чытачу творы, так і новыя, сярод якіх аўтар раіць зьвярнуць увагу на паэму «Ўсяслаў Чарадзеі», дапісаную ўжо ў Швайцарыі.

На імпрэзе прысутнічала багата айтчынных інтэлектуалаў, якія ня сквапнічалі на добрыя словы Разанава. Аўтар не плянаваў чытаць на прэзэнтацыі свае творы, але пасля просьбы Сяргея Абламейкі, які адзначыў, што на чужыне адчувае голад па беларускаму паэтычнаму слову, згадзіўся працягваць некалькі ўрыўкаў з паэмаў.

Анатоль Сідарэвіч высветліў, што кнігі Разанава выдавецтва Логвінава не зьяўляюцца Поўным зборам твораў паэта.

Скульптар Алесь Шатэрнік зьвярнуў увагу тых, хто сабраўся ў залі, на цікавы момант. Лягатып, надта падобны да яйкаквадратаў Разанава — Маркаўца, ужо ня першы месяц выкарыстоўвае кампанія мабільнай сувязі МТС. Было шмат пытаньняў, ці зьбіраюцца творцы распачынаць судовы працэс па факце незаконнага выкарыстаньня інтэлектуальнай уласнасьці. Аднак творцы так і не далі ўцямнага адказу на гэтае пытаньне.

Алесь Разанаў абяцае, што гэта была не апошняя ягоная сустрэча з чытачамі ў Менску.

Зьміцер Панкавец

Вітаўт загаворыць па-расейску

З новага навучальнага году ў сярэдніх школах гісторыю Беларусі можна будзе выкладаць па-расейску. Дагэтуль узаконенае было толькі беларускамоўнае выкладаньне.

Рашэньне пра перавод падрыхтаванае Міністэрствам адукацыі, надрукавана ў «Настаўніцкай газеце». Гаворка ў ім, што праўда, вядзецца толькі пра 9—10-я клясы 12-годкі. Расейскамоўныя школы змогуць самі выбіраць мову, на якой настаўнікі будуць распавя-

даць вучням пра Вітаўта, Купалу і Лукашэнку. Дазнацца прычынаў такога пераводу ў чыноўнікаў міністэрства цяпер немагчыма: яны спасылаюцца на тое, што распрацоўшчыца рашэньня Надзея Ганушчанка сышла ў адпачынак. І дадаюць: «Дзяржаўныя мовы дзьева. У чым праблема?»

Варта зазначыць, аднак, што да 1 верасья павінен зьявіцца і адпаведны загад Мінадукацыі і выйсьці з друку расейскамоўныя падруч-

нікі. А гэта значыць, што рашэньне рыхтавалася загадзя.

Пра намер узняць хвалю пратэстаў заявіла Таварыства беларускай мовы. На думку яго кіраўніка Алега Трусава, ідзе чарговая праверка беларускага грамадства на «вашывасьць»: зьмямо мы гэтую абразу ці абурымся?

На думку Трусава, агульны фронт супраціву міністэрскаму рашэньню могуць скласьці вучні, бацькі і настаўнікі: «Настаўнікі ніхто не прымусяць выкладаць па-расейску. А ў яго ж ужо ўсе навучальныя пляны й распрацоўкі зробленыя па-беларуску».

Барадудлінскі пленэр у Бычках

15 жніўня на радзіме Васіля Быкава, у Бычках, пачнецца традыцыйны пленэр. Гэтым разам ён прысьвечаны Рыгору Барадудліну. У праграме — выступы бардаў, пісьменьнікаў і, вядома, мастакоўская праца. У пленэры возьмуць удзел 15 мастакоў зь Менску, Віцебску, Гомелю, Моталю. Падчас адкрыцьця пленэру мастакі зьбіраюцца перадаць дому-музею Васіля Быкава партрэт пісьменьніка, выкуплены ў мастака Міхася Моўчана. Пісаны партрэт з натуры. Урачыстае адкрыцьцё пачнецца а 15-й гадзіне. Наведаць дзядзвук Рыгора і яго сяброў у Бычках можна будзе да 22 жніўня.

АШ

СМ

Галадоўка ў Берасьці

1 жніўня берасьцейская таксістка **Любоў Разановіч** абвесьціла сухую галадоўку. Нагадаем, што таксісты патрабуюць, каб зь іх не спяганялі задняй датай падатак на ўвоз аўтамабіляў. Галадоўнікі зьвярнуліся з адкрытым лістом да Лукашэнкі. 7 жніўня галадоўнікі заявілі пра намер завяршыць акцыю.

31 ліпеня

У Магілёве затрымалі **Ўладзімера Навасяда** з папличнікамі, якія ехалі на сустрэчу з моладзевымі актывістамі **ГА «Грамадзянскі форум»**. Іх спынілі на пад'ездзе да гараду, перасадзілі ў іншы транспарт, завезьлі ў Ленінскі райаддзел, дзе распыталі, хто яны, куды едуць і зь якой мэтай. Адпусьцілі толькі пасля таго, як менчукі заявілі, што ня маюць намеру ўдзельнічаць у вулічных акцыях і што сьрод іх няма замежнікаў.

Пры канцы ліпеня ў псыхіятрычную больніцу «Навінкі» трапіла **Кацярына Садоўская**: супрацоўнік КДБ забраў яе проста з дому. Яе муж лічыць, што гэта палітычна матываваная справа, выкліканая праваабарончай дзейнасьцю жонкі.

1 жніўня

Пракурор Зэльвенскага раёну дапытаў бацьку **Яўгена Скрабутана** па справе «Маладога фронту».

Газэце ПКБ «Товарищ» вярнулі 100-тысячны наклад перадвыбарнага нумару. 4 жніўня маскоўская друкарня «ТМК» адмовілася друкаваць выданьне, бо «спыняе сваю дзейнасьць на невызначаны тэрмін у зьвязку з плянаваным пераездам».

2 жніўня

Пяцёра магілёўскіх актывістаў падалі скаргу на незаконныя дзеянні міліцыянтаў абласнаму пракурору і начальніку абласной управы міліцыі. Магілёўцаў затрымалі 27 ліпеня: міліцыянтам не спадабаліся саколки з выявай АГП і бел-чырвона-белыя паветраныя балёнкі ў актывістаў.

Мін'юст запатрабаваў ад **Партыі камуністаў Беларускай** цягам тыдня падаць персанальныя зьвесткі па колькасным складзе структураў.

У Савецкім судзе Гомелю прайгранкай скончыўся працэс звольненага кіроўцы аўтапарку **Сяргея Шведава**, актывіста прафсаюзу РЭП, супраць кіраўніцтва прадпрыемства. Судзьдзя паверыў на слова сьведчаньням рэвізорак аўтапарку, праігнараваўшы астатніх сьведкаў, у тым ліку пасажыраў спрэчнага рэйсу. Шведаў адпрацаваў у аўтапарку 30 гадоў, яго партрэт упрыгожваў Дошку гонару.

3 жніўня

Дырэктар абутковай фабрыкі Вячаслаў Тумашчык падаў у суд на баранавіцкую недзяржаўную газэту «**Intex-press**» за зьнявагу гонару і годнасьці. Газэта напісала, што на яго распачата пракуратурай крымінальная справа за злоўжываньне ўладай і службовымі паўнамоцтвамі. У судзе інфармацыя пацвердзілася. Судзьдзя адклаў справу да 16 жніўня і выклікаў судказчыкамі міліцыянтаў.

4 жніўня

Эніру Браніцкую і Аляксандра Шалайку асудзілі на 6 месяцаў турмы. **Цімоха**

Дранчука — на 1 год каленіі агульнага рэжыму, **Міколу Астрэйку** — на 2 гады. Адвакаты Дранчука і Астрэйкі падрыхтавалі скасцыйныя скаргі.

На Меншчыне затрымалі ў летніку моладзевых актывістаў **Паўла Красоўскага** з **Дар'яй Пісарэнкай** і **Ільлю Шылу**. Міліцыянты загадалі зварочваць летнік, бо спалохаліся, што прыедуць замежнікі — швэды.

5 жніўня

На **Юрася Губарэвіча** ў Бярозаўскім раёне падчас паходу «Рух добрай волі» склалі пратакол за выкарыстаньне незарэгістраванай сымболікі. Суд пачалі адразу ж, у выхадны дзень — суботу, але актывіст запатрабаваў адваката, таму працэс перанесьлі на 8 жніўня.

На **ўдзельнікаў паходу** склалі яшчэ два пратаколы: за намётавы гарадок на тэрыторыі заказьніка і за тое, што аўтамабіль пад'ехаў да вадаёму бліжэй, чым на 50 м.

Зь менскай турмы на Акрэсьціна выпусьцілі расейку **Кацярыну Вінакураву**, асуджаную

за пікет ля расейскай амбасады. Ёй забаранілі ўезд у Беларусь на 5 гадоў. Разам зь ёй выпусьцілі беларуса **Віктара Сімановіча**, удзельніка той самай акцыі.

6 жніўня

На навуковую канфэрэнцыю, прысьвечаную Клецкай бітве, непусьцілі мясцовых дэмакратычных актывістаў **Сяргея Панамарова**, **Чаславу Князеву**, **Паклонскага**.

7 жніўня

Артуру Фінькевічу адміністрацыя каленіі забараніла карыстацца ноўтбукам і радыёпрыёмачом пасля загаду зь Менску. Ад хлопца патрабуюць, каб паказаў дакумэнты на тэхніку.

Сяргей Альфер падаў у суд скаргу на мытнікаў аэрапорту «Менск-2»: 25 сакавіка ў яго канфіскавалі 80 даляраў і 135 эўра, заявіўшы, што яны фальшывыя. Актывіст АГП патрабуе вярнуць яму валюту. Суд прызначаны на 11 жніўня.

АШ

Найболей выразна прадбачыць каляпс «беларускага цуду» афіцыйны кіраўнік. Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

Мае побытавыя кантакты апошніх дзён засьведчылі: аб судзе над «Партнэрствам» паспаліты люд ня ведае ні грама. У яго сьвядомасьці засталася толькі засохлая прапагандысцкая каша паўгадовай даўніны: нешта пра крываваю змову, грузінскіх галаварэзаў, плянаваныя выбухі ў школах...

Вузкі слой сьвядомых праціўнікаў рэжыму абуралася цынізмам тых, хто перад выбарамі павесіў на маладзёнаў з «Партнэрства» ўсіх сабак (ці, дакладней,дохлых пацукоў). Незалежныя аналітыкі грэбліва калупаюць белыя ніткі, якімі ад пачатку шылася справа. Але маса жыве зь перакананьнем, што толькі пільнасьць спэцслужбаў, якія раскалшмацілі 73 варажыя арганізацыі, выратавала краіну ад крывавага віру.

Чорны піяр у адныя вароты дае свой плён.

Тое ж самае тычыцца порнаскандалу з латыскім дыпляматам. Пасьля агульнанацыянальнага цікаваньня праз шчыліну народ, натуральна, не інфармуюць пра абурэньне лібэральнага Захаду ўварваньнем у асабістае жыцьцё ды парушэньнем Вэнскай канвэнцыі. У масавую сьвядомасьць яшчэ мацней ублілі гэту: усе, хто супраць улады, — вычварэнцы. Мэтаддохлага пацука працуе!

І было б вялікім спрашчэньнем сьпісваць праблему выключна на дэфіцыт альтэрнатыўных мэдыякрыніцаў. «Хто хоча, заўжды знойдзе ўсю патрэбную інфармацыю», — даводзіць палітоляг Сяргей Нікалюк. Ён упэўнены, што каштоўная для грамадства інфармацыя выдатна

Мэтаддохлага пацука

распаўсюджваецца нават без дапамогі СМІ. І прыводзіць прыклад, падмацаваны сацыялёгіяй: пра ня надта афішаваны дзяржаўнымі мэдыямі намер «Газпрому» драць сем скураў ведае болей народу, чым як пра прэзідэнцкае пасланьне, што гучала з кожнага праса.

«Нашу Ніву» ці «Народную волю» і сёньня пры жаданьні можна атрымліваць у любым кутку. Пра Інтэрнэт і казаць няма чаго: цалкам заглушыць яго ня мараць нават

цёмрашалы. У блогах пішуць пра ўсё, там — неабмежаваны абсяг свабоды.

Але многія непараўнальна вышэй ставяць асалоду ад кілбасы. І гэта, прынамсі, іхняе права. Мы бачым дзье Беларусь: адна — упарта супраціўляецца тупой сіле, другая — радасна купляе ўсё болей прадуктаў ды рэчаў (нават апазыцыйныя эканамісты канстатуюць спажывецкі бум). Улада добра пралічвае маштаб рэпрэсіяў і дакладна выбірае арзал:

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВИЧ

На фота: Івянец, агітацыя.

выпальваючы вузкі слой апазыцыйнага актыву, яны не краваюць апалітычнага абываталя.

Парадокс, але ці не найболей выразна прадбачыць імаверны каляпс «беларускага цуду» афіцыйны кіраўнік? Нядаўні выступ перад дыпляматамі быў прасякнуты востраю трывогай. Без мадэрнізацыі, інавацый, шчыльнай інтэграцыі ў глабальныя працэсы Беларусь зь яе ўменьнем тачыць шасьцёрні неўзабаве выпадзе ў сусьветны асадак. Дзе катастрофічна не стае свабоды, там рана ці позна канчаецца і кілбаса. І тады ўжо піплу ня скорміш дохлых пацукоў.

БелКА: палёт ідзе нармальна

«НН» удалося здабыць стэнаграму сэансу сувязі паміж робатам на борце БелКА і цэнтрам кіраванья палётамі, які раскватараваны ў Драздах. Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Вы асабіста бачылі мэталалом, які застаўся ад спадарожніка БелКА? І я ня бачыў. Скажу вам па сакрэце: уся інфармацыя пра яго падзеньне — гэта такая ваенная хітрасьць, каб абдурьць патэнцыйнага праціўніка. Насамрэч БелКА ў плянавым рэжыме арэ касьмічную прастору.

«НН» удалося здабыць стэнаграму першага сэансу сувязі паміж робатам на борце БелКА і цэнтрам кіраванья палётамі, які раскватараваны ў Драздах.

— БелКА, БелКА, выклікае Зямля. Як сытуацыя?

— Гаворыць БелКА. Палёт ідзе нармальна. Бачу на курсе невядомую плянэту. Дазвольце даслаць робата-разведчыка СтрэлКА?

— Дазваляю. (Паўза.) СтрэлКА, як прайшло прызьмленьне? Паглядзіце, ці там ёсьць гуманоіды, зь якімі можна заключыць пагадненьне аб стварэньні міжплянэтнай саюзнай дзяржавы і на дурняк атрымліваць палезныя выкапіні? Дазваляю нават паабяцаць ім адзіную валюту.

— СтрэлКА на сувязі. Прызьмленьне прайшло нармальна. Бачу некалькі гуманоідаў. Спрабую ўвайсьці ў кантакт. (Пасьля паўзы.) Цэнтар, яны кажуць, што гэта плянэта, дзе модна быць сябрам БРСМ. Цэнтар, чаму маўчыце?

— Але, але: (горача дыхаючы) гэта тая самая мэта, якую паставіў таварыш Праляскоўскі: «Стварыць моду на сяброўства ў БРСМ». Даю загад: наладзіць супрацоўніцтва з мэтаю будаванья шматполоснага космасу.

— Цэнтар, прыём. Яны кажуць, што капаюць Аўгустоўскі канал па экватары плянэты. Прапануюць узяць лязэрную рыдлёўку і дзяўбсьці зь імі грунт. Ой, а гэта хто?..

Шум і трэск у этэры.

— СтрэлКА, СтрэлКА, гэта Цэнтар, што здарылася?

Шум і трэск у этэры.

— Гаворыць Цэнтар, выклікаю борт спадарожніка БелКА. БелКА, відавочна, нашаму разведьку — хана. Загавраю паслаць робата і даставіць на борт чорную скрынку ад СтрэлКА, каб даведацца пра падрабязнасьці. Прыём.

Паўза.

— Гаворыць БелКА, чорная скрынка дастаўленая. Уклучаю запіс.

Шум стужкі.

— Вы хто такія?

— Мы крутыя гуманоіды-бээрэсэмаўцы. Быць бээрэсэмаўцам модна і крута!

— Вы крутыя бээрэсэмаўцы? А мы зараз праверым. Як называецца праграма арганізацыі на 2006—2010 гады, прынятая на апошнім пленуме?

— «Будучае бацькаўшчыны будаваць маладым».

— А колькі адсоткаў прадпрыемстваў АПК застаюцца яшчэ па-за полем зроку БРСМ?

— 43!

— Пацаны, гэта не БРСМ. Гэта лахі. Сапраўдная лічба — 40. Мачы іх. Вось табе, вось. А гэта хто з вамі? Іншаплянэтнік? А, гэта кшталту дыплямата-вычварэнца! Братва, трымай яго. А ну, даставай свае парнаграфічныя матэрыялы!..

Гук удараў.

Канец запісу.

— БелКА, БелКА, гаворыць Цэнтар кіраванья палётамі. Загавраю тэрмінова пакінуць арбіту шызовай плянэты.

— БелКА: ёсьць драпаць ад псыхаў! Працягваю місію. Палёт ідзе нармальна.

Хто народны?

Хто зь беларускіх літаратараў годны званьня Народнага Письменніка? З такім пытаньнем «НН» звярнулася да айчынных творцаў.

Алесь Аркуш, паэт, журналіст, Полацак: «Народны письменнік сёння — гэта найперш маральны аўтарытэт, чалавек, які прайшоў свой жыцьцёвы шлях і не зламаўся. Застаўся чалавекам з вялікай літары. Не публікаваўся ў халдынгавых выданнях, не прасіў нічога ў дзяржаўных выдавецтвах. Таму б я назваў Віктара Казька».

Лявон Вольскі, музыка, літаратар: «Глэбусу даў бы адназначна і, хутчэй за ўсё, Хадановічу, але Андрэй, можа быць, яшчэ малады».

Ігар Логвінаў, выдавец: «Уладзімер Арлоў і Алесь Разанаў».

Віктар Шніп, паэт: «Сярод прызікаў — гэта Іван Пташнікаў, сярод паэтаў — Уладзімер Някляеў».

Сяргей Астраўцоў, літаратар, журналіст, Горадня: «Мне здаецца, што такое званьне маглі б атрымаць паэтка Данута Бічэль і прызік Уладзімер Арлоў».

Міхась Скобла, паэт, радыёжурналіст: «Вартыя шмат і сёння. Я назаву некалькі прозьвішчаў: Іван Пташнікаў, Янка Сіпакоў, Алесь Разанаў, Генадзь Бураўкін, Анатоль Вярцінскі. Я б мог працягнуць сьпіс далей, але думаю, што гэтых імёнаў дастаткова».

Аляксандар Фядута, публіцыст: «Іван Пташнікаў і Генадзь Бураўкін. Гэта найбольш дастойныя кандыдатуры».

Алесь Шатэрнік, скульптар: «Алесь Разанаў — гэта паэт сусьветнага маштабу».

Арлен Кашкурэвіч, народны мастак Беларусі: «Генадзь Бураўкін дакладна. Вось яшчэ Ўладзімер Арлоў, але яму, магчыма, яшчэ і рана атрымаваць такое званьне».

Даніла Жукоўскі, літаратурны крытык: «Цяжкае пытаньне. Хутчэй за ўсё я б назваў такога творцу, як Алесь Разанаў».

Уладзімер Арлоў, письменнік, гісторык: «На вялікі жаль, наша з вамі меркаваньне не супадае з поглядамі тых, хто можа надаваць такія званьні, таму я не выключаю ў хуткім часе

зьяўленьня народных письменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца і Эдуарда Скобелева».

Віктар Жыбуль, паэт: «Мог бы быць такім Алесь Разанаў, але, відаць, ён занадта інтэлігентны і элітарны. Яшчэ б назваў Генадзя Бураўкіна».

Вера Бурлак, паэтка: «Найперш на розум прыходзіць Уладзімер Арлоў, значыць ён і варты».

Сяргей Балахонаў, літаратар, настаянік, Гомель: «Зь вялікай нацяжкай мог бы назваць Юр'я Станкевіча».

Генадзь Вінярскі, выдавец: «Народны письменнік сёння павінен ня толькі пісаць хараша, але яшчэ і не баіцца мець уласную грамадскую пазыцыю. Назаву Генадзя Бураўкіна і Ніну Мацяш».

Юнэля Крупенька, літаратуразнаўца, Гомель: «Юры Станкевіч, Адам Глэбус, Віктар Казько, Алесь Разанаў, Сьвятлана Алексіевіч, а таксама Андрэй Федарэнка, але толькі як дзіцячы письменнік».

Франц Сіўко, письменнік, Віцебск: «Не зусім карэктнае пытаньне, але калі выбіраць, то, напэўна, Генадзь Бураўкін і Вольга Іпатава».

Валянцін Тарас, письменнік: «У першую чаргу — гэта летапісец народнага жыцьця Віктар Казько, а таксама паэты Генадзь Бураўкін і Алесь Разанаў».

Сяргей Рублёўскі, письменнік, Віцебск: «Хацеў бы пажадаць Андрэю Федарэнку, каб ён імкнуўся да гэтага званьня».

Уладзімер Сыцяпан, письменнік: «Напішыце наступнае: самыя народныя письменнікі — Сыцяпан і Клімковіч».

Анатоль Івашчанка і Ўсевалад Сыцебурака, паэты: «Мы разам параліся і вырашылі, што найлепшыя кандыдатуры — Генадзь Бураўкін, Алесь Разанаў і Сяргей Законнікаў».

Зьміцер Колас, выдавец і перакладчык: «Думаю, Алесь Разанаў».

Леанід Маракоў, письменнік: «Напэўна, Іван Пташнікаў. З маладзейшых змогуць прэтэндаваць Арлоў і

Федарэнка».

Сяргей Смятрычэнка, перакладчык: «Алесь Разанаў, Уладзімер Арлоў і Сьвятлана Алексіевіч».

Юры Станкевіч, письменнік, Барысаў: «Марыніна і Данцова, іх найчасцей чытае беларускі народ».

Юры Гумянюк, паэт, Горадня: «Данута Бічэль вартая такой годнасьці».

Юрась Пацюпа, паэт, Горадня: «Мне больш падабаюцца нейкія дваранскія тытулы, як лорд у Вялікай Брытаніі. Такі тытул у беларускай літаратуры я б даў Разанаву і Някляеву».

Васіль Шаранговіч, мастак: «Найперш Івану Пташнікаву, пасля — Генадзь Бураўкіну, Васілю Зуёнку, Анатолію Вярцінскаму».

Пятро Васючэнка, літаратуразнаўца: «Перадусім Генадзь Бураўкіну».

Міхал Анемпадыстаў, рок-паэт: «Нумар адзін — Лявон Вольскі, нумар два — Уладзімер Арлоў».

Міхась Тычына, літаратуразнаўца: «Алесь Разанаў, а таксама Віктар Казько».

Лявон Баршчэўскі, Ганна Кісьліцына, Аляксей Баццокоў, Максім Клімковіч, Глеб Лабазенка, Сяргей Прылуцкі, Зьміцер Саўка, Альгерд Бахарэвіч, Сямён Букчын не назвалі з тых ці іншых прычынаў ніводнага прозьвішча. Нехта палічыў, што званьне народнага даўно зьяўляецца анахронізмам, хтосьці — што сярод сучаснікаў няма дастойных кандыдатураў.

Апытваў
Зьміцер Панкавец

Людзі называюць Разанава

На нашым невялікім племішчыце найбольшую колькасць галасоў атрымаў паэт, якога масавым ніяк не назавеш:

Алесь Разанаў (14)

Генадзь Бураўкін (11)

Ніхто (9)

Уладзімер Арлоў (7)

Іван Пташнікаў (5)

Віктар Казько (4)

Андрэй Федарэнка (3)

Данута Бічэль, Анатоль Вярцінскі, Уладзімер Някляеў, Адам Глэбус, Юры Станкевіч, Сьвятлана Алексіевіч і Сяргей Законнікаў (па 2).

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Кабінэт Янкі Брыля.

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Андрэй Федарэнка:

Андрэй Федарэнка з прынцыпу ніколі не сустракаецца з чытачамі.

Андрэй Федарэнка працягвае традыцыі беларускага рэалізму. Гэта няпроста — пасля геніяльных папярэднікаў — клясыкаў і масы графаманаў, што паўзлі ў тым жа кірунку. Мы і пачалі размову зь пісьменьнікам аkurat зь Янкі Брыля. Якім мае быць беларускі рэалізм пасля Брыля, Быкава?

«Мы не сышліся з Брылём»

«Наша Ніва»: Ці ёсць у беларускай рэалістычнай літаратуры будучыня?

Андрэй Федарэнка: Я б не пісаў, каб ня бачыў, што толькі за гэтым напрамкам будучыня. Авангардызм, постмодэрнізм — другасныя. Яны — спадарожнікі рэалізму.

«НН»: Якім мае быць беларускі рэалізм пасля Брыля?

АФ: Я ніколі не разглядаў Брыля як рэаліста ў поўным сэнсе гэтага слова. У ягоных карацельках цалкам адсутнічаў вымысел. Гэта ня ёсць сапраўдным рэалізмам. Ён пісаў тое, што бачыў. Я ведаю, што мая думка будзе разыходзіцца з агульнапрынятай, але я не лічыў яго

пісьменьнікам у чыстым выглядзе. Брыль ня ўмеў выдумляць, а пісьменьнік у вялікай ступені — гэта выдумшчык. Брыль быў бытапісальнікам. Ён веў дзёньнік жыцця, друкаваў яго, не перапрацоўваючы. І дзякуючы гэтаму ён пражыў такі доўгі век. Брыль правільна размяркоўваў жыццё, ён ніколі не перапрацоўваўся. Гляджу ў акно, пішу, што бачу, друкую гэта, нармальна пачуваюся — вось як пісаў Брыль.

«НН»: Калі не памыляюся, Брыль вельмі станоўча адгукаўся пра Вашу творчасць?

АФ: Было некалькі спробаў, як з майго, так і з ягонага боку, не прыміце гэты факт за нейкае фальшывае самалобаваньне, сысыцца зь ім. Але ў мяне не ўдалося гэтага зрабіць ні з Брылём, ні з Быкавым. Мне нават зараз крыўдна, Брыль прыходзіў, хваліў мяне, замаўкаў і чакаў, калі я, у сваю чаргу, пахвало яго. Я спрабаваў рабіць гэта, чырванечочы, заікаючыся. Але Брыль настолькі чакаў новага, што яго не задавальнялі мае словы. І так пасля некалькіх ягоных візытаў да мяне мы не сышліся. Ён перастаў тэлефанаваць, і пісаць мне, і цікавіцца пра мяне, наколькі я ведаю.

«НН»: Ці былі Вы на пахаванні Брыля?

АФ: Не, ня быў.

«Крыўдна, што мяне ведаюць як дзіцячага пісьменьніка»

«НН»: Што Вы адчувалі, калі выйшла Вашая кніга «Гісторыя хваробы»?

АФ: Гэтае пачуццё немагчыма перадаць, гэта незабыўна. Я ўсё жыццё марыў стаць пісьменьнікам, і мне здавалася, што я ім ніколі ня стану. Мне казалі мае першыя чытачы, з Дубаўцом улучна, што так, як пішу я, могуць пісаць усе. Таму, калі выйшла кніга, я хадзіў зь месяц, як уколаны наркотыкам. І, на маё здзіўленне, я пачаў атрымліваць удзячныя лісты ад чытачоў, добрую крытыку.

«НН»: Ці ня крыўдна Вам, што чытачы ведаюць Федарэнку як пераважна дзіцячага пісьменьніка?

АФ: Нядаўна Глёбус задаў мне аkurat такое самае пытаньне. Крыху крыўдна, бо раман «Рэвізія» і аповесць «Нічыё» мусілі былі перавысіць тыя дзіцячыя творы, якія я пішу толькі дзеля таго, каб адпачыць ад сур'ёзных рэчаў. Я не ўважаю свае дзіцячыя творы за літаратурную працу і вельмі здзіўляюся, што яны ідуць.

«НН»: «Шчарбаты галер» выйшаў

«Я не лічу Брыля пісьменьнікам у чыстым выглядзе»

сумарным накладам каля 60 тысяч асобнікаў, ён стаў сапраўдным бэст-сэлерам.

АФ: Я толькі магу падзячыць чытачам, але мне здаецца, што гэта проста шчаслівы зьбег акалічнасьцяў. Калі адзін за адным зьнікаюць такія калосы, як Быкаў, як Брыль, то на такім тле можна пачытаць і Федарэнку.

«Попыт на літаратуру ёсьць»

«НН»: Якія водгукі прыходзілі на Вашу досыць супярэчліваю аповесьць «Нічыя»?

АФ: Як ні дзіўна, толькі станоўчыя. Затое Законьнікаву пасыля выхаду аповесьці ў «Польмі» тэлефанавалі і казалі: што вы друкуеце такі ашалелы нацыяналізм? Там 90% дакумэнтальных зьвестак. Я два гады працаваў над кнігай. Мне вельмі дапамог гісторык Ляхоўскі, я проста гатовы яму пакланіцца. Ён даставаў мне такія фантастычныя рэчы, якіх дакладна ня бачыў Быкаў са сваёй аповесьцю «На Чорных Лядах». Мне было проста непрыемна чытаць яе, бо там узяты эпізод са змаганьня УПА, а Быкаў перавёў гэта на Слуцкі збройны чын, дзе быць такога не магло.

«НН»: Ці лічыце Вы, што ў беларускім грамадзтве ёсьць цікавасьць да літаратуры?

АФ: Ёсьць. Лісты па-ранейшаму прыходзяць, людзі клічуць на выступы. Я толькі пра сябе гавару. Але вось з Алесем Наварычам і з ягоным «Літоўскім ваўком» таксама сапраўдны ажыятаж. Знаёмка, якую я ня бачыў трыццаць гадоў, знайшла нумар тэлефона Наварыча, патэлефанавала яму дадому. У нейкіх лякальных момантах цікавасьць, канечне, ёсьць.

«НН»: Ці часта Вы ладзіце выступы перад чытачамі апошнім часам?

АФ: З прышчэпу зусім не сустракаюся. Я не люблю, я боюся аўдыторыі, мне здаецца, што яна непрыхільна ставіцца да выступоўцы, што ім патрэбны выступы кшталту Задорнава. Ім патрэбныя хохмы.

«НН»: Але Арлоў ці Хадановіч збіраюць поўныя залі.

АФ: Арлоў трохі іншы творца, а Хадановіч тым больш. Я, дарэчы, вельмі

люблю і цаню Хадановіча. Гэта выключная зьява ў нашай літаратуры. Я пра гэта і яму гаварыў і буду пра тое самае пісаць.

«Варта перакладаць свае творы»

«НН»: Чаму ў Беларусі няма літаратурнай раскруткі, як, напрыклад, у Расеі?

АФ: Вы ўжо згадалі Арлова, які раскручвае сябе як мага. Я думаю, што гэта праз праблему з мовай. Таму ўсё сваё я апошнім часам перакладаю на расейскую мову. У тых жа «Нічыях» я амаль цалкам зьмяніў першую частку: зрабіў паўстанцаў адназначнымі героямі без усялякіх купораў. Я думаю, што ўсё ж варта пісаць па-расейску, калі першая публікацыя прайшла па-беларуску.

«НН»: Ці ёсьць вартыя аўтары ў беларускай расейскамоўнай літаратуры?

АФ: Па шчырасьці, я ня ведаю такіх. З таго, што я чытаў па-расейску, здолеў прачытаць старонкі дзьве, ня больш. Гэта не літаратура.

«Мне сьніцца Сыс»

«НН»: Хто б з сёньняшніх пісьменьнікаў мог бы быць годны званьня Народнага?

АФ: Я думаю над гэтым пытаньнем. У першую чаргу — гэта Іван Пташнікаў. У другую — Уладзімер Някляеў.

«НН»: Каго з цяперашніх беларускіх аўтараў Вы чытаеце з асалодай?

АФ: Хадановіча, Глёбуса, Сыцяпана. З маладзейшых — Югасю Каляду вельмі хваляць, але яна не зусім мой аўтар. Балахонаў падабаецца. Люблю Някляева. Часта перачытваю Мележа. Раўняюся на двух апошніх твораў. З замежнага чытаю Мапасана, Фолкнэра, якога чамусьці разьлюбіў. Скандынаўскую дзіцячую літаратуру.

«НН»: Ці часта Вы сьняня прыгадваеце Сыса?

АФ: Кожны дзень. Ён сьніцца мне. Мы з Наварычам былі адзінныя, хто прыехаў зь Менску на пахаваньне Толіка...

«Няма куды ехаць»

«НН»: У 2001 годзе вы сур'эзна раз-

важалі над магчымасьцю эміграцыі альбо над верагодным сыходам у вёску. Ці зьмянілася што-небудзь цяпер?

АФ: Мне няма куды зьяжджаць. Я б зь вялікай радасьцю зрабіў гэта, але нейкімі ненармальнымі каранямі я зьявязаны то з працай, то з сябрамі, то з Менскам, то з жонкай. Я разрываюся. А наконт замежжа я зразумеў, што мы там мала патрэбныя. Цяпер я перапісваюся з Славамірам Адамовічам і ў курсе ўсіх падзеяў, што адбываюцца зь ім у Нарвэгіі. Застаецца толькі ўнутраная, вясковая эміграцыя.

«НН»: Ці разьлічваеце атрымаць якую-небудзь дзяржаўную прэмію?

АФ: Мяне вылучалі. І тады ў дзеньніку я занатаваў: «Божа, дапамажы, каб мне не далі яе». І Бог паслухаў мяне. Можна быць, мяне яшчэ вылучаць на прэмію, але я не хачу ні вылучэньня, ні атрыманьня.

«НН»: Як паставіліся да фільму, што нядаўна быў зняты паводле Вашага сьцэнара?

АФ: Я ненавіджу гэты фільм, я не глядзеў ніводнай ягонай сэрыі, там нічога не было зь мяне, усё ад сцэнарыста. Мне было радасна, што я перамог сярод 50-ці гэтых расейскамоўных сцэнарыстаў. Паказаў, што мы ўмеем пісаць на нашай мове.

«НН»: Як бы Вы ацанілі сытуацыю з саюзамі пісьменьнікаў?

АФ: Я нічога не разумею ў ёй, таму і не хачу адказваць. Асабіста я застаюся сябрам старога Саюзу.

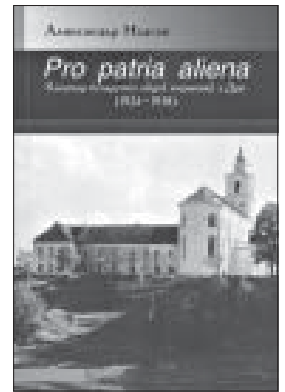
«Я прымушаю сябе верыць»

«НН»: Гэтай вясной Вы ня ўзгадалі ўласнага ўрыўку з кнігі «Смута» (з 1993-га году)? Дазвольце яго працытаваць: «Зусім патаемна я прымушаю сябе верыць, што мой народ — калі ня ўвесь, дык хоць бы частка школьнікаў і студэнтаў — задумваецца, чаму Бог пусьціў яго ў сьвет менавіта беларускім народам, а не якім іншым. Я ня веру, але прымушаю сябе верыць».

АФ: Менавіта гэты ўрывак ня згадваў, хоць і ўспамінаў нешта падобнае.

Гутарыў
Зьміцер Панкавец

Zmušanyja pracavać dla čužoje baćkaŭščyny

Надсан, Аляксандар. Pro patria aliena: Кляштар беларускіх айцоў марыянаў у Друі (1924—1938). — Менск, 2006. — (Бібліятэка часопісу «Беларускі Гістарычны Агляд»).

Цішэк, Вальтэр; Флягерты, Даніель. З Богам у Расеі. — [Пінск?, 2003].

Kali b chto papytaŭsia, jakoje slovaspałučeńnie vyklikaje ŭ mianie horkuju ironiju, ja b adkazaŭ: *tolerancja polska*. Slovazlučeńnie hetaje pišacca i vynaŭlajecca ŭ polskich SMI całkam surjozna, i ja koždy raz horka ušmichajusia. Jak u historyka, u mianie ŭ pamiaći adrazu ūsplyvajuć fakty Ź niedalokaj minuŭščyny. Naprykład, Piłsudzki ūstalavaŭ takuju talerancyju i demakratyju, što krajinu musili pakinuć ajcy-zasnavalniki Polskaje Respubliki Wojciech Korfanty i Wincenty Witos — abodva, ale asabliva druhi, bielarusajedy. Dyk čaho mahli čakać ad *tolerancji polskiej* sami bielarusy? Pra heta i apaviadajecca ŭ knižcy mitrata Alaksandra Nadsana «Pro patria aliena».

Knižka — pra znakamity Drujski klaštar bielaruskich ajcoŭ-maryjanaŭ, vakoŭ jakoha na-radziłasia niekalki mitaŭ. Aŭtar pakazvaje: klaštar bielaruskich ajcoŭ-maryjanaŭ — heta nia toje, što mnohim dumajecca, bo heta nie bielaruski klaštar ajcoŭ-maryjanaŭ. Bielaruskaja mova, kali j vykarystoŭvalasia ŭ dadatkovych nabaženstvach (kazań, spoviedź), dyk velmi aściarožna, wielmi abmiežavana i ūsio radziej. A himnazija, jakuju viali ajcy-maryjanie, była całkam polskamoŭnaju ūstavaju. Za što Ź tady polskija ūłady pojedam jeli manachaŭ taho klaštara? A za toje, što jany — bielarusy.

Voš kanonik Barodzič... Vy dumajecie, jon bielarus? Darma što prožvišča bielaruskaje, svajoj ultrapolskaściu jon moh navat metrapalita Ramualda Jałbżykoŭ-skaha za pojas zatкнуć. Ja šmat čytaŭ pra hetaha ksiandza ū zachodniebelaruskim druku. Dziela polskaha katalicyzmu ŭ Друі jon byŭ hatovy na złačynstva suproć katalicyzmu i chryścijanstva naahul — na pra-

fanacyju kaściołu, pralićcio kryvi ŭ jim. U knizie mitrata Nadsana ja ūpieršniu ūbačyŭ zdymak hetaha zna-kamitaha polskaha katalika.

Možna razvažać pra apartunizm a Andreja Cikoty dy jinšych drujskich ajcoŭ-maryjanaŭ, možna narakać na jich, što nie pakazvali śvietu antychryścijanskuju (kali zaŭhodna — małachryścijanskuju) sutnaść polskaha aficyjnaha katalicyzmu. Ale Ź treba pamiaatać žyvy prykład kinutaha u polskuju viažnicu — z maŭklivaje zhody metrapalita Jałbrzykowskaha — ksiandza Vincenta Hadleŭskaha. Dy što pakuty hetaha śviatara ū paraŭnaŭni z tym, što źviedali dziasiatki hreka-katalickich śvia-taroŭ padčas «pacyfikacyjaŭ», pravodžanych polskimi ūładami ū Haliččynie na pačatku 1930-ch hadoŭ. Zastupiŭsia za jich katalicki śviet, skazaŭ pryłudna svajo ūladnaje slova papa?

Voš hetaha — ahulnaj abmaloŭki nacyjanalna-relihijnaj sytuacyji ū Polskaj Republicy — i brakuje knizie mitrata Nadsana. Kali b sytuacyja była abmalavanaja, tady i apartunizm ajcoŭ-maryjanaŭ byŭ by adekvatna zrazumiety i navat apraŭdany koždyм čytačom, a nia tolki čytačami-historykami.

Aŭtar musiŭ by admysłova patłumačyć, što takoje aficyjnaja (u tym liku kaścioelnaja) polskaja prapahanda mižvajennaha času. Dziela slavutaj racyji stanu jana nie curafasia chłušni. Kožnaha katalickaha śviatara-bielarusa jana mahła abviaścić kali nie kamunistam, dyk ahientam kamunizmu, bo dla metrapalita Jałbrzykowskaha, jak piša ajciec mitrat, slovy «bielarus» i «balšavik» byli sinonimami.

I treciaje: aficyjnaja Polšča, stasujučy gvalt da nacyjanalnych mienšaściami, samazvana abviaściła siabie

farpostam eŭrapiejskaje cyvilizacyji. A symbalem hetaje cyvilizacyji mieŭsia być, napeŭna, kanclahier u Biarozie Kartuskaj.

Nadta mała siłaŭ i mahčymaściami było ū drujskich ajcoŭ, kab supračstajac dziaržaŭna-kaścioelnaj mašynie chłušni i gvaltu. Zrešty, u svaim apartuniźmie ajcy-maryjanie nie pierakročyli apošniaje miažy — nie admovilisia ad svaje nacyjanalnaści. Admovilisia b — nia vyhнали b jich z Друі. Jany Ź, zastaŭšysia bielarusami, navat zdoleli vychavać sabie nastupnikaŭ. Ja maju na ūvazie pierš za ūsio budučaha biskupa Česlava Sipoviča.

Na apraŭdańnie polskaha vajaŭniča-katalickaha nacyjanalizmu možna ūsled za Antonam Łuckievičam kanstatavać: piera-žyŭšy epochu nacyjanalna-relihijnaha pryhniotu, palaki i ū 1920—1930-ch hadoch pa inercyji uvažali svoj nacyjanalizm abarončym. Adznačaŭ jon i takuju rysu, jak abyjakavašć da čužoha bolu. Polskam u hramadztvu zabaleła tolki tady, kali piłsudčyki pačali adkryta žbivać, katavać i zmušać da emihracyji polskich politykaŭ, hramadzkich dziejačoŭ i žurnalistaŭ. Heta dało A.Łuc-kieviču padstavu ū 1931 hodzie kans-tatavać, što ū polskaha hra-madztva chvoraje sumleńnie.

Drujskija maryjanie stali achvia-

ражу нia tolki polskaje dziaržaўна-каркоўнае palityki. Jich drama vyklikanaja i svajho rodu *idee-fixe* Śviahotoha Pasadu. Jašče ad taho času, jak Sykstus IV pasvataў za maskoўskaha kniazia Ivana III svajačku apošniaha bizantyjskaha bazyleўsa, Vatykanu ўsio rupiц займаец у asobie maskoўskaje Carkvy kali nie adzina-viernuju, dyk sajuznuju ekleziju. Kolki srodkaў i siłaў bylo na heta patraчana — nie žliчyц. I ўsio marna. Nia choчa «Treci Rym» chaўrusavacca ž Piotrovym Pasadam.

Čarhovy prystup *idee-fixe* Rym pierażyvaў u 1920—1930 hadoch, a jaje nošbitam i pieranošcykam byў rektar Papskaha Uschodniaha Instytutu Michel d'Herbigny. Viedama, dziejnaśc hetaha dastojnika, jak i dziejnaśc uznačalenaj jim *Commissio pro Russia*, vymahajuц admyslovyh dašledavańniaў, ale *a priori* možna skazaц, što i dastojniku, i *Commissio pro Russia* ўlaścivy adzin ahulny niedachop — brak elementarnych viedaў. Dy što zrobiš: biełarusy jašče nie daviali ў vačoch Vatykanu svaju asobnaśc, a Jałbrzyrowskamu bylo vyhadna, kab unijnaja sprava ў Biełarusi mieła rasijska-pravastaўnuju afarboўku: u takim razie hety biełarusajed vystupaў nie jak vorah biełarusčyny i ўnijnaha ruchu, a jak supraciўnik abmaskoўleńnia polskich «kresaў».

Ide-fix d'Herbigny, jaho žadańnie naviarnuц u katalickuju vieru rasijskich emihrantaў u Kitaji, ščašlyvym čynam supadała z polskimi intaresami: pasyłaajučy ajcoў-maryjanaў u Charbin, Vatykan aслаблаў jich pazycyji i bełaruskuju ўnijnuju dziejnaśc na Bačkaўščynie. Toje, što polskim intaresam spryjali gienerały ordenу maryjanaў Franciśak Piotar Bučys i Andrej Cikota, treba tлumačyц dyferencyjavana: kali Bučysu byli ўlaścivyja i brak viedaў, i karjernyja imknieńni, dyk Cikotu jašče treba bylo dastupicca da Pija XI i daviešci jamu bełaruskuju racyju i biassensavaśc katalickaje misiji ў Charbinie. A heta nialohka bylo zrabieц i z uvahi na d'Herbigny, i z

uvahi na polskaje łobi ў Vatykanie.

Sa smutkam čytajuца radki ab losach drujskich ajcoў-maryjanaў, zmušanych pracavaц *pro patria aliena* ў Kitaji...

Novaja praca ajca mitrata žjaўlajecца jak by praciaham jahonaje knihi pra biskupa Sipoviča (hl. «NN» za 20 studzienia 2006 h.). Paraўnouvajučy hetyja publikacyji, ja zaўvažaju ahulnuju tendencyju: peўnuju nieprychilnaśc aўtara da manaskich kanhrehacyjaў. Nia dumaju, što biełaruskaja ўnijnaja sprava składvałasia b lepš, kali b nie bylo Ordenу maryjanaў i biskupa Bučysa. Manastva, chočam my taho ci nie, jośc apiryščam Carkvy. I mianie raduje, što my majem ciapier i maryjanaў, i studytaў, i redemptarystaў: dobra, što niama manapoliji adnaho ordenу.

* * *

Maju da vydaўcoў biblijateki časopisu «Biełaruski Histaryčny Ahlad» adzin zakid: kali kniha vychodziц u seryji, jana pavinna mieц adnolkavy sa svajimi «siostrami» farmat. Na žal, hetaje praviła parušajecца. A tak praca a.Alaksandra vydadziena choraša, bahata ilustravanaja. Čaho nia skažaš pra knihu ajca jezujita Waltera Ciszeka i jaho suaўtara Danijela Flagierty ў pierakładzie Paўła Lachnoviča. Jaje nadrukavali «pad abrez» i kiepska sklejili. Až kryўdna za takuju vialikuju supolnaśc, jakoju jośc Tavarystva Jezusa.

Knihа amerykanskaha palaka, birytualista Valtera Ciśeka — pra sprobu ўnijnaje akcyji ў Rasieji z inicjatyvy metrapalita Andreja Šaptyckaha, pra śviatarskuju dziejnaśc u lahierach i sсылcy. Čytajecца jana jak raman. Ale dla biełarusa asabliva cikavyja staronki pra toje, što papieredničala zdareńniam u Rasieji, — pra Misiju ajcoў-jezujitaў u Albiarcinie pad Słonimam, pra toje, jak jaje niščyli bałšaviki pašla 17 vierašnia 1939 h. I ў hetym sensie kniha a.Waltera Ciszeka jak by dapaўniaje knihu a.Alaksandra Nadsana.

Anatol Sidarevič

НОВЫЯ КНИГИ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЕДАКЦЫЮ

Мікалай Улашчык:
біябібліяграфічны паказальнік;
Склад. В. Скалабан (кіраўнік) [i інш.];
Прадм. А.Каўка. 2-е выд., перапрац.
i дап. — Менск: НАРБ, 2006.

Патрэба ў перавыданьні паказальніка выклікана ня толькі ўгодкамі слыннага беларускага гісторыка, стогадовы юбілей якога мы адзначаем сёлета. Неабходнасьць удасканальленьня інфармацыі таксама прадрыктавала свае ўмовы. Як зазначае ўкладальнік, да прыкладу, у артыкул 6-га тому біябібліяграфічнага слоўніка «Беларускія пісьменьнікі», прысьвечанага Мікалаю Улашчыку, памылкова былі ўключаныя творы для дзяцей, якія належаць не М.Улашчыку, а Н.Улашчыку. У прадмове да паказальніка беларускі дасьледчык з Масквы Аляксей Каўка, апісваючы жыцьцёвы шлях гісторыка і распавядаючы пра ягоныя школьныя гады, адзначае, што пазьней ужо сам Улашчык зьверне ўвагу на той востры, яшчэ падсьвядомы разлад у дзіцячай псыхіцы, які спараджала тагачасная сыстэма расейска-самадзяржаўнага школьніцтва ў Беларусі — цалкам адчужаная ад культурнай, моўнай адметнасьці краю. Разам з тым А.Каўка робіць выснову, што досьвед Улашчыка «можна лічыць эталённым у беларуска-расейскім дыялёгу, у якім і роднасьць, і рознасьць здатныя гарманізавацца дзеля ўзаемнага пазнаньня і сапраўднае прыязьні народаў-суседзяў».

Polesie widziane oczami Marii Rodziewiczówny i jej wspyziomkwy. Album z okazji 60-i rocznicy Smierci Marii Rodziewiczówny i 15-lecia powstania Towarzystwa Miłownikw Włolynia i Polesia. — Warszawa, 2005.

[Палесьсе, бачанае вачыма Марыі Радзевічовай і яе землякоў. Альбом з нагоды 60-годзьдзя сьмерці Марыі Радзевічовай і 15-годзьдзя паўстаньня Таварыства Прыхільнікаў Валыні і Палесься.] — Варшава, 2005.]

Альбом, ахвяраваны пісьменьніцы і дзяячцы харытатыўнага руху Марыі Радзевічовай, прэзэнтэе зьніклы сьвет Палесься 1920—1930-х гадоў. Няма ўжо тых уладароў шляхецкіх сядзібаў, разбураныя многія цэрквы і касцёлы. Старыя здымкі даносяць да нас амаль ідэальную карціну Палесься. Але вось у чым праблема вузкага, у гэтым выпадку акцэнтавана польскага, погляду — нібыта ігнаруецца тое, што засталіся спрадвечныя жыхары гэтага краю, а пэйзажы па-ранейшаму маляўнічыя. З падобнай крэсавой літаратуры вынікае, што існавалі толькі Польшча ды бальшавіцкія бандыты, якія разбурылі Аркадыю. Беларусі тут месца не знаходзіцца. А можа быць, гэта і ёсьць шанец для карэкцыі адліку — пакінуць па-за беларускім календаром усю гэтую навалу, засяродзіўшыся толькі на багатай спадчыне? Пакуль што я ня маю адказу на гэтае пытаньне.

АДЗ

геральдычнае
апавяданьне

Яечнае пытаньне

СЯРГЕЙ
АСТРАВЕЦ

— **У** нашым гербе нам трэба спалучыць яйкі і зямны шар, так мінулым разам вырашылі і будзем думаць. Тут у нас сёння экспэрты — з паляўнічай гаспадаркі, аматары птушак усякія. Прашу не адседжвацца, хто першы?

— Проста два яйкі, як нехта казаў, будзе незэгэтычна. Могуць быць яйкі ў гняздзе, піраміда зь яек. І голуб міру каб.

— Якія яйкі, чые? У крапінку, белыя, карычняватыя, калі міністэрства нетраў паведамляе пра экзэмпляры з Чырвонай кнігі...

— Апроч зямнога шару — пальмавыя альбо міртавыя галіны — каб напшталт вянка.

— Яловыя могуць быць таксама.

— Пахавальныя?

— Навагоднія! Вы ж на сьвята ўзімку не бярозу аздабляеце, елку.

— А можа, чарапашыны ўзяць? На чым зямля трымаецца ці трымалася? Ва ўяўленьні нашых продкаў, канечне.

— На чарапах, на сланах...

— Ну, на сланах! Ведаеце, якія ў іх?! Зь іх афрыканцы далікатэсную страву гатуюць на цэлую сям'ю.

— Ну так: на сланах і на кітах.

— Ды што кіты!

— А я чуў, што іхною ікру некаторыя яйкамі кітовымі называюць. І сапраўды, яна буйная. Як яйкі некаторыя дробныя.

— А наконт іх колькасьці. Можа, згодна з колькасьцю абласьцей, ці губэрній, як па-моднаму?

— Яйка, яно павінна быць адно, каб як іголка з Кашчэевым жыцьцём — сэнс, моц, жыцьцяздольнасьць краіны ці нас, улады. Каб так высока яйка — у небе, каб ніхто не дастаў. Давайце разам успамінаць: яйка ў качцы, здаецца, качка ў куфры, куфар на ланцугах на дубе магутным...

— Ці пад дубам закапаны — розныя вэрсіі існуюць.

— Існавалі.

— А як жа на самалёце або на паветраным шары?

— Шары мы зьбіваем без размоў.

— Птушкі ёсьць вадаплаўныя, малалятаючыя, зусім не лятаючыя — куры, напрыклад, далей — якія адлітаюць у вырай і якія не. Усіх аднолькава можна назваць умоўна патрыёткамі, бо гэтыя сядзяць поседам, што б тут ні здарылася, а тыя, першыя, адлітаюць штотараз, але абавязкова вяртаюцца, ня могуць ужо без тутэйшага мікраклімату. Здаецца, і таго не хапае, і з гэтым дрэнь справы, а яны — усё роўна назад ляцяць, цэлыя тысячы кілямэтраў.

— Сымбаль краіны — бусел, а ня качка, ці кура, ці там гусь, якая Рым уратавала нібыта. Нам пляваць на гэта. Нам сваё трэба. Буслы дзяцей прыносяць у капусту, умоўна кажучы, дэмаграфічную сытуацыю паляпшаюць.

— Гэта на вёсцы. Птушкі гарадзкія — вароны, вераб'і, галубы і некаторыя іншыя — шпакі, сініцы. Гілі — гэтыя больш рэдкія.

— Вясковыя — тыя самыя вароны. Вось лясныя...

— Вароны-вароны, а бусылянкi хто на вёсцы мае? У горадзе ты бусылянку бачыў?

— Яйкі пажадана трывалыя — моцныя, у сэнсе абалонкі, шкарлуцінныя, бо гэта значыць — моцная дзяржава. Гэта сымбалічна павінна быць. Бо калі проста дробнае галубінае, усе ведаюць — яны слабенькія.

— Але голуб — сымбаль міру. І сацыялізму, як раней казалі.

— Сымбаль-то сымбаль, але абгадзіць яны ўсё майстры.

— Мастацтва вымагае ахвяр.

— Замаскаваныя ў гняздзе яйкі (на балоце, напрыклад, якое таксама наш сымбаль) ад ворагаў, ад драпежнікаў, проста ад паляўнічых. А колькі нас цяпер хочучы упалаваць! Ворагі з усіх бакоў пішчом лезуць!

— Але некаторыя гнёзды на зямлі пакідаюць, у траве робяць. Нават замаскаваныя, зь мімікрыяй, так сказаць, але гэта недапушчальна. Такія нам у гербе ня трэба. На такое можна ботам на-

ступіць і не заўважць, і пад абцасам — мокрае месца.

— Можа, пералётныя — гэта ўсё ж не зусім? Каб туды-сюды швэндаліся, па заграніцах. Нас тут ужо амаль нікога не пускаюць, не даюць візаў, а яны ўсё лётаюць. Лепей, каб дома сядзелі — гэта патрыятызм. І каб не набірталіся загранічных ідэй. А буслы якраз — самыя вандроўныя. Яны дзе хочучы бываюць, а мы й радзя, што ў нас гнёзды, на гарэлку іх адразу, радасьці поўныя штаны. Тут яшчэ трэба разабрацца.

— Ну і што буслы, сапраўды? Сьвет на іх клінам сышоўся? Абыдземся і

Штосьці ў гэтым ёсьць:
воін-інтэрнацыяналіст трымае
ў кулаку яйцо гадзюкі
рэвалюцыйнай, па-старому гідры.

бязь іх. Лепей узяць мясцовую птушку, патрыётку, як я — нікуды ня ежджу, адпачываю ў мясцовай санаторыі, мне іхніх гамбургераў ня трэба.

— А эмблема нашай «беленькай», гарэліцы? Бусел! Два буслы.

— А каньяк малдаўскі? Таксама!

— А яны на нас у суд не пададуць?

— Дык мы ж толькі яйкі возьмем. Хто правяршыць?

— А можа, усё ж з гняздом — каб бусел стаяў, ці ўдвух — як гэта бывае, калі едзе, праяжджаеш. Або — малыя дзюбы цягнуць угору — дай жабку!

— А вось у газэце сённяшняй пішучы... Баба на вёсцы паспрабавала скончыць самагубствам, залезла на вежу воданпорную, бусла сагнала, а там месца толькі на гняздо. Села і сядзіць. Усёй вёскай умаўлялі не скакаць, а злезьці баіцца. Да вечара праседзела, пакуль пажарныя не зьялі. Прыкольна...

— А можа, яйкі велікодных пакласьці — пісанкі з арнамэнтам, наш нацыянальны калярыт? Сьвяточныя яйкі лепшыя, чым проста нейкія балотныя. У сэнсе аптымізму нават.

— Гняздо зь сена зь яйкамі ўверсе — гэта напшталт як у саломе ў ясьлях, калі дзіця нарадзілася, асьвяціўшы шлях для чалавецтва.

**Новы мастацкі стыль: лук-арт.
Інтэграцыйны аўта-вэляпрабег
Масква-Менск на плошчы
Перамогі. 5 жніўня.**

— Вось у нас тут міністар культуры і рэлігіі фантазіруе зусім па-царкоўнаму. А штосьці ў гэтым ёсьць, і яйкі царкоўныя расьпісваюць, пра якія ўспаміналі тут. Штосьці ёсьць. У яйцэ таксама жыцьцё, вылупляецца кураня або там варона, груган. Ёсьць рацыянальнае зерне. Цяпер царква нават у амапаўскіх войсках нашых, салдаты свае яйкі са сталоўкі асьвячаюць, ці, як у нас казалі некаторыя, сьвенцяць. Гэта — прымета часу. Хай.

— Можа, яйкі замест гнязда — у далонях салдацкіх? Каб паказаць крохкасьць жыцьця, якое абараняе армія? Як чысьцінна нашага неба, як спакой нашых гарадоў і вёсак, як стваральную працу нашых працаўнікоў, прабачце за калямбур.

— Як мы зразумеем, што гэта салдацкія рукі? Порахам жа ня пахнуць, напрыклад.

— Можа, гузікі на манжэтах жалезныя зь сярпачкамі-малаточкамі? Ды аўтамат Калашнікава ў руцэ. Хай бачаць.

— Правільна, гэта воін-інтэрнацыяналіст будзе. Ёсьць некаторыя гербы з «калашнікавым», афрыканскія. У некаторых арол у гнязьдзе яшчэ. Або арол зьмяю дзяўбе, схачу, у дзюбе трымае. Бо яна яйкі жарэ, заглынае, жыцьцё ў зародку. Як нейкая гідра контрарэвалюцыі. Ці там наадварот, рэвалюцыі аранжавай жой-небудзь.

— Штосьці ў гэтым ёсьць: воін-інтэрнацыяналіст трымае ў кулаку яйцо гад-

зюкі рэвалюцыйнай, па-старому гідры.

— Яшчэ такое існуе — яйцагаловыя, брытагаловыя, скінгэды там усякія. Як гэта на нашым гербе можа адбіцца?

— Ды ніяк. Зямны шар сам яйкападобны. Зямля сплюснутая ад таго, што круціцца. Як разрэзка, разгортка глёбуса бывае — нібы дыня ці мяч для рэгбі.

— А я бачу Зямлю, глёбус у выглядзе яйка, размаляванага кантынэнтамі. Зь вянок, залатой зоркай зверху. Вянок, які ў гнязьдзе, а лепей — гняздо, колам накіпталт вянка, вянок патрэбен абавязкова, безь яго нельга. Вянок, глёбус, у сэнсе яйка, і зорка. Зорачка накіпталт в'єтнамскай з бальзаму, у носе мазач ад прастуды ці калі заказыча раптам.

— Вянок — прымета пераможцы. Вянкі шырока ўжываліся ў старажытнай Грэцыі і ў Рыме. Лаўровыя, дубовыя...

— Ці ўсё ж на глёбус гняздо зь яйкамі?

— З гняздом на галаве — глёбус зь яйкамі, з гняздом замест капелюша.

— А давайце паглядзім: ці будзе трымацца на галаве міса зь яйкамі?

— Зь якімі лепш?

— Будзем запрашаць цыркача ці самі паспрабуем? Галоў хпае.

— Калі ёсьць ахвотныя.

— Я ня супраць паспрабаваць, я таму й прапанаваў.

— А дзе місу возьмем? І каго па яйкі пашлём?

— А калі зусім — мадэль у натуральную велічыню? З інтэрнацыяналістам, з

«калашнікавым»?

— Хто ў нас інтэрнацыяналіст? Дзе ён? Хай бярэ «калаха».

— А потым зробім піф-паф па талерачках ды па яблычках. Ай эм Робін Гуд! А той, які спудлаваў, у галаву пацэлю: «Ай эм соры! Га-га-га!»

— Ладна, разьбяромся да канца зь яйкамі, а пастраліем наступным разам, у Вільгельмаў Тэляў пагуляем.

— Вось я й кажу: галубіныя ды іншыя — дробныя, як бульбачка кабанам, больш нікуды не прыдатная. Чым большае яйка, тым значнейшая птушка зь яго вылузаецца: страўс, напрыклад. Альбо пінгвін, ён амаль як птушка.

— Самыя моцныя дыназаўравыя яйкі, бо — скамянелі.

— Куча яец — хіба гэта прыгожа? Але куча ядраў гарматных ці там шароў бильярдных...

— Шароў... Шары не стаяць, не ляжаць кучай, рассыпаюцца.

— А яшчэ такі сюжэт, такое бывае: яйкі ў шапцы, у капелюшы саламяным, як у гнязьдзе. Прыгожа...

— Нашы яйкі гербавыя, значыцца моцныя, асаблівыя, нават своеасаблівыя, эталён можна зрабіць са слановай косткі. А лепш залатыя, пазалочаныя там, з сусальным золатам, як у царкве купалы.

— Усё, абед. Дамовіліся, будзем выносіць на рэфэрэндум, хай народ падтрымае, хай прагаласуе «за».

11 чэрвеня 2005 году

ВІКТАР ШНІП

Залатыя пчолы пацалункаў

У вершах, як у попеле, шукаю
Пражытых дзён забытае святло.
Я вас люблю, а можа, і кахаю,
Але дакладна ведаю — было
І ёсьць да вас, нібы да зор, імкненьне
Маёй душы самотнай, як матыль,
Што вашы хоча цалаваць калені
І хоча з вамі пашаптаць на «ты»,
Бо ў вершах, як у попеле, знаходжу
Мінулых дзён арфічнае святло,
Што праз гады, нібы праз агароджу,
Пяройдзе ў душы, як у сад, цяплом
Пражытых дзён, што ў вершах засталіся,
Дзе я любіў, а можа, і кахаў,
І вершамі на вас штодня маліўся,
І ў шэрых днях, бы ў попеле, знікаў...

Гэты сьвет непаўторны, як ты
Непаўторная і маладая,
Як у кветках вясною сады,
Дзе лятае пчала залатая,
Адзінокая і маладая.

Я табе гэты верш прысьвяціў,
Нібы ў Храме, дзе нам не сустрэцца,
Сьвечку сьветлую зноў запаліў
Ад свайго неспакойнага сэрца,
Каб нам некалі ўсё-ткі сустрэцца.

Гэты сьвет непаўторны, як мы
Непаўторныя і несьвятныя.
Хоць і я ўжо ва ўладзе зімы,
Але веру ў хвіліны я тыя,
Дзе мы родныя і маладыя,
Нібы пчолы вясной залатыя...

Ды не... Мне гэта проста падалося!
Я не забыў пра вас, я не забыў
Броў вашых лёткае двукосьсе
І голасу сунічнага матыў.
І я магу на шчасьце спадзявацца,
Як на вяртаньне ў той далёкі сьвет,
Дзе я магу бязбожна закахацца
У прыгажуню, што сказала: «Нет...»
І піць віно, нібы зь Ёй цалавацца,
І ружы рваць, і кідаць у акно,
І па начах каштанавых бадзяцца,
Шукаючы Яе, нібы віно...
Ды не... Вам гэта проста падалося!
Я не забыў пра вас, я не забыў
Броў вашых лёткае двукосьсе
І голасу сунічнага матыў.

Хасан АЙ'овіч

НЕІНТЫМНАЕ ХАРЧАВАНЬНЕ

Калі б маё чэрава было празрыстым, як акварыюм,
І ўсе маглі назіраць, што там адбываецца,
Я б каўтаў выключна амараў ці вараных ракаў,
Каб людзі бачылі, як дабро ператвараецца ў лайно.

Калі б маё чэрава стала вялікім, як Нацбібліятэка,
А ўсе шкадавалі ці проста грэбавалі мной,
Я запрасіў бы жадаючых прайсці праз мае вантробы,
Каб набрацца чарэўнага духу і мудрасці нутраной.

Калі б маё чэрава стала маленькім, як чыр на азадку блыхі,
Я б еў толькі малекулы золата,
Каб усе казалі: глядзіце, гэта ж залатая скулка
На брунатным пузе матухны-зямлі.

Калі б маё чэрава стала глыбокім, як Марыянская ўпадзіна,
І ўсе жахаліся магутнай маёй глыбіні,
На дне б я намаляваў пацярпелы аварыю
Маленькі батыскаф,
Каб кожны дзень яго выратаўваць празь ніжні праход.

Калі б маё чэрава было моцнагалосым, як трамбоны Ерыхону,
І ўсе чулі яго набліжэнне за цэлы кілямэтар,
З самай вялікай трубы я б пускаў у паветра
Мыльняны пухіры,
Каб весела ды радасна стала нават глухім.

Калі б маё чэрава было зялёным, як сьцяг прарока,
Я б схаваў яго пад чорнай барадой шагіда,
Каб ніхто раптам не падумаў,
Што я — проста жаба.

Калі б маё чэрава стала гарачым, як камуніст на пажары,
А ўсе падумалі, што яно чырванее ад сораму,
То была б вялікая «ня-Праўда»:
Проста, так здараецца, калі я ўзгадваю дзяцінства,
Бо, як і вы, нарадзіўся ў вялікай вантробе — СССР.

Калі б маё чэрава аднойчы адкінулася ад мяне
І пайшло ў сьвет, як ПТВшнік альбо вольны эк,
Напасьлед бы я выпусціў кішкі,
Каб не забывалася, хто яго сапраўдны алма-вацька.

Калі б маё чэрава стала трапяткім, як чаканьне маладой жонкі,
Я б узяў яе да сябе і пасадзіў туды,
Адкуль мы колісь выйшлі,
Але вяртаемся ўсё радзей, хутчэй і без надзей на...

Калі б маё чэрава стала пустым, як грудзі старой кабеты,
А ўсе рашылі, што гэта вынік новай дыеты,
Я б запрасіў самых тоўстых у госьці,
Каб накарміць іх ад пуза
Поснымі вершамі пра Парыж, каханьне...
Ды любоў да Эўрасаюзу.

Калі б маё чэрава больш не прымала ежы,
І людзі ўздыхнулі — нарэшце яму хана...
Я б разбурыў усе навуковыя межы,
Але даказаў бы:

Жыць, жуючы толькі вершы, — нікаяя не мана.
*аўтарызаваны пераклад з чувацкай
Магілёў*

Лякс

Квітнее вішня.
Добра, калі ёсьць над кім
пасадзіць дрэва.

бо гадзіннік цябе не дабіў
і зязюля зь яго без хаценьня але ўсё ж заводзіцца
і запалкі ў кішэнях калі ты паскачаш касьцямі загрузаюць
і пасыля дэжа вю з поўным келіхам закарагодзіцца
значыць можаш за дрэвамі ў лес хоць куды за навукаю
толькі трэба пазыкі аддаць і тады атрымаецца
толькі надта іх шмат і нікуды ты не паляціш
як пісалі чытаецца ці калі хочаш вяртаецца
хоць кісьцень хоць кудмень на вяроўцы ў руцэ закруці
значыць гэта Радзіма дзе косьці запалак ня выпалі
як дванаццаць апосталаў тварамі ў неба на сьнег
то жыві і ў цямрэчы размоў недалёкаму вока ня выкалі
кінь піялу ў яе што пяляла бо хутка ж засьне
а бяз музыкі нельга бяз музыкі надта ўжо роўненка
так бы зь ёй і зажыў проста тут не пагналі калі б
дык валі ты да вершаў сваіх што народу да слоўніка
і зацягвай на творчых сустрэчах вярвачны німб.

разам з коўдрай выкінуцца з ложка
зьбіць сумленьне
дачытаць тамы
ды нягледзячы на ўсё патрошку
запляваць туды дзе толькі мы

пойдем разам пойдзем аднабока
зь печак льецца ў неба сьветлы дым
перабраўшы пазьпывы вокан
запаліць сьвятло яшчэ ў адным

Крупкі

Алесь Вялейскі

НЕДАРОД

Герояў не нараджаюць.
Іх усё менш становіцца.
Здушылі неўраджаі,
Бракуе веры і сонца.

У пыл зыржавелі косы.
Мячы прыкарэлі ў похвах.
І мірна пасуцца козы.
І як бы ўсім усё пофіг.

Лаўжом завалены сьцежкі
Уздоўж крыжоў заімшэлых.
Блукае самотны вершнік
У снах бел-чырвона-белых.

Вялейка, 22.11.2005

РАМАН ШЧЭРБАЎ

Сустрэча студэнтаў ад фонду Каліноўскага зь Зянонам Пазьняком у Варшаве.

Дар'я Ліс

КРАІНА МАНКУРТАЎ

*Гэта ня важна — позна ці рана,
Важна, з кім ідзеш.
N.R.M., «Прастора»*

Мы па-за законам
У сваёй краіне,
Мы быццам чужынцы
У краіне сваёй.
І кроў у жылах стыне:
Крывіцкі Край згіне.
Мы будзем чужынцы
У чужой старане.
І шэрыя вуліцы
Шэрай краіны
Захопяць нас холадам,
Жахам, імжой.
Блакітныя вочы маёй краіны
Захопяць хіжыя зрэнкi жуды,
Якая ідзе, як заўжды, з Усходу,
Якую і мы спыніць не змаглі.

Зьнікаюць людзі —
Раскошуюць каты.
Ні слова, ні знаку
Не засталася,
А Край балот
Хавае зацята
І таямніцы,

І сваіх сыноў —
Чамусьці лепшых.
Зьнікаюць людзі.
Застануцца каты?

Падалі хмарачосы —
Цяпер ідзе сьнег.
Не шанцуе Баларусі
З палітычным
Надвор'ем.

У радасьці, журбе —
Мы самі па сабе
І кожны за сябе:
І хата мая з краю.
Салідарнасьць?
Правакацыя.
Карыкатура
Маёй
Нацыі.

Хто, калі ня ён?
Вісіць над намі,
Як праклён.
12 год —
Ня мы выбіраем —
Кідаюць нас
Чарговы раз
На выбарах
Бяз выбару.

Смаргонь

Алена з Кастрычніцкай

Свабода —
на барыкадах.
Свабода —
неадэкватна.
Свабода —
для вар'ятаў.
Свабода —
для ўпартых.
Свабода —
для тых, хто варты.

Хачу
справядлівасьці
і з рукі
карміць
галубоў.
Хачу
вясны.
Хачу
да неба.
Заўтра
будзе
інакш.
Усё
як трэба.
Заўтра
ня проста

добра.
Заўтра —
вясна.
Вясна
Свабоды.

Яўгенія Казлова

ЗМАГАРЫ

Маленькая выспа на плошчы ў Менску,
Свабоду трымае народ.
Удзень і ўночы расплюшчаны вочы.
Дзеве тысячы шосты год.

Трымаюцца людзі, а нехта іх судзіць.
Ішлі б падмятаць лепш двары!
Пад небам вясновым, халодным, суровым,
Сьцяною сталяць змагары.

Марозныя ночы, няспаўшыя вочы,
Ад стомы ўжо ногі гудуць.
Ў паветры вясновым над сьцягам Хрыстовым
Спрадвечныя словы лятуць:

Жыве Беларусь!
Удзень і ўноч
Знаёмы ўсім вокліч —
Жыве Беларусь!

Ворша

Наталья Бордак

Яно ня можа так заставацца:
У страху хавацца,
У скаромнасьці, варожасьці
І падазронасьці.
З пражэрлівым недаверам
Суседзі зачыняюць дзьверы,
Нібы вакол не чалавекі, а зьвяры.
Жадаеш, у мяне забяры
І верхнюю вопратку сабе;
А ў Яго напісана на ілбе
Нянавісьць да таго, што я живу
І не парвалася яшчэ на шву,
Суровымі ніткамі сьцягнутая,
Нібы струна нацягнутая —
Вось узьвінчанасьць дасягае апагею,
Разьмінуліся з прарокам Міхеем
Мы на некалькі тысяч гадоў...
Але не насыціўся відовішчамі натоўп —
Былі свае задавальненьні ў шатрах
Пры юдэйскіх царах,
А нам варыцца яшчэ прыйдзецца
У здэку і здрадзе —
Так было пры Понцім Піляце...
Даруй нам, Божа, бо ня ведаем, што творым,
І, як распаліўшыся, гаворым:
Ня можа так далей заставацца.

Сьветлагорск

Юлія Шадзько

Я БАЧЫЛА ВОЛЬНЫХ

Цяпер я ведаю,
Як сьвецяць зоры
Пульсам адзінай надзеі
Ў сучэльнай бездані страху.
Я бачыла дзіўных
Людзей бяз твараў,
Бяз ясных вачэй.
Ад Богага й чалавечага духу ў іх —
Пустыя вачніцы вязняў, якія
Зжыліся са званам сваіх кайданаў,
І прагнуць прывучыць да яго
Вольных ад нараджэньня,
І разгублена рукі разводзяць,
Не адчуваючы звыкллага ціску на іх...
Цяпер я ведаю, як
Жыць у двух паралельных сьветах,
На дзвюх паралельных плянэтах,
Ідучы па адной зямлі,
Узьняўшы высока паходню
Апоўдні шукаць
Не, не спачуваньня,
Але разуменьня, і веданьня,
Ў мужнасьці прыняць праўду.
Цяпер я ўмею
Чытаць па вуснах да дасканаласьці,
Слухаць маўчаньне,
Якое насычана крыкам,
Чуць сэнс, які хочучь давесьці
Праз луску іншых словаў,
Або сэнс амаль пахаваны
Пад лускаю словаў пустых.
Цяпер я ведаю,
Але не праз пыл часу,
Ажылае зноў:
«Ave... morituri te salutant...»
І адчуваю
Немагчымасць сысьці са шляху,
Хоць не трымае ніхто і нічога...
Толькі сумленьне...
Бо ёсьць толькі два бакі:
Або
Ісьці да канца жывым
З годнасьцю ў горда ўзьнятым твары,
Або
Збочыць
І мёртвым упасьці на шэрыя пожны часу,
Упасці ў дрыгну і глядзець у неба,
І ведаць, што нігды туды ня трапіш,
І камень на шыі душы
Ужо намацвае дно...
Бо адзіны свабодны ўздых —
І стагодзьдзі турмы ня йснуюць.
Адзіны ўзмах вольных крылаў —
І, раскрытыя, іх ня ўціснуць ужо
Ў сталёвыя краты.
Патроху, але няўмольна
Іх пазалота блякне

Ў сьвятле Вольнага сонца,
У сьвятле Вольных вачэй,
Пад Вольным небам
Для Вольных людзей
Назаўсёды.
Жыве Беларусь.

Менск

Юры Стасінскі

РАЗЬВІТАНЬНЕ З ІНСУРГЕНТАМ

На Акрэсьціна сёмыя суткі гучыць палянэз.
На танцпляцы паміж іржавага дроту:
Хмарай буяе слодычны бэз,
І водар зьбянтэжыць мусаўцаў роту.

Сьлязьмі сплылае сэрца зноўку ўсьміхаецца.
Сны мрояць рэшткі муроў.
Ды гучыць палянэз, не спыняецца.
Ды вітае свабода сваіх ваяроў.

Каліноўскага плошча інсургентаў шыхтуе...

«Адукуль ты, хлопча, паведай?

Я — зь Менску, я — зь Берасьця,

зь Віцебску — я,

зь Вільні, з Горадні,

З-пад Мазыра на Палесьсі, дзе Прыпяць

вандруе...

Нас — сьвет вялікі. Ты, хлопча, ўведай:

Наваградчына ўсенькая тут,

І шмат хто — з Падняпроўя.

Тут з Магілёва й Смаленску харугвы,

І Жмудзь, і Вальны,

І Украйна нам зычаць здароўя,

І шмат хто яшчэ,

Бо ад мора да мора — наш край,

Наш слодычны бэз,

Ды Акрэсьціна, дзе сёмыя суткі

гучыць палянэз...»

Менск, сакавік—красавік, 2006

Раман Латушка

Ціха-ціха...

Нешта б'ецца ўнутры

Ціха-ціха...

Спыняецца дыханьне,

І гэта ад каханьня

Ледзь не разрываецца.

Сьцішылася, супакоілася,

Ціха-ціха...

І гэтак працягвацца будзе,

Пакуль жывыя людзі, і іхнія пачуцьці

Кіруюць гэтым

Ледзьве чутна,

Ціха-ціха.

Менск

Край Сысоў

Сяргей Сус піша пра радзіму — вёскі Холмеч, Дварэц, Калочын, Велін, Левашы, Брагідоў, Красны Мост, Заспа, Гарошкаў.

Мая радзіма — мой Смутак. Бо той, для каго гэтае зацёртае, зашмальцаванае слова ня толькі пэўны геаграфічны арыенцір — рака, скажам, альбо лес, выспа ці месца, дзе знайшлі апошні спачын продкі, — а яшчэ і крыніца бяскопчага болю, і хвалюючая адказнасць за яе лёс, той ня зможа адчуваць любоў да бацькаўшчыны бяз Смутку. Відаць, гэтая выснова ў значнай ступені датычыць і мяне. Шэрагі продкаў маіх — на многіх могілках, што раскіданы над чырвоным глінішчам дняпроўскага абрыву ад Холмечу да самай Заспы, на гэтай спрадвечнай паласе жыцця. Усе яны пахаваны па-славянску, нагамі на ўсход, але ня толькі на ўсход. Бо на ўсходзе — Дняпро, частка іх сьветаўспрымання, лесу, жыцця. Некалі адзін зь дзядоў, Іван, здаецца, так і памёр у чаўне, калі шлёгаў з ракі плотак. І прыбіла той човен да берагу ажно пад Лоевам.

Бацьку майго насіла па рэчыцкай зямлі нямала, а разам зь ім і маці і чацьвёра дзяцей. Такім чынам ён настаўнічаў. Бацькавы карані ў мястэчку Холмеч, там, дзе некалі быў стары замак і двойчы на год праводзіліся вялікія кірмашы. Маці — з Дварца. Сам я нарадзіўся ў Пракісэлі, а жыць даводзілася і ў тым жа Дварцы, і ў Холмечы, і ў Вулкане, ці на Вулкане, — бачыце, нават такія назвы сустракаюцца! Тут наогул з назвамі нехта перамудрыў, бо той жа Вулкан знаходзіўся у недалёкім

мінулым недзе паміж Марсам і Венерай. На жаль, венерыян у пяцідзясятых гадах перасялілі ў больш пэспэктыву вёску. Нарэшце, большая частка дзіцячых гадоў прайшла ў Засьпе. У шчыльным ланцугу прыбярэжных вёсак цяжка знайсці такую, дзе не жылі б хоць і далёкія, але ж сваякі. Гэта яшчэ, акрамя названых мясьцінаў, і Гарошкаў, і Калочын. Дарэчы, паміж Дварцом і Калочынам, літаральна за 100 мэтраў ад мясцовых могілак, дзе ва ўзросьце 96 гадоў знайшла спачын мая бабуля Садаводава Ганна, славуае калочынскае гарадзішча, якое дало назву цэлай археалягічнай культуры. А ў Гарошкаве таксама — гарадзішча, гарошкаўскае. І побач зь ім сваякі; а яшчэ зусім нядаўна бываў тут наездамі ўлетку аднафамілец і вялікі Паэт Анатоль Сус.

...сюды, за плот, штодня дзясяткамі гадоў скідвалі скражкі ад рачных бяззубак. Іх зьбіралі ў рацэ дзеці, каб мясам з ракавак карміць качак і сьвіней...

Дзьмітры Лінг, прафэсар Гомельскага дзяржуніверсытэту імя Скарыны, які, дарэчы, таксама з рэчыцкай зямлі, так пісаў некалі пра тую старадаўнюю гарадзішчы: «... у Рэчыцы і яе навакольні заўсёды пануе незвычайная аўра, непадладная зьменам на працягу стагодзьдзяў. Гэта інтуітыўна адчулі самыя старажытныя людзі ў Беларусі, невыпадкова тут побач месціцца гарадзішча зарубінецкай і мілаградзкай культур, дзе да

гэтага часу можна знайсці чарапкі, маністы, крамянёвы наканечнік стрэлаў». Трапіліся ў маленстве такія рэчы і мне, а некаторыя і дагэтуль засталіся са мной.

Неяк на Вялікдзень выдалася нагода праехацца зь сябруком Валер'ем па дняпроўскім правабярэжжы — вёсках Холмеч, Дварэц, Калочын, Велін, Левашы, Луначарск (Брагідоў), Красны Мост, Заспа, Гарошкаў. Месцамі памяць не захавала дакладных арыенціраў, але хаты сваякоў часам дапамагалі знайсці тамтэйшыя жыхары. Валера тады жартаваў: з такой, маўляў, раднёй можна жыць ды радавацца (вядома ж, Вялікдзень: і пачастуюць, і нальюць, і з сабой дадуць). У Дварцы над стромаю старога раўчука, парослага вольхай і ляпчынай, урастае ў мурогу, дажываючы свой век, асірацелая хаціна бабы Ганны. Зайшлі на двор, а яго — двара — няма. Усё захапілі ў шчыльны палон маладыя парасткі асінак і бяроз, проста сапраўдныя нетры, ледзьве прадзерліся да дзьвярэй. Стаяў у гэтым маладым і нахабным ляску, прыгадваючы, як садзіў тут, на схіле рова, год трыццаць зь нечым таму кусцік бэзу. Цяжка паддавалася ямка, бо рыдлёўка не магла адразу прабіцца праз пласт ракавак таўшчынай з локаць. Бабуля растлумачыла, што сюды, за плот, штодня дзясяткамі гадоў скідвалі скражкі ад рачных бяззубак. Іх зьбіралі ў рацэ дзеці, каб мясам з ракавак карміць качак і сьвіней.

А на сэрцы, нягледзячы на сьвяты дзень Хрыстовага ўваскрасеньня, было шчыmlіва. Са мною падарожнічаў Смутак. І куды ад яго падзецца... Лягчэй, напэўна, быць чалавекам без каранёў, істотай наднацыянальнай, Номо звычайным, чым вось так, пастаянна, адчуваць прысутнасць у сабе гэтага неўміручага Смутку.

А ў маленстве ж такога пачуцьця не было. Падлеткам, калі ці ня кожны цэплы вечар на колы ровара намотваліся кліямэтры знаёмых дарог, радзіма была мне ўсюды: і ў Сьвірыдавічах, куды дабіраліся ў клуб на танцы, і ў Левашах, і на Маі, дзе нас, засьпенскіх хлапцоў, чакалі найпрыгажэйшыя ў сьвеце дзяўчаты... Анідзе не было адчуваньня, што ты прышлы, што ня дома. Ра-дзі-ма! Гады, зразумела, пашырылі даляглядды самога паняцьця: сталі сваімі, блізкімі, і Гомель, і Менск, — аднак паралельна час неўпрыкмет звужыў геаграфію адчуваньня Смутку. Прыкладна так, як у фокусе павелічальнага шкельца. Гляджу ў яго, бачу — Заспа. Тут маці, тут зусім нядаўна памёр бацька. Гэта вёска, якая ніколі не была роднай, але ня стала і

PHOTO BY MEDIA.NET

чужой. За дзесяцігодзьдзі жыцця па-за ёй зьявіліся новыя вуліцы, дамы і, вядома, шмат новых людзей. Частка зь іх — вымушаныя перасяленцы зь вёсак, апаленых чарнобыльскім попелам. Да таго ж акрыллела новае пакаленьне. Зараз і павітацца на вуліцы часам няма з кім. Хіба што пад мясцовым магазінам, дзе ўжо апоўдні цмыголяць цыгарэты і аднагодкі, і сябры дзяцінства. Здараецца калі-нікалі, у тутэйшай дзяўчыны ці хлапца заўважаеш характэрныя, вядомыя здаўна рысы твару і тады здагадваешся, што яны носяць на сабе адбітак вобразу сваіх бацькоў. І ўспамінаюцца тады роды Куртаў, Цукерак, Ярцаў, Самбрэраў ці Стрыжакоў.

Але ж ізноў перасьледуе Смутак. Ад безвыходнасьці і неапраўнасьці зьменаў, ад таго, што замкнёнасьць, абмежаванасьць індывідуальнага валоданьня Радзімай паволі ніпчыцца, ад таго, што частка вяскоўцаў бессэнсоўна стаіць пад мясцовай крамай.

Ды ўсё ж на ўсе часы, да самага майго скону застаецца са мною Дняпро.

Барысфэнэс, Славуціч, бацька нашых рэк. Зрэдку наведваючы Заспу, не магу не сустрэцца з гэтай векавой веліччу. Ад самага маленства вядомыя мне яго старыцы і рукавы, мялізны й перакаты, віры і кручы. Рака — гэта цэлая краіна, у якой ёсьць усё: межы, цэнтральныя раёны і правінцы — Груда, Самоўня, Засабка, Перавал, Евін пясок, Вінчавае возера... А ў жніўні тут чырванеюць чароўныя карункі чыліму — рэліктавага вадзянога арэха, якім няможна не палашавацца. Дзіўная гэтая расьліна. Калі сьпелая калочка падае на дно, то зусім неабавязкова, што ўвесну яна прарасьце. Можна прайсьці дзесяць ці наагул пяцьдзясят год да таго моманту, калі над гладыдзю вады зьявіцца невялічкі зеленаваты карунак, — значыць, сышліся зоркі і насыпеў ягоны час. І дагэтуль стаіць на беразе бацькоўскі човен, а рука і цяпер не стамляецца апуськаць вясло ў цьмяныя глыбіні вады. І тады пачынаецца падарожжа ў дзяцінства, у той час, калі межы Радзімы былі тут, а значыць, была і сама Радзіма. Хаця ці

магчыма ўвайсьці ў адну і тую ж ваду двойчы? Ранейшы пляж — пабраўся тваньню і брудам. На Галоўцы — такую назву мае востраў пасярод Дняпра — плястыкавыя бутэлькі, бітае шкло. Калі трапляю сюды і вызначаю месца для стаянкі, каб павудзіць у выходны дзень, спачатку некаторы час прыбіраю сьмецьце, спальваю яго на вогнішчы. Пралівы пазарасталі лотацьцю і серпарэзьнікам, дый рака паволі звужвае свае берагі. Тады ахінае Смутак. Мой сьветлы Смутак па маёй вечнай Радзіме. Вызваліцца ад яго, відаць, немагчыма, ды і не хачу. Нямецкая пісьменьніца Ангеліна Мэхтэль сказала некалі:

«Хто прыдумаў яе сабе,
Гэтую неласкавую краіну,
Радзіму маю».

Я дадам: сваю радзіму і свой сьветлы Смутак я стварыў сабе сам.

Загаломак ад Рэдакцыі. Аўтарскі загаломак
— «Мой сьветлы Смутак».

Мартыненка і Мяльгуй: «Касмапалітызму — не!»

Зазвычай музычны журналіст — гэта студэнт-гуманітар, які па сканчэнні вучобы наядзецца гэтай кухняй (ад якой, дарэчы, пракарміцца цяжкавата) і сыходзіць у іншыя сфэры. Журналісты Вітаўт Мартыненка і Анатоль Мяльгуй — адны з тых нешматлікіх, хто вырашыў дзяўбсьці камень айчынай музычнай культуры і надалей. Першы аскепак — кніга «Праз рок-прызму», выдадзеная ў Амэрыцы яшчэ пры «сэсэсэры». Другі — зьявіўся ажно праз 17 год. Вітаўт і Анатоль распавялі пра сьвежае выданьне «222 альбомы беларускага року і ня толькі...», крытэры вызначэньня беларускай музыкі і стан айчынай музычнай журналістыкі.

«Наша Ніва»: Лічба 222 — гэта канцэптуальная ўмоўнасьць, адвольная містычнасьць ці сапраўды болей беларускіх альбомаў не знайшлося?

Вітаўт Мартыненка: Уплыў містыкі ёсьць. Назву падказаў стары прыхільнік беларускага року Юрась Мурашка. Мы плянавалі ўзяць роўна 100 альбомаў — прааналізаваць лепшае, але матэрыялу набралася значна болей. Рэальна ў кнізе разглядаецца ля 500 альбомаў — мы ўзялі ня толькі лепшае і вядомае, але і рарэтыты як, напрыклад, у выпадку зь «Ліцьвінамі», якія запісалі некалі альбом у Амэрыцы, і тут пра яго амаль ніхто ня ведае.

Анатоль Мяльгуй: «222

альбомы» мы выбралі таму, што адносна назвы «100 альбомаў» лічба 222 ілюструе колькасны рыбок беларускага альбомнага выдаўніцтва, які адбыўся за час падрыхтоўкі кнігі да выданьня.

«НН»: Ці кіраваліся Вы пэўнымі вызначальнымі крытэрамі, ці бралі ўсё, што пад руку трапляецца? Дзіўна, што ў кнігу трапілі ўкраінцы, а такіх айчынных музычных славуцасяцяў, як «Ляпіс Трубяцкой» і *Drum Ecstasy*, вы прамінулі.

АМ: Мы кіраваліся даўно вызначанымі для сябе крытэрамі. Яны ў тым, што ў нашай краіне ёсьць «беларускі рок» і «рок зь Беларусі». Гэта значыць, што мы супрацьпастаўляем культуралёгічны падыход падыходу пашпартнаму, які пануе ў дзяржаўнай таталітарнай «бел-папсе», калі да «беларускіх выканаўцаў» прылічваецца і Антонаў, і Буйноў, а новым словам у «белорусской музыке» аб'яшчаецца «Чук і Гек» і яшчэ чорт ведае хто...

Таму мы лічым, што ўкраінскія «Тартак», «ТНМ Конго», «Воплі Відаплясва» значна больш прыдатныя для нашай кнігі, чым згаданыя вамі камэрцыйна-каліяніяльныя праекты «Ляпіс Трубяцкой» і *Drum Ecstasy*. Вядома, мы будзем рады ў будучыні вітаць гэтых выканаўцаў у беларускім культурніцкім дыскурсе (зразумела, для інструмэнтальнага гурту гэта зрабіць цяжэй, але магчыма!). Але пакуль іх імкненьні вельмі слабыя. Таму

іх рэлізы ня трапілі ў нашу кнігу.

ВМ: Гэту кнігу складаў не навуковы інстытут, гэта кніга двух журналістаў — Мяльгуя і Мартыненкі, якія апісалі тое, што яны рэальна слухаюць. Свой выбар мы абгрунтавалі беларускім кантэкстам і выбіралі толькі тую музыку, якая належыць пэўнаму этнасу. Таму, напрыклад, касмапалітычным бубначам з *Drum Ecstasy* і «Ляпісам» у ёй месца не знайшлося. У кнігу ўключылі таксама некаторых тых, хто канкрэтна належыць да ўкраінскага этнасу. Адсюль і дадатак у загалюку: «...і ня толькі...».

«НН»: 3 Ваших словаў разумею, што «Сашы і Сірожы», напрыклад, месца ў беларускім музычным кантэксце таксама не знаходзіцца?

АМ: Альбом «Ска-ты» «Сашы і Сірожы» — зусім іншая справа. Тут адчуваецца сьвежы погляд на творчасць і моўную сытуацыю ў краіне. Адсутнасьць гэтага дыска на старонках — выпадковасьць, як і адсутнасьць некаторых іншых вартых альбомаў.

ВМ: А я нікому сваёй думкі не навязваю. Іх могуць лічыць хоць японцамі. Я там нічога свайго не знаходжу, і пісаць пра тых, каго я сам ня слухаю, не выпадае. Можаце лічыць, што ў нас сапсаваныя музычныя густы.

«НН»: Ці значыць гэта, што на першы плян выйшла суб'ектыўнасьць, але не навуковасьць, спроба абагульніць?

АМ: Кожная рэцэнзія,

твор, кніга — гэта прадукт суб'ектыўнага аналізу. З гэтай суб'ектыўнасьці і нараджаецца аб'ектыўная карціна сучаснасьці. І толькі будучыня пакажа, што сабой уяўляе наша кніга — мары двух апантаных прыхільнікаў ці важкі навуковы і мэтадалёгічны ўнёсак у практыку існаваньня беларускай культуры ў антынацыянальных умовах.

ВМ: Калі густ сапраўды адсутнічае, то і аніякай навуковасьці быць ня можа. Думаю, што чытачы ўхваляць наш падыход. Кніга дае чалавеку струмень сьвядомасьці і заахвочвае на паглыбленьне ў беларускі дыскурс, а пакуль шмат у каго зь беларусаў «Масква ў галаве».

«НН»: У такім разе ці можна лічыць гэты жанр — «кніга рэцэнзіяў» — найбольш тут прыдатным? Па-мойму, гэта звужае чытацкае кола.

ВМ: Кніга падпарадкавана задуманай энцыкляпэдычнай структуры. І, мяркую, да яе будуць звяртацца і тыя, хто прагне яшчэ знайсці сваю музыку, і людзі абазнаньня. У «222 альбомах...» мы аналізуем тое, што дае нам гэта музыка. Магчыма, што нехта знойдзе тутсама нешта іншае для сябе. У гэтым і задача нашай працы — каб чалавек зразумеў, што музыка граецца для таго, каб штосьці стварыць у душы.

АМ: Адна з функцыяў музычных крытыкаў — як мага больш дакладна вызначыць музычны стыль.

Вітаўт Мартыненка і Анатоль Мяльгуй канструктыўна-каляніяльнага не прымаюць.

Часта гэтыя вызначэнні крытыкаў і самавызначэнне музыкаў не супадаюць. Але гэта ідзе на карысьць музыкам: большая колькасць спажывцоў розных музычных схільнасцяў зьвяртаюць на іх увагу.

НН: «222 альбомы...» можна разглядаць як працяг Вашай колішняй працы «Праз рок-прызму». Ці будзе працяг «Альбомаў»? Ці бачыце вы годных пераемнікаў у справе музычнага аналізу, каму можна пакінуць такое багацце?

ВМ: Лепей бы, каб працягнуў справу нехта іншы. Мне асабіста не хацелася б марнаваць высілкі, бо «тут нікому нічога не патрэбна», як п'е Вольскі. Але

шмат нашых крытыкаў робяць так: бяруць нейкую недасканаласць — і смяюцца з яе. Людзей, якія б любілі беларускую музыку і хацелі б яе зрабіць лепей, — ня так шмат. Нядаўна адкрыў адну такую журналістку, якую цяпер і лічу сваёй пераемніцай, — Кацярына Бязмацерных.

Акрамя ідэі пашыранага выдання «Альбомаў», ёсць яшчэ праекты. Вось цяпер у адным з выдавецтваў разглядаюць магчымасць выдання маёй кнігі «Вітаўт Мартыненка. Прадмовы і пасляслоўі» — гэткае закос пад Скарыну. Пісаў шмат прадмоваў да беларускіх дыскаў і хачу цяпер іх сабраць пад адной вокладкай у гэтку шыкоўны альбом.

АМ: Пакуль мажлівасці выдання «Праз рок-прызму—3» мы ня бачым праз наяўнасць асабістых выдавецкіх праектаў. Я вяду перамовы пра выданне налета кнігі маёй аналітыкі

іх могуць лічыць хоць японцамі. Я там нічога свайго не знаходжу, і пісаць пра тых, каго я сам ня слухаю, не выпадае.

.....
і эсэістыкі ў бібліятэчцы часопісу «Дзеяслоў». Хацелася б выдаць зборнік шматлікіх інтэрвію зь беларускімі музыкамі.

Безумоўна, мы зь Вітаў-

там прыглядаемся да тых музычных крытыкаў, якія маглі б працягнуць нашыя напрацоўкі на карысьць сучаснай беларускай культуры. Яны цяпер гуртуюцца вакол «Музыкальнай газеты», інтэрнэт-парталу «Ту-зін Гітоў», «Аўтарадые», самвыдату «Аспірынавы матузок» ды іншых. Называць іх паіменна было б несправядліва адносна тых, хто ня трапіў яшчэ ў поле нашага зроку. Ці будзе наша кніга, як вы кажаце, «багаццем» для пераемнікаў — пакажа час. Але мы дасягнулі нашай мэты — паказаць багацце нацыянальнай рок-сцэны. І пра гэтае багацце мы кажам у поўны голас маладым беларусам.

Гутарыў Сяргей Будкін

Мяне завуць Эківокі

Аляксандар
Сухараў,
West Records,
2006.

Хочаце нашага Леанідава?
Вось ён.

Жыццярэдасны попс ад лідэра гурту «Эківокі», вядомага з удзелу ва ўсіх магчымых беларускіх цырымоніях і фестывалях — ад «Рок-каранацыі» да «Скрыжаваньняў Эўропы». Гурт, які трымаўся заўжды аднаасобна, вялікіх вяршыняў не скараў, на сольныя выступы не наважваўся, аднак меў такую-сякую папулярнасьць. Гэтым альбомам Сухараў разьвітваецца з «Эківокамі» і выпраўляецца ў сольнае плаваньне. Тым больш сымбалічнай падаецца назва дыска на чале з аднайменнай песьняй — наколькі разумнай, настолькі й гітовай. Музыка і словы Сухарава заўжды вызначаліся немудрагелістасьцю кшталту песьні з рэфрэнам «Мая сабака — лапы, хвост і скураны нос». Аднак асаблівай агіды, як некаторыя прадстаўнікі беларускай поп-сцэны, Сухараў ніколі не выклікаў. І меў патэнцыял сьпевака для ўсёй сям'і. У экс-вакаліста «Эківокаў» з выглядам Бона асабліва добра выходзяць лірычныя поп-гіты, да прыкладу, «Мама», «Адзін», «Сям'я». Апошняя згаданай песьняй Сухараў і запомніцца. Хочаце нашага Макса Леанідава? Вось ён.

Дах

Алесь
Камоцкі, Aist
Music, 2006.

Песьні задуменнага дзівака.

Песьні Камоцкага заўжды вызначаліся сваёй інтэлігентнасьцю. Ён нават не пяе, а лагодна нашэптывае пад гітару свае вершы і зачароўвае сваімі мэлэдыямі. Гэты дыск — не вынятак, але на ім паўстае не Камоцкі-бард «Дах» — музыка іншага гатунку, яна хіліцца ўжо ў бок шансону.

У музычнай афарбоўцы альбому ўзялі ўдзел музыкі з *WZ-orkiestra*, гітарыст Алег Змушка (ён звычайна падыгрывае беларускім папсавікам), Юлія Глушыцкая (яе вялянчэль гучэла ў «Новым Небе»), Валер Башкоў (*Kriwi*, «Сястра») ды іншыя. У выніку і без таго прыгожыя запамінальныя песьні Камоцкага расквітнелі яшчэ болей!

У агульным настроі «Дах» паўтарае «Паравіны году» Вайцешкевіча. Гэта песьня задуменнага дзівака, які лобіць бязмэтна паблукаць па вулках; магчыма, што ў яго ўсё ў жыцці добра, але ён, пэўна, знойдзе, зь якой нагоды пасумаваць-паразважаць: «Проста — убачыць неба, цяжка — у яго паверыць». На дыску пераважаюць баллады, павольныя і ўдумлівыя, як «Марыльцы» пра прыход «спрасоньня непрыбранай вясны» ці прысьвячэньне «Гораду», у якога лірычны герой Камоцкага адпрошваецца дамоў. Рытмічная і вясёлая песьня на дыску толькі адна — «Птушкі».

«Дах» можна аднесці да катэгорыі «Дыск для ўсіх». Такая музыка не раздражняе нікога.

Жыве рок-н-рол

:B:N:, БМА
Group, 2006.

Бярозаўскім хлопцам хочацца верыць.

Гэты альбом мусіў бы выйсьці недзе на перабудовачным зломе, калі была мода на скуранкі і надпісы ў пад'ездах *AC/DC*, калі заканадаўцамі нефармальнай моды ў нашай вялікай краіне быў *Judas Priest* ды *Black Sabbath*, а ўся моладзь раўла на канцэртах ім падобных «Жыве рок-н-рол!!!». Тады гэта было актуальна. Цяпер такое крычаць як мінімум банальна. Але бярозаўскім хлопцам хочацца верыць. Ёсьць нешта ў гэтых трывяльна сляпаных, просьцецька зрыфмаваных і наіўна сьпетых песеньках, што змушае выбегчы на танцы ды выкінуць забытую ўжо «казу». Відаць, у прадчуваньні такіх абвінавачаньняў у *:B:N:* і зьявілася песьня «Моднікі». Іншых бы засьвісталі, а *:B:N:* — нічога, пракатваюць. А ў Польшчы дык наагул іх уважаюць за адну з найлепшых беларускіх камандаў разам з

N.R.M. Во што бывае, калі рэгіянальным гуртам у Менск ходу няма. Але, у адрозьненне ад згаданых «энэрэмаў», не стае ў іх творах бунту. Калі чуеш драйвовы рок, хочацца пачуць і пратэст, у іншым выпадку выбар музычных сродкаў падаецца ня надта апраўданым. У *:B:N:* гэтага не стае. Пра што сьпявае лепшы гурт гораду Бярозы? Цягнікі, гарады, крылы, дажджы. Ці вось такі наіўняк: «Тэлефон мяне захапіў у палон. Голас твой вядзе мяне за табой». Але шчыра сьпета, факт.

Альбом гучыць куды лепей за папярэдні дэбютны дыск гурту «Не трывай». Рэкамэндуецца слухаць на падвышанай гучнасьці.

Belarusian Red Book

Music of
Belarus, 2006.

Беларускі рок пайшоў на экспарт.

Беларускі рок пайшоў на экспарт: супэр-паліграфія і аздабленьне, супэр-выканаўцы і падборка песьняў. Пакуль што для прома-мэтаў. «Чырвоная кніга» беларускага року была выдадзена дзякуючы высылкам бэрлінскага журналіста Інга Пэца дзеля таго, каб прыцягнуць увагу да нашай музыкі нямецкіх журналістаў, выдаўцоў, прадусэраў, таму ўвесь наклад разышоўся на падарункі.

З падобных падарункавых айчынных выданьняў прыгадваюцца толькі CD-фотаальбом «Я нарадзіўся тут» і «даравое» беларускае выданьне трыбуту *Depeche Mode*. У 20-старонкавы буклет да дыска ўкладваюцца здымкі, сьціслая гісторыя «чортавага тузіна» беларускіх музычных праектаў, выказваньні музыкаў пра культурную сытуацыю на Радзіме, урыўкі з сусьветнай прэсы пра айчынную рок-музыку і, што важна, галоўныя беларускія гіты ў перакладзе на нямецкую мову. Беспасярэдне на дыску — самае важнае: «Мая краіна», «Госьці», «Слуцкая брама», «Я нарадзіўся тут», «Тры чарапахі» і г.д. — галоўныя песьні беларускага року. Паслухаеш так усё разам і падумаеш: а Беларусь жа — музычны цэнтар Эўропы.

Сяргей Будкін

Запытаўся ў жабкі бусел:
«Ты чаго сумуеш?
Пракачу па Беларусі –
Эх, не пашкадуеш!»

Вылецелі зь Белавежы,
Рушылі да Менску,

Потым – да ўсходніх межаў,
Ледзь не да Смаленску.

Край наш родны аглядалі –
Шмат у ім вабнотаў...

Ды найбольш упадабалі
Роднае балота!

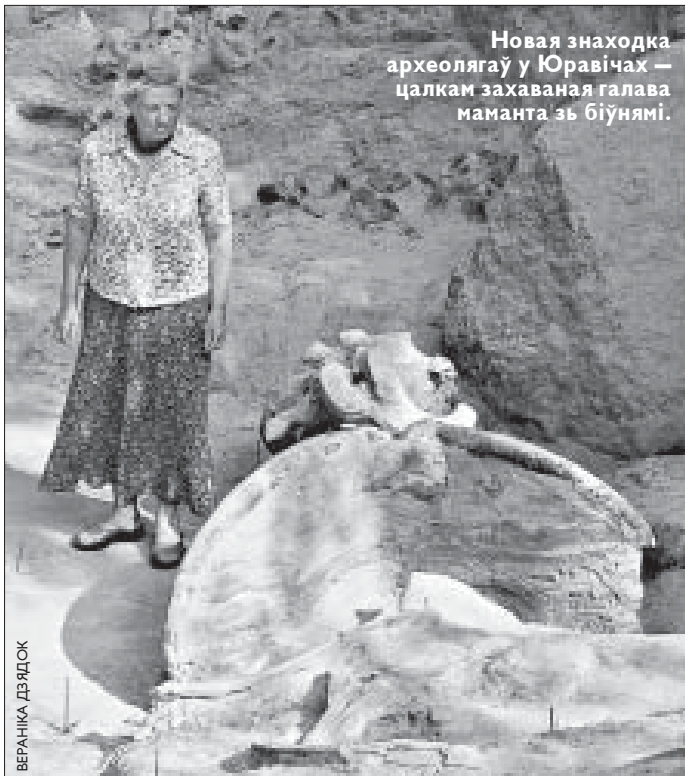
Капітан Танака ©

У Юравічах будзе музей першабытнага чалавека

Як паведамляе БелТА, тэрыторыю музея (20x30 м), будзе накрываць шкляны купал з адным апорным мурам. Пабудова накрыве тэрыторыю, дзе на цяпер адбываюцца маштабныя раскопкі. Экспанатамі стануць знаходкі ар-

хеолягаў. Першых наведнікаў музей прыме ўжо ў 2007 годзе.

Юравічы — найдаўнейшас пасяленьне чалавека ў Беларусі. Першыя людзі зьявіліся тутак, над Прыпяццю, 26 тыс. гадоў таму.

Новая знаходка археолягаў у Юравічах — цалкам захаваная галава маманта зь біўнямі.

ВЕРАНІКА ДЗЯДОК

Наша ўсё

У час, калі адзін ледавік падтаяў, а другі яшчэ не прыпоўз, Юравіцкая гара была ўзбярэжжам вялізнага возера — мора Герадота, а пасля — басэйну Прыпяці. Арктычныя вятры дзьмулі з поўначы: там, дзе сёння Менск, высіўся ледавік. Уздоўж яго кромкі па тундры блукалі статкі мамантаў.

Гэтыя чатырохмэтровыя траваядныя волаты былі адносна лёгкай здабычай для тагачасных людзей. Нашмат лягчэйшай, чым які пячорны мядзведзь або тыгр. Дый хто надумаўся б паляваць на тыгра ў тыя часы? Умовай выжывання грамады быў стопрацэнтны прагматызм. Таму ўпалываны сямітонны мамант выкарыстоўваўся бяз рэшты. Ён ня толькі карміў сваім мясам, апрача ў сваё футра і ўзбройваў прыладамі з сваіх костак. Ён яшчэ і саграваў — дрэва ў тундры не было зусім, і попел на месцы вогнішчаў, які знаходзяць археолёгі, выключна касцяны. А з чарапоў ды іклаў мамантаў людзі будавалі хаціны.

Клімат — вечная мерзлата прасьціралася да сярэдзіны Украіны — спрыяў захаванню мяса. Ёсць верагоднасьць, што археолёгі натыкнуліся якраз на такую «лядоўню». Людзі сьцягнулі сюды некалькі «падсвінкаў», каб мець запас мяса.

Можна ўявіць, як паляўнічыя да рэзі ў вачах углядаліся ў роўнядзь, прыпарушаную сьнегам: ці ня зьявіцца на даяглядзе марудныя бурны постаці? Ці не над імі гэта віецца лёгкая пара там, удалечыні? Як у галодныя месяцы вядзьмар, які ня здолеў варажбаю прывабіць мамантаў, намагаецца не сустракацца позіркам з аднапльменьнікамі.

Маманты прыходзілі і сыходзілі, людзі галадалі і наядаліся, выміралі ад пошасьцяў і зноў засялялі бераг ледзянога возера. Так было, аж пакуль наступны ледавік не пагнаў людзей на поўдзень.

Нічога не змянялася сотні гадоў. Нам, якія маюць гісторыю, цяжка гэта асягнуць.

«...А вось паміж імі — мы»

Два гады мы не пісалі пра справы суайчыньнікаў, якія знаходзяць асалоду ў абкружэньні чужых фішак. Між тым прыхільнікі «прыгожага цячэньня камянёў» (так гучыць пажаданьне пасьпеху ў гульні го, яна ж будук, яна ж вэй-чы) актывізаваліся і ў віртуальнай прасторы, і ў «офлайне». Яны адкрылі інтэрнэт-старонку, зь якой любы ахвотны можа навучыцца правілаў го. Тамсама — захапляльны аповед пра тое, як беларускі чэмпіён Аляксандар Супонеў змагаўся з прадстаўнікамі Францыі і Манголіі на 27-м Чэмпіянаце сьвету сярод аматараў у Сасэба ля Нагасакі. Набраў ён усяго тры балы ў васьмі турах, затое пазнаёміўся з майстрамі, паўдзельніцаў у кан-

грэсе IGF — сусьветнай фэдэрацыі го.

«Клуб інтэлектуальных гульняў Усходу» пры БДУ атрымаў новую назву «Сад камянёў», што адразу завабіла навабранцаў. У час вакацыяў зьбірацца афіцыйна гошнікам няма дзе, і яны выбралі для міжсобных баталіяў... мансарду гандлёвага дому «Няміга». Хоць «у гэтым годзе на Нямізе кепска — зашмат п'яных маладзёнаў», як са скрухай адцёміў наведнік сайту igo.jjpo-net.ru.

Знайшоўся й аматар, нязгодны з тым, што правілы гульні выкладаюцца адно на мове суседняй дзяржавы. Паляшук пад нікам «Сымонка Салавейка» самахоць пераклаў падручнік го Хірокі Мора на беларускую. Такім чы-

нам, яна стала 26-й мовай сьвету, на якой мажліва ацаніць дасягненні японскіх прафэсіяналаў.

На форуме беларускіх вэйчэстаў сп.Супонеў расказаў пра пацешную неспадзяванку. Ён гуляў у пары зь японскімі аматаркамі супраць іншых гасьцей, дык выявіла-

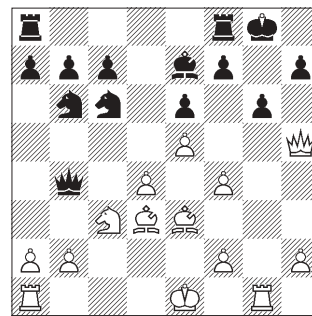
ся, што яго партнэркі, якія валодалі толькі японскай, ня мелі жаднага паняцьця пра Беларусь. Яму даводзілася тлумачыць нешта наکشталт: «вось Расея, вось Польшча, а вось паміж імі — мы». Каб жа гэтакія тлумачэньні зрабіліся, урэшце, залішнімі...

ВР

Правілы го па-беларуску: <http://weiqi.at.tut.by>

Як бы вы згулялі?

З.Лыбін — М.Панкоў. Сэанс адначасовай гульні ў «НН», Менск, 2006.

Адказ: 1. Сg6; f2. Тg6+ h3. Фg6+ Крh8 4. 0-0-0 Тf5 (адзіны чыны); Крf7+ Крg8 6. Тg1+ Крf7 (тут запялявае супраціў); 6... Сg5) 7. Фg6+ і мат. «Тыпавая атака ван казань» — казаў сэанс адначасовай гульні ў «НН», Менск, 2006.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Фант-Азія

Клятва (Wu ji).

Кітай—Ганконг—Японія—Паўднёвая Карэя, 2005, каляровы, 128 хв.

Жанр: фант Азія (Кітайская гістарычная казка).**Адзнака:** 8,5 (з 10).

У 80-я гады ў Ганконгу крышталізаваўся адмысловы кітайскі жанр — фант Азія. У фант-Азійных карцінах дзейнічаюць паветраныя ваюры, зачараваныя прынцэсы, прывіды, апранутыя ў гістарычныя шаты, а сярэднія вечныя героі вядуць неверагодныя бойкі.

«Клятва» Чэна Кайге, што сталася найпасляховеішай пракатнай карцінай у Кітаі, менавіта такая. Пекната кітайскага жывапісу, каліграфія кадру, мэдытацыйна-авантурны сюжэт, як у

таўшчэзных кітайскіх раманах.

Чароўнае нацыянальнае кіно кітайскага клясыка Чэна Кайге трэба проста глядзець. У ім усё магчыма.

Капіталістычны рэалізм

Паліцыя Маямі: Адзел нораваў (Miami Vice).

ЗША, 2006, каляровы, 146 хв.

Жанр: крымінальная драма.**Адзнака:** 5 (з 10).

Дэтэктывы Джэймз Крокет і Рыкарда Табс засланыя ў наркакартэль, каб выявіць «крата», які здаў агентаў ФБР. Аперэцыя праходзіць няпроста...

Цуд «Паліцыя Маямі» зусім ня ў тым, што гэта даўгаваты кінапаўтор знакамітага тэлесэрыялу 90-х. (Звычайна адбываецца наадварот — кіно разрастаецца ў тэлесэрыі.)

Няма нічога дзіўнага ў тым, што героі капіталістычнага рэалізму ў выкананьні Коліна Фарэла й Джэмі Фокса — маналітна-станоўчыя, як пэрсанажы коміксаў. Не здзіўляе і наркакартэль, які фізіяноміямі й нормамаі нагадвае беларускую вэртыкаль.

Каханьне дэтэктыва Крокета і наркафінансысткі Ізабэлы (прыгажуня Лі Гун) — таксама ня звышнатуральная зьява.

Ступар выклікае базавае пасланьне, якое праходзіць праз чысьцец змрочнае формы. Рэжысэр Майкл Ман выкарыстоўвае лічбавую камэру, гуляе расфокусам, тыкаецца кінавокам у дэталі скуры, ствараючы амаль фізычна адчувальную атмасфэру зла.

Але станоўчыя героі пераадольваюць усё — дзеля справядлівасьці й любові.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 13 жніўня

«Лад», 10.00

«Чалавек-амфібія».

Расея (СССР), 1962, рэж. Уладзімер Чабатароў, Генадзь Казанскі.

Фантастыка паводле аднайменнага рамана Аляксандра Бяляева.

Юнак Іхтыяндар, здольны дыхаць пад вадой, закахаўся ў дачку беднага зьбіральніка пэрлінаў. Героям перашкаджаюць багацеі й палітыкі.

Відовішчна-насталыгічнае фантазійнае кіно з падводнымі здымкамі. Песьні пра марака, які «доўга плаваў», сталіся гітамі.

БТ, 11.45

«Мае рэчы».

Беларусь, 2006, аўтар і вядоўца Алесь Матафонаў.

Выпуск прысьвечаны беларускім паркам.

БТ, 19.25

«Гісторыя каханьня».

Францыя—Вялікабрытанія, 2002, рэж. Даніэль Томпсан.

Рамантычная камэдыя.

У аэрапорце Фэлік сьпяшаецца да лобай жанчыны. Роза ўцякае ад нялюблага мужчыны. Ён — маўклівы бізнэсовец. Яна — балбатлівая прыгажуня. Пакуль самалёты ня лётаюць, героі складаюць адно аднаму кампанію. Чым скончыцца знаёмства такіх розных людзей?

Жульет Бінош намінавалася на «Сэзар» за найлепшую жаночую ролю. У ролі

героя — Жан Рэно. Кампазытар Эрык Сэра.

БТ, 21.35

«Амэрыканка».

Расея, 1997, рэж. Дзьмітры Месхіеў.

Мэлядрама.

«Амэрыканка» — спрэчка на выкананьне жаданьняў. Хуліган Лёшка выйграе жаданьне ў найпрыгажэйшай дзяўчынке мястэчка. Дзяўчына — нявеста яго старэйшага брата...

Побыт 50-х, рэжысура Месхіева і адкладзенае на дзесяць гадоў жаданьне.

БТ, 23.10

«21 грам».

ЗША, 2003, рэж. Алехандра Гансалес Іньерыту.

Драма.

21 грам — столькі важыць душа, калі пакідае цела.

Лёсы розных людзей перапляліся самым неверагодным чынам. Крысьціна пазбавілася ад наркотыкаў, Джэк пасыла турмы прысьвядуў жыцьцё Богу, Пол чакае перасадкі сэрца...

Кореткі рэжысэрскі мантаж ад Іньерыту, залімітнае быцьцё паміж жыцьцём і сьмерцю, геніяльная акторская гульня.

Ролі выконваюць: Шон Пэн, Наомі Ётс, Бэнсія Дэль Тора.

Прыззы Вэнэцыянскага фэсту, Вашынгтонскіх і Лос-Анджэлескіх крытыкаў, намінацыя на «Сэзар» — усяго 47 прэміяў ды намінацыяў.

СТВ, 00.00

«Новыя казкі братоў Грым».

Нідэрлянды, 2003, рэж. Алекс ван Вармэрдам.

Чорная сучасная казка на арт-гаўзны лад.

Беспрацоўны бацька завёў перарослых Якаба й Марыю ў лес. Дзеткі не памерлі, але адправіліся да свайго дзядзькі ў Гішпанію...

Лясьнічыха-гвалтаўніца, выразаныя ныркі, гульні ў вэстэрн, галандзкія зьдэкі з Гішпаніі. Адмысловы фільм.

Нядзеля, 13 жніўня

«Лад», 18.05

«Ватэрлё».

Расея (СССР) — Італія — Вялікабрытанія, рэж. Сяргей Бандарчук.

Гістарычны батальны фільм.

Відовішчны й грувасткі фільм, пастаўлены майстрам батальнага жанру.

Ролі выконваюць: Род Стайгер, Крыстафэр Пламэр, Орсан Ёлз.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

«Я вінаваты» (Find Me Guilty).

Судовая драма, ЗША, 2006, рэж. Сьдні Люмэт. У ролях: Він Дызэль, Пітэр Дынклейг, Рон Сылвэр.

Гангстэр Джэкі званьне адваката і абараняецца сам, чым выклікае шок у суду й прысяжных. Заснаваная на рэальных падзеях гісторыя пастаўлена клясыкам амэрыканскага кіно.

Менск, Кісялёва 12, 643-21-08

Henik Łojka запрашае на novy plener: 24—25 жніўня ў Zastaŭji paŭstanuć 12 załatych apostaŭ. Haloŭnaja ideja hetaha pleneru, tŭmačyć jon, davieści, što nacyja pamiataje pra svaje śviatyni: «Piasok rassyplecca, i apostaŭ znoŭ žniknuć, ale my pakažam, što my pamiatajem pra jich i nia tolki pra jich».

Załatyja apostaŭ ž piasku

Miarkujecca, što ŭdzieł u pracy pryмуć 12 maładych skulptaraŭ. Patrebnaja dapamoha dobraachvotnikaŭ. H.Łojka budzie asabliva rady bačyć siarod jich hierojaŭ Sakavika. Dobra byto b, kab u vašaj vopratcy prysutničaŭ žoŭty koler — koler «Lehiendy ž piasku». Žviečara ŭ čačvier zasnujem tabar z namiotaŭ, nazaviom jaho placam imia Kastusia Kalinoŭskaha i padymiem naš bieła-žoŭtabieły ściah. U piatnicu dapamožam maladym skulptaram adkinuć iŭšnja tony piasku. U subotu, 26 žniŭnia, ražbiary darobiać svajich apostaŭ i pakažuć zastaŭskim hleđačam. I pojduć ludzi dachaty, i paniauč svajim naščadkam pamiać pra hetaja vobrazy.

14
жніўня

Ушанаваньне памяці Якуба Коласа

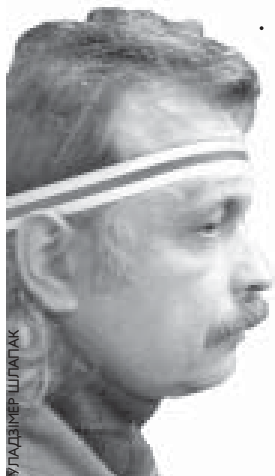
Ускладаньне кветак пачнецца а 15-й гадзіне на Вайсковых могілках у Менску

13 жніўня споўніцца 50 гадоў, як памёр народны паэт Беларусі Якуб Колас — аўтар эпічных паэмаў «Новая зямля» і «Сьмон-музыка».

14 жніўня тыя, хто любіць Беларусь і беларускае мастацкае слова, хто шануе талент Якуба

Коласа, прыйдуць да магілы Народнага Паэта на **Вайсковых могілках** у Менску, каб ушанаваць ягоную памяць.

Анатоль Сідарэвіч, сябар Саюзу беларускіх пісьменьнікаў

Канцэртны Воюша ў Менску

15 жніўня на сядзібе Партыі БНФ (былая. вул. Варвашэні, 8)

адбудзецца сольны канцэрт барда Сержука Сокалава-Воюша, які прыехаў на радзіму з Амэрыкі.

Сяржук Сокалаў-Воюш — адзін з бацькоў-заснавальнікаў руху за нацыянальнае вызваленьне ў 80-я гады. Ад пачатку 90-х жыве за мяжою, спачатку ў Чэхіі, пасля — у ЗША.

Ён аўтар многіх вядомых беларускаму грамадзтву кампазыцыяў: «Аксамітны летні вечар», «Нефармальны беларус», цыкля «Песьні касінераў». Аўтар гімну БНФ «Фронт, фронт...». Сеньня выступае з новай праграмай «Песьні Лісоўчыкаў» — акапальныя сьпэвы жаўнераў лёгкай беларускай коньніцы, якія дзейнічалі на тэрыторыі Расеі.

Плянзецца таксама канцэрт С.Сокалава-Воюша

22 жніўня ў **Доме літаратара**.

Тэл. для дадатковай інфармацыі: 668-58-21.

У Палацы мастацтва (Казлова, 3) з 12 да 20 жніўня

Праваслаўны мёд

Фэст «Сьвята мядовага спасу» таксама пройдзе з

12 да 14 жніўня ў **Доме Ваньковічаў** (Інтэрнацыянальная, 33а).

мае адбыцца фэстываль «Мядовы спас». Адначасова пчаляры прапануюць менчукам мёд збору 2006 году і на плошчы каля Катэдральнага сабору. На фэсьце можна будзе набыць самы розны мёд: ліпавы, майскі, грэчкавы, верасовы. Яго прывязуць беларускія пчаляры і манахі з Полацку, Жыровічаў, Берасьця. Сьвятаелісавецкі манастыр прапануе мёд з манастырскіх пасек Алтаю і Башкірыі. Упершыню можна будзе пакаштаваць і чысты мёд з шалвеі.

Пляцоўка перад музэем ператворыцца ў імправізаваную пасеку з вульямі і борцамі. Таксама будзе арганізаваная выстава-продаж і дэгустацыя мёду. Таксама ў музэі 12 жніўня а 15-й гадзіне мае адкрыцца **выстава «Казкі Мядовага спасу»**, дзе можна будзе пабачыць працы Т.Беразенскай, М.Селяшчука, В.Славука, Н.Паплаўскай.

...бабры, на якіх улады дазволілі паляваньне, пачалі рух супраціву.

— Увага! Картэж побач. Гатовы?

— Бабёр акбар!

ГЛЯДЗІЦЕ Ё КІНО НА КУБЕ

...кубінскія ўлады хацелі пазьбегнуць зьяўленьня найменшай падставы для чутак аб тым, што Фідэль пры сьмерці.

...камуністы-каляжніцы творча выкарысталі факт вяртаньня ім мільённага накладу газэты «Таварыш», канфіскаванага напярэдадні выбараў.

— Такім чынам, усім гаворым, што у партыі стала на мільён таварышаў болей. Прыхільнікі Касьцяна ўдушцаца.

літаратурны сшытак «НН»

жнівень 2006

Хто народны? Апытаньне «НН»	26
Юлія Дарашкевіч. Кабінэт Брыля	27
Андрэй Федарэнка: «Я не лічу Брыля пісьменьнікам у чыстым выглядзе»	28
Анатоль Сідарэвіч. Змушаныя працаваць для чужога бацькаўшчыны	30
Яечнае пытаньне. Аповяданьне Сяргея Астраўца	32
Віктар Шніп. Залатыя пчолы пацалункаў. Вершы	34
Старонкі вершаванага радка	35
Сяржук Сыс. Край Сысоў	38

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Мамант, самы вялікі зьвер, які жыў на Зямлі і даўно зьвёўся. Цяпер знаходзяць толькі яго косцы.

«НН», 1906, №4

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданьне. Дэталі — старонка 3.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВАЗОНЫ

Падару кветкі! Альяс, драцэна. Т.: (8-029) 599-24-33. Слава

ВІТАНЬНІ

Сардэчна віншuem Уладзіслава Саўку з паступленьнем ва ўнівэрсытэт. Зычым табе не пераблытаць катода з анодам! Усе менскія Саўкі

Інэсу Леаданскую віншую з паступленьнем у ВНУ! Зычу моцнага здароўя, шчасся, вытрымкі і аптымізму! Я цябе моцна кахаю! Віктар

ПАКОЙ

Беларускамоўная студэнтка першага курсу здыме пакой у Менску. Чысціня і своечасовая аплата гарантуюцца. Т.: (8-017-71) 3-54-05; 753-91-26 (Сьвятлана); e-mail: sviatlana2006@tut.by

ПРАДАМ

Дзіцячы вазок Akjah Torent. З усімі наваротамі. Вялікія колы-трактары, зручная ручка для штурханья. Падпісчыкам «НН» — са зьніжкай. Тэл. (8-029) 764-64-27

Ровар беларускай вытворчасці МТВ-100 (спартовы), зь люстэракам, помпай, званком, беларускімі наліпкамі (герб, сьцяг). Т.: (8-029) 599-24-33

ПРАЦА

Патрэбна дапамога для ўладкаваньня лецішча ў мяляўнічым месцы пад Менскам. Жытло, ежа, а таксама ня вельмі вялікая, але стабільная аплата гарантуецца. Т.: 706-55-71 (Галіна)

ТРАКТАР

Куплю трактар МТЗ. Т.: 164-93-85

КНІГІ

Кнігі, артыкулы, аповяданьні, эсэ, інтэрвію, гасьцёўня Паўла Севярынца — www.seviarynets.net. Рэгулярнае абнаўленьне

ПАТРАБУЮЦЦА
КАМЕНШЧЫКІ
для працы ў Менскай вобласьці
 АПЛАТА ЗЬДЭЛЬНАЯ
 АД 1 000 000
 РУБЛЕЎ У МЕСЯЦ
ВЫПЛАТА 2 РАЗЫ НА МЕСЯЦ
 тэл. у Менску (017) 259-17-65

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Дынько

фотарэдактар Арцём Лява

нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Мясцовы фонд выданья газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест рэжымных абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаньне аб рэгістрацыі пэрыядычнага выданья №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2371.

Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 09.08.2006.

Замова № 4396.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.